

ಭಾರತೀಯರ ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳು

ಶ್ರೀರಾಮನವಮೀ

ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ರಂಗಪ್ರಿಯ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಃ

ಪ್ರಕಾಶಕರು:

ಭಾರತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಪ್ರಕಾಶನ

ನಂ. 37/8, G4, ಲೀಸಾ ಅಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್ಸ್,

4ನೇ ಕ್ರಾಸ್, ಲಾಲ್‌ಬಾಗ್ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - 27.

ದೂರವಾಣಿ: 2227 8231, Mob: 9448078231, 9591470345

Email : bspllg@gmail.com; web; www.bharathasamskruthi.com

Title : **SRIRAMANAVAMI – Under Bharatiyara Habba Haridinagalu-** A collection of festivals of India, written by Sri Sri Rangapriya Sri Sri: and published by Bharatha Samskruthi Prakashana, Bangalore.

Under the guidance of His Holiness Sri Sri Rangapriya Swamiji

ಶ್ರೀರಂಗ ಮಹಾಗುರುಗಳ ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮಾತೆಯವರ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ
ಈ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

E-Edition : November 2015

pages : 78 + 2

Price: Rs. 40-00

© with publisher

Published by :

Bharatha Samskruthi Prakashana

No. 37/8 G4, Leesa Apartment, 4th Cross,

Lalbagh Road, Bangalore - 27,

Phone: 22278231, 26765381, Mobile: 9448078231, 9591470345

URL: www.bharathasamskruthi.com, email: bspllg@gmail.com

Copies available at :

Bharatha Darshana,

No. 163, Manjunatha Road, 2nd block,

Thyagaraja Nagar,

Bangalore - 560 028 Ph : 26765381

Printed by :

Laser Line Graphics

Bangalore - 560 027 Ph: 22278231

ಶ್ರೀರಾಮನವಮೀ

ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಯುಗಾದಿಯ ನಂತರ ಬರುವ ಅತಿಮುಖ್ಯವಾದ ಹಬ್ಬ ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿ. ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಸೇತುಶೀತಾಚಲಪರ್ಯಂತ ಆರ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಸೇರಿದ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣ ಆಶ್ರಮಗಳ ಜನರೂ ಆತ್ಮೀಯತೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುವ ಅಗ್ಗಲಿಕೆಯ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಸೇರಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ದೇಶಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಪಾರಾಯಣಮಾಡುವುದು, ರಾಮಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವುದು, ನೃತ್ಯ, ಗೀತ, ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ತರುವುದು, ಮನೆಗಳಲ್ಲೂ, ಮಠಗಳಲ್ಲೂ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲೂ ನಾನಾಪೂಜೆ, ಉಪಚಾರಗಳಿಂದ ರಾಮದೇವರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದು, ರಾಮನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ದಾನಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಅವನ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಉಪವಾಸಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಪೂಜಾನಂತರ ಅವನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗಾಗಿ ಅವನ ಪ್ರಸಾದ (ನೈವೇದ್ಯ)ವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು - ಹೀಗೆ ನಾನಾರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಮನ ತನ್ಮಯತೆಯನ್ನು ಅಂದು ತಂದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಯುಗಾದಿಯ ದಿನವೇ ರಾಮನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿ ರಾಮನವಮಿಯಂದು ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಯುಗಾದಿಪರ್ವದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ನಂತರ ಆ ಪರ್ವಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸಕ್ರಮವಾಗಿಯೂ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ವಿಷಯವಾಗುವ ರಾಮನವಮೀ ಪರ್ವದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಈಗ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವ ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವನೋ ಮಾನವನೋ?

ಈ ಹಬ್ಬದ ವಿವೇಚನೆಗೆ ತೊಡಗುವಾಗ ಇದರಲ್ಲಿ ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಡುವ ನಾಯಕನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವನೋ? ಅಥವಾ ಉದಾತ್ತಗುಣ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ

ಅನುಗುಣವಾದ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡು ಅವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅಂದು ವಿಶೇಷವಿಷಯವಾಗಿರುವ ಆದರ್ಶ ಮಾನವನೋ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಮೊದಲಿಗೆ ಉಂಟಾಗುವುದು ಸಹಜ.

ಏಕೆಂದರೆ ರಾಮನನ್ನು ಕೆಲವರು “ಪರಾದೇವತಾ” ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನು ದೇವರ ದೇವ, “ತಮೀಶ್ವರಾಣಾಂ ಪರಮಂ ಮಹೇಶ್ವರಂ ತಂ ದೇವತಾನಾಂ ಪರಮಂ ಚ ದೈವತಂ”. (ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರ 6-7;) ಅವನನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇವರನ್ನೂ ನಾನು ಅರಿಯೆನು. (“ನಾನ್ಯಂ ದೈವಂ ನೈವ ಜಾನೇ ನ ಜಾನೇ”) ‘ರಾಮ’ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಲ್ಲದ ಬೇರೆ ಯಾವ ದೇವತೆಯೂ ನನಗೆ ಬೇಡ. ಓ ರಾಮ! (“ಅರಾಮಾಭಿಧೇಯೈರಲಂ ದೈವತೈರ್ನಃ” (ಶ್ರೀಶಂಕರಭಗವತ್ಪಾದರ ರಾಮಭುಜಂಗಪ್ರಯಾತಸ್ತೋತ್ರ)) ನೀನು ಮಾನವನಂತೆ. ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲವಂತೆ! ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ನಿರೀಶ್ವರವಾದಿಯಾಗಿಯೇ ಆಗಿಬಿಡುವೆನು. ಕ್ಷಮಿಸು ನನ್ನನ್ನು ಈಶ್ವರ” (ಸಾಕೇತಮಹಾಕಾವ್ಯ-ಉ) ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ವೀರಭಕ್ತರು ಅವರು. ಆ ಶುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಪರಾತ್ಪರ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯ ಅವತಾರವು ಶ್ರೀರಾಮ-ಎಂದೂ ಭಕ್ತರು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಮೇಶ್ವರ ಎನಿಸಿರುವ ಮಹಾದೇವನ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠ, ದೇವಾಂಶಪುರುಷ ಅವನು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರೂ ಉಂಟು.

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಅವನನ್ನು ನರಶ್ರೇಷ್ಠ, ದುಷ್ಟನಿಗ್ರಾಹಕನೂ ಶಿಷ್ಟಸಂರಕ್ಷಕನೂ ಆಗಿದ್ದ ಮಹಾವೀರ, ಮಹಾಧೀರಧೋರೇಯ, ಆರ್ಯಧರ್ಮಪ್ರಭು, ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ. ‘ನರನಾಗಿದ್ದರೂ ತನ್ನ ನಡತೆಯಿಂದ ನಾರಾಯಣನ ಪದವಿಗೆ ಏರಿದ ಮಹಾತ್ಮ’, “ಜೀವನದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳು, ಪ್ರಲೋಭನೆಗಳು ಮತ್ತು ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳು - ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಪಡೆದು ಒಳ್ಳೆಯ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಎಲ್ಲ ಮಾನವರ ಹೃದಯಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾಗಿರುವ ನರೋತ್ತಮ” “The evolution that is discernable of Rama’s personality in his particular milieu, through trials, temptations and weaknesses is to be contrasted with the notion of his incarnation as a perfected being” (Lecturers on the Ramayana, V.S.S. Shastri) ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ

ಮಹಾಪುರುಷ ಎನ್ನುವವರೂ ಉಂಟು. ಕಾವ್ಯದ ಮಹಾನಾಯಕ ಎನ್ನುವವರೂ ಉಂಟು.

ದೇವರೆಂದು ಕರೆದರೂ ದೇವತ್ವಕ್ಕೆ ಏರಿದ ಮಾನವ ಎಂದು ಕರೆದರೂ ಹೇಗೂ ಅವನು “ಮಹಾಪುರುಷ” (ಮಹಾಪುರುಷ = ನರಶ್ರೇಷ್ಠ ಅಥವಾ ಪರಮಪುರುಷ, ಪರಮಾತ್ಮ. ಅವನನ್ನು ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠ, ನಿರಂಕುಶರಾಜ ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಕರೆಯುವವರು ತೀರಾ ಸ್ಥೂಲದೃಷ್ಟಿಯ ಪಾಮರರಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಮತವನ್ನು ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿಲ್ಲ.) “ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ನಡೆದನೆಂದರೂ, ಮನುಷ್ಯನು ನಡತೆಯಿಂದ ದೇವನಾದನೆಂದರೂ, ನಡೆದ ಆ ದಿವ್ಯಪುರುಷನಿಗೆ ಒಂದೇ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದಂತೆಯೇ.” ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವನು ಅವತಾರಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೋ ಅಥವಾ ದೇವನ ಪದಕ್ಕೆ ಏರಿದ ಮಾನವನೋ-ಎಂಬುದನ್ನು ಏಕೆ ವಿಚಾರಮಾಡಬೇಕು? ಎಂದರೆ, ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ನೋಡಿದಾಗ ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಆದರೂ, ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ ಎರಡಕ್ಕೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಅವನು ದೇವನೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಶುಭಾಶ್ರಯನಾಗಿ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ಭೋಗಮೋಕ್ಷಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವು ‘ನಿತ್ಯಶುದ್ಧಬುದ್ಧಮುಕ್ತ ಸ್ವರೂಪವಾದುದೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಮೊದಲೂ ಅವತಾರಕಾಲದಲ್ಲೂ ಮತ್ತು ಅವತಾರದ ಅನಂತರಕಾಲದಲ್ಲೂ ಅದು ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸತ್ತೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಅವನೂ ಒಬ್ಬ ಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದು ಅನಂತರ ತಪೋಯೋಗಸಮಾಧಿಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಯೋಗಿಪುಂಗವನಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನು ಆರಾಧ್ಯನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ನಿತ್ಯತ್ವವೂ ನಿರ್ವಿಕಾರತ್ವವೂ ಶುಭಾಲಂಬನವಾಗುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಅಷ್ಟೇಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ, ಅವನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಥವಾ ಕಾವ್ಯಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಜೀವನವೃತ್ತಿಗಳ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾದ ರಾಜನಷ್ಟೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಅವನ ಆದರ್ಶದ ಸ್ಮರಣೆ ಅನುಕರಣೆಗಳಿಂದ ಜನರು ಧಾರ್ಮಿಕರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದೂ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೇ ಆದರೂ ಇದರ ಮಹಿಮೆಯು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳು ಇರುವ ಮಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಏರುವುದಿಲ್ಲ.

ಹಬ್ಬವು ನಮ್ಮಮೇಲೆ ಬೀರುವ ಪ್ರಭಾವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಈ ಪಕ್ಷಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವು ನಮಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗಮನೀಯವಾಗಿದೆ. ಅದು ಮಾನುಷಮಹಾನಾಯಕನ ಜನ್ಮದಿನವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವನನ್ನು ನಾಯಕನೆಂದು ನಂಬಿ ಅವನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಜನರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಥವಾ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಸುದಿನವಾಗುತ್ತದೆ ಅದು. ಜಗನ್ನಾಯಕನ ಅವತಾರದಿನವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ಭೂತಕೋಟಿಗಳ ಮೇಲೂ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುವ ಸಾರ್ವಭೌಮವಾದ ಪರ್ವದಿನ ಆದಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವರ ಅವತಾರವಲ್ಲ-ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಳ್ಳವರು ತಮ್ಮ ವಾದವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಹೇಳುವ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

a) ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅವತಾರವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಅವತಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಯುಕ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧ. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ವಿರುದ್ಧ. ಏಕೆಂದರೆ:

i) ಅವತಾರ ಎಂದರೆ “ಇಳಿಯುವುದು” ಎಂದರ್ಥ. ತನ್ನ ಪರಮಪದದಿಂದ ಭೂಮಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಭಗವಂತನು ಇಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಅವತಾರ ಎಂದರೆ ಅದು ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆ.

ಭಗವಂತನು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವವನು. ಅವನು ಇಲ್ಲದ ಜಾಗವೇ ಇಲ್ಲ. “ನಿತ್ಯಂ ವಿಭುಂ ಸರ್ವಗತಂ ಸುಸೂಕ್ಷ್ಮಂ” (ಮುಂಡಕ 1-1-6;) “ಮಹಾಂತಂ ವಿಭುಮಾತ್ಮಾನಂ ಮತ್ವಾ ಧೀರೋ ನ ಶೋಚತಿ” “ವ್ಯಾಪಕೋಽಲಿಂಗ ಏವ ಚ” (ಕಠ 4-2-4, 6, 5, 8) “ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿನಮಾತ್ಮಾನಂ” (ಶ್ವೇತಾಶ್ವ 1-76.) “ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ತತ್ಸರ್ವಂ ವ್ಯಾಪ್ಯ ನಾರಾಯಣಃ ಸ್ಥಿತಃ” (ನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್,) “ವ್ಯಾಪ್ಯ ಸರ್ವಾನಿಮಾನ್ ಲೋಕಾನ್ ಸ್ಥಿತಃ ಸರ್ವತ್ರ ಕೇಶವಃ” (ಹರಿವಂಶ)

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವನು ಎಲ್ಲಿಂದ ಇಳಿಯುತ್ತಾನೆ? ಹಾಗೆ ಅವನು ಇಳಿದಾಗ ಅವನು ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಜಾಗವು ಬರಿದಾಗುತ್ತದೆಯೇ? ಅವನು ಇಳಿಯುವುದಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಗೆ? - ಇದೆಲ್ಲವೂ ಅಸಂಭವ. ಇಳಿಯುವುದು ಎಂದರೆ ಗರ್ಭವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ, ಅದು ಅಸಂಭವ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಆಕಾಶವು ಮಹಾವ್ಯಾಪಕವಾದುದು. ಅದು ‘ಗರ್ಭದ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿತು, ಅದನ್ನು ಒಂದು ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಲಾಯಿತು’ ಎಂದು

ಹೇಳುವುದು ಹೇಗೆ ಸರಿಯಾಗುತ್ತದೆ? ಅದು ಒಳಕ್ಕೂ ಹೋಗಲಾರದು ಹೊರಕ್ಕೂ ಬರಲಾರದು. ಹಾಗೆಯೇ ಅನಂತನೂ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ ಭಗವಂತ. ಅವನು ಬರುವುದಾದರೂ ಹೋಗುವುದಾದರೂ ಎಂದಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. “ತಾನಿಲ್ಲದಿರುವ ಕಡೆಗೆ ಬರುವುದೂ ಹೋಗುವುದೂ ಸಾಧ್ಯ. ಅವನು ಎಲ್ಲೆಂದಲೋ ಗರ್ಭದೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದನೆಂದರೆ ಮೊದಲು ಅವನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲವೇ? ಅಲ್ಲದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದನೆಂದರೆ ಹೊರಗಡೆ ಅವನು ಮೊದಲು ಇರಲಿಲ್ಲವೇ? (ಸತ್ಯಾರ್ಥಪ್ರಕಾಶ - ಉ, 7.)

ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಆಗಮನ ನಿರ್ಗಮನ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಅವತಾರವಾದವೂ ಆಧಾರವಿಲ್ಲದ ಕಟ್ಟಡದಂತೆ ಮುರಿದುಬೀಳುತ್ತದೆ.

ii) ಅವತಾರ ಎಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ, ಮೃಗ ಮುಂತಾದ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನು ತಾಳುವುದು-ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪಚಾರ. ಏಕೆಂದರೆ, ಜನಿಸುವುದು ಎಂಬುದು ಒಂದು ವಿಕಾರ. ಹಾಗೆ ಜನಿಸಿದವನು ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಬೇಕು. ಅದೂ ವಿಕಾರವೇ. ಭಗವಂತನಾದರೂ ಯಾವ ವಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲದವನು. “ಸತ್ಯಂ ಜ್ಞಾನಮನಂತಂ ಬ್ರಹ್ಮ” (ತೈ. ಉ. ಸತ್ಯಂ = ನಿರ್ವಿಕಾರಂ) “ಅವಿಕಾರ್ಯೋಽಯಮುಚ್ಯತೇ” (ಗೀತಾ 2ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ.) “ನಿಷ್ಕಲೋ ನಿರಂಜನೋ ನಿರ್ವಿಕಲ್ಪೋ ನಿರಾಖ್ಯಾತಃ ಶುದ್ಧೋ ದೇವ ಏಕೋ ನಾರಾಯಣಃ” (ನಾರಾಯಣ ಉ.) “ಅವಿಕಾರಾಯ ಶುದ್ಧಾಯ ನಿತ್ಯಾಯ ಪರಮಾತ್ಮನೇ (ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮ ಉಪೋ) ಅವನಿಗೆ ಹುಟ್ಟು ಇಲ್ಲವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. “ಅಜೋ ನಿತ್ಯಃ ಶಾಶ್ವತೋಽಯಂ ಪುರಾಣಃ” (ಗೀತಾ 7ನೇ ಅಧ್ಯಾಯ,) “ಅಜ ಏಕಪಾತ್” (ಕಠ 2-18.) “ಸರ್ವಯಗಾಚ್ಛುಕ್ರಮಕಾಯಮವ್ರಣಂ.” (ಪಾ.ಸಂ. 34-53) ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಯಾವುದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾದರೂ ಜನ್ಮವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಭಗವದಪಚಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

iii) ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಅವನು ಅವತಾರಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶವಾದರೂ ಏನು? “ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು, ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ, ರಾವಣ ಮುಂತಾದ ಅಜಯ್ಯರಾದ ದುಷ್ಟದೈತ್ಯರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ”-ಎಂದರೆ. ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಶಕ್ತ ನಲ್ಲವೇ? ಸರ್ವಜ್ಞನಲ್ಲವೇ? ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಲ್ಲವೇ? “ಪರಾಸ್ಯ

ಶಕ್ತಿರ್ವಿವಿದೈವ ಶ್ರುಯತೇ ಸ್ವಾಭಾವಿಕೇ ಜ್ಞಾನಬಲಕ್ರಿಯಾ ಚ” “ಯಃ ಸರ್ವಜ್ಞಃ ಸರ್ವವಿತ್ ಯಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಮಯಂ ತಪಃ” ಅಖಿಲಶಕ್ತಿಧರನಾದ ಆ ಭಗವಂತನ ಮುಂದೆ ರಾವಣ ಮುಂತಾದವರು ಹುಳುಗಳಂತೆ. ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವನು ದೇಹವನ್ನು ಹೊತ್ತೇಬರಬೇಕೇ? ಹಾಗೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಲಾರನೇ ಅವನು? ಅವರೊಳಗೆ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಯಾಗಿರುವ ಅವನು ಒಳಗಿನಿಂದಲೇ ಅವರ ದೇಹದ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿಹಾಕಿದರೆ ಅವರು ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲವೇ? ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸದೆಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಹಾರಗಳೆಂಬ ಅದ್ಭುತಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಆ ಮಹಾಶಕ್ತಿಗೆ ಈ ಕ್ಷುದ್ರಜೀವಿಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದು ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವೇ? ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಹುಟ್ಟಿನ ಸಂಕೋಲೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೇ? ವಿಶ್ವದ ಮಹಾವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಈ ಸಣ್ಣ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಅವನು ಇಳಿಯಬೇಕೇ?

ಭಗವಂತನು ದುಷ್ಟದೈತ್ಯರಲ್ಲೂ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. “ಏಷ ತ ಆತ್ಮಾ ಅಂತರ್ಯಾಮ್ಯ-ಮೃತಂ” ಅವರಿಗೆ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಒಳಗಿನಿಂದಲೇ ದಯಪಾಲಿಸಿ ಅವರ ಅಸುರಭಾವವು ತೊಲಗುವಂತೆ ಅವನು ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲವೇ?

ಭಕ್ತಜನರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಅವತಾರಮಾಡಬೇಕು ಎಂದರೆ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅವನು ಜನ್ಮವನ್ನೆತ್ತದೆಯೇ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನಲ್ಲವೇ? ಆದುದರಿಂದ ಅವನ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. (“The divinity would exercise its importance without employing human agency for its ends and incarnations will be unnecessary” p. xiv T.R.V. Shastri.) ಅವನ ಅವತಾರವಾದವೂ ಅಂತೆಯೇ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನ.

b) i) ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ, ಶ್ರೀರಾಮವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಪರಮಪ್ರಮಾಣವು ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣ. ಅದರಲ್ಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಎಷ್ಟೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನು ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ. “ನರವ್ಯಾಪ್ತ” “ನರಶಾರ್ದೂಲ” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಗ್ರಂಥದ ಮೊದಲನೆಯ ಸರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು “ಈಗ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳುಳ್ಳವನು ಯಾವನು ಇದ್ದಾನೆ?” ಎಂದು ನಾರದರನ್ನು

ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದಾಗ, ನಾರದರು “ಎಲೈ ಮುನಿಯೇ, ನೀನು ಹೇಳಿದ ಗುಣಗಳೂ ಬಹಳ, ಅವು ದುರ್ಲಭವೂ ಆಗಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನರನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳಿ. ಅವನು ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿ ‘ರಾಮ’ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನು” ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. (ಮುನೇ ವಕ್ಷ್ಯಾಮ್ಯಹಂ ಬುದ್ಧ್ವಾ ತೈರ್ಯುಕ್ತಃ ಶ್ಲೂಯತಾಂ ನರಃ” ವಾ.ರಾ. ಸರ್ಗ 1) “ತಾನೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯ, ದಶರಥನ ಮಗ” (ಆತ್ಮಾಂ ಮಾನುಷಂ ಮನ್ಯೇ ರಾಮಂ ದಶರಥಾತ್ಮಜಮ್ || ವಾ.ರಾ. ಯುದ್ಧಕಾಂಡ 120-12.) ಎಂದು ಸ್ವಯಂರಾಮನೇ ದೇವತೆಗಳ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಮನುಷ್ಯ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಬೇರೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣವು ಬೇಕು?

ii) ಅವನು ಇತರ ಮನುಷ್ಯರಂತೆ ಇಷ್ಟಜನರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಿಯಜನರ ಅಗಲಿಕೆಯುಂಟಾದಾಗ ಮಿತಿಮೀರಿದ ದುಃಖವನ್ನೂ ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇವೆಲ್ಲಾ ಮಾನುಷಸಹಜವಾದ ಗುಣಗಳ ಕೃತಿಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ನಾಟಕ-ಎಂದರೆ ಆ ವರ್ಣನೆಯೆಲ್ಲವೂ ಕೃತಕವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಮಾಯಣವು ರಸವಿಲ್ಲದ ಕಾವ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಮನುಷ್ಯ ಆದೇಶ ಸಂದೇಶ ನಿರ್ದೇಶಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಕಾವ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

iii) ಅವನನ್ನು ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಅವನ ಚಾರಿತ್ರಕ್ಕೂ ಒಂದು ಕಳೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ “ಅವನ ನಡೆನುಡಿಗಳನ್ನು ತೀವ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಮರ್ಶೆಮಾಡಿ ಇದು ಕುಂದು, ಇದು ಕೊರತೆ-ಎಂದು ಹೇಳುವ ಜನರಿದ್ದಾರೆ. ಅವನನ್ನು ದೇವರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವನ ನಡೆಯೆಲ್ಲಾ ದೈವದ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿದೆ-ಎಂದು ಹೇಳುವವರು ಆ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಳ್ಳೆಯವೆಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿ ಆ ದಿವ್ಯಚೇತನದ ನೋವುನಗೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿದ ಸೋಗು ಎಂಬಂತೆ ಹೊಗಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ಕೇವಲ ಕಾವ್ಯದ ನಾಯಕನೆಂದೇ ಭಾವಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾದರೆ ಅವನು ಎಷ್ಟು ಹಿರಿಯ ಚೇತನ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಮನಗಂಡೇವು. ಅವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆ ಕುಂದು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅವನ ನೂರು ಗುಣಗಳನ್ನು ನೆನೆದು ಒಂದು ತಪ್ಪನ್ನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಹಿಂದೆಗೆದೇವು.” (ಆದಿಕವಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ) ಎಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸಹೃದಯ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು.

iv) ಅವನು ದೇವರು. ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರ. “ವಿಷ್ಣೋರಧಂ ಮಹಾಭಾಗಂ” “ಜಜ್ಞೇ ವಿಷ್ಣುಃ ಸನಾತನಃ”- ಎಂಬುದಾಗಿಯೂ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಘೋಷಣೆ ಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲಾ? ಎಂದರೆ ಆ ಹೇಳಿಕೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೋ ಕೊನೆಯಲ್ಲೋ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅವು ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಭಾಗಗಳು.

ಆದುದರಿಂದ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮನುಷ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದೇ ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನು. ಬಹಳ ಕಾಲಾನಂತರದಲ್ಲಿ ಅವನು ವಿಷ್ಣುವೆಂದು ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಆ ಪೂಜೆಗೆ ವಿಷಯವಾದನು.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ವಾದಿಸುವವರು ಆತನು ದೇವರು ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಗೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ಪರಂಪರೆಯೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಆದರ್ಶಮಾನವನೆಂದೇ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಬೌದ್ಧರ ಜಾತಕಗ್ರಂಥಗಳೂ ಜೈನರಾಮಾಯಣಗಳೂ ಅವನನ್ನು ನರಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನಾಗಿಯೇ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ಗ್ರಂಥವಾದ ಅಮರಕೋಶದಲ್ಲಿ ‘ಕೃಷ್ಣ’ ಎಂಬ ಪದವನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರ ನಾಮಧೇಯಗಳನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರ್ಯಾಯಪದಗಳನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಥವಾ ರಾಮಾವತಾರದ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆ ಪರಿಗಣಿಸಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಈಚಿನದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವತಾರತ್ವಕಲ್ಪನೆ - ಎಂದು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಾರೆ.

ಇದಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಕಾವ್ಯದ ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸದೆ ದೇವನನ್ನಾಗಿ ಭಾವಿಸಿ ಪೂಜಿಸತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ರಾಮಾಯಣದ ಕವಿಗೂ ಕಾವ್ಯಮೌಲ್ಯಕ್ಕೂ ಕೊರತೆಯುಂಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅವರ ವಿಮರ್ಶೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅವನನ್ನು ದೇವರೆಂದು ಆರಾಧಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರಿಂದ ರಾಮಾಯಣವು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಒಂದು ಮತಗ್ರಂಥವಾಗಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಹಾಗೆ ಆಗಿದ್ದರೆ ಪರಿಣಾಮವೇನು? ಎಂದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕ ಜನಾಂಗವು ಇರುವ ಎಲ್ಲ ಜಾಗಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರಬೇಕಾದ ಒಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ಯಾವುದೋ ಒಂದು ದೇಶಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಯಿತು. “ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ದೇಶದ

ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುವಾಯಿತು. ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಬೇಕಾದ ಮನುಷ್ಯನು ನಾಡದೊರೆಯಾದನು. ನಾಡದೊರೆಯಾಗಬೇಕಾದವನು ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಗೌಡನಾದನು. ಬಹುಜನಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಪಡುವ ವಸ್ತು ಕೊಂಚ ಜನರ ಆಸ್ತಿಯಾಯಿತು” ಎಂದು ಫಲಶ್ರುತಿಯ ಕುಂದನ್ನೂ ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ರಾಮನು ನಾರಾಯಣನ ಅವತಾರ. ವೇದವೇದ್ಯನಾದ ಆ ಪರಮಪುರುಷನು ದಶರಥನ ಮಗನಾಗಿ ಅವತಾರಮಾಡಲು, ವೇದವೂ ಕೂಡ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ ರಾಮಾಯಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವತಾರ ಹೊಂದಿತು - ಎಂಬ ಅರ್ಥದ ಒಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

“ವೇದವೇದ್ಯೇ ಪರೇ ಪುಂಸಿ ಜಾತೇ ದಶರಥಾತ್ಮಜೇ |
ವೇದಃ ಪ್ರಾಚೇತಸಾದಾಸೀತ್ಸಾಕ್ಷಾತ್ಪ್ರಾಮಾಯಣಾತ್ಮನಾ”||

ಎಂಬುದು ಆ ಶ್ಲೋಕ. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮಮಾನವತ್ವಪಕ್ಷದವರು ಆ ಶ್ಲೋಕಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ರೀತಿ ಅನ್ವಯ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ದಶರಥಾತ್ಮಜೇ ವೇದವೇದ್ಯೇ ಪರೇ ಪುಂಸಿ ಜಾತೇ” ಎಂಬ ಅನ್ವಯದಂತೆ ಪದಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು, “ದಶರಥನ ಪುತ್ರನು (ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜನರ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ) ವೇದವೇದ್ಯ ಪರಮಪುರುಷನಾಗಿ ಬಿಡಲು, ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಮೂಲಕ ರಾಮಾಯಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವೇದದ ಅವತಾರವಾದುದಾಗಿ ಭಾವನೆಯು ಬಂದಿತು” ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣ ಲಾ ಜರ್ನಲ್ ಸಂಸ್ಕರಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕುಪ್ಪಸ್ವಾಮಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಅವರ ಭೂಮಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದು.)

ಹೀಗೆ ರಾಮನವಮಿಯ ನಾಯಕನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಾನವನು-ಎಂಬುದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಅನೇಕ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಿದೆವು. ಇದರ ವಿರೋಧಪಕ್ಷದವರ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನಂತರ, ಇವೆರಡರ ತೋಲನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ರಾಮನ ನರತ್ವವಾದವನ್ನು ನೋಡಿಯಾದ ಬಳಿಕ ಈಗ ಅವನ ನಾರಾಯಣತ್ವವಾದವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಬಹುದು. ಅದರ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ರಾಮ ಎಂಬ ಪದವು ನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯಪದವಾಗುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆಯೇ? ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು.

ನಾರಾಯಣ ಎಂದರೆ ಪರತತ್ತ್ವ ಪರಮಾತ್ಮ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ, ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ನಾರಾಯಣ ಪರಂ ಬ್ರಹ್ಮ ತತ್ತಂ ನಾರಾಯಣಃ ಪರಃ |
ನಾರಾಯಣ ಪರೋ ಜ್ಯೋತಿರಾತ್ಮಾ ನಾರಾಯಣಃ ಪರಃ ||

(ಮಹಾನಾರಾಯಣೋಪನಿಷತ್ತು)

ರಾಮ ಎಂಬ ಪದವೂ ಕೂಡ ಆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತದೆಯೆಂದು ಉಪನಿಷತ್ತು ಅಷ್ಟೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ: “ಇತಿ ರಾಮಪದೇನಾಸೌ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮಾಭಿಧೀಯತೇ” (ರಾಮತಾಪಿನ್ಯುಪನಿಷತ್ತು)

ರಾಮ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ರಮ್ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದಾಗಿದೆ. ಆ ಧಾತುವಿಗೆ ಕ್ರೀಡೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಮ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಕ್ರೀಡಿಸುವವನು “ರಮತೇ ಇತಿ ರಾಮಃ ಅಥವಾ ರತಿಯನ್ನು ಅಂದರೆ ಕ್ರೀಡೆಯ ಆನಂದವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವವನು “ರಮಯತಿ ಇತಿ ರಾಮಃ,” ಯೋಗಿಗಳ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ರಮಿಸುವವನು ಅಥವಾ ಯೋಗಿಗಳು ಯಾವನಲ್ಲಿ ರಮಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವನು. (“ರಮತೇ ಯೋಗಿಹೃನ್ಮಧ್ಯೇ ಇತಿ ರಾಮಃ”, “ಸಾರ್ಥಕಾರ್ಣವದ್ವಯಂ ರಾಮೋ ರಮಂತೇ ಯತ್ರ ಯೋಗಿನಃ” (ರಾಮರಹಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು) “ರಮಂತೇ ಯೋಗಿನೋಽನಂತೇ ನಿತ್ಯಾನಂದೇ ಚಿದಾತ್ಮನಿ” (ರಾಮಾರ್ಚನೀ) ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಯೋಗಿಗಳು ಆತ್ಮಾರಾಮರು, ಆತ್ಮಕ್ರೀಡರು, ಆತ್ಮರತಿಯುಳ್ಳವರು, ಅವರ ರತಿಗೆ ಆಶ್ರಯನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನು ಆಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯ? ರಾಮನು ಅಭಿರಾಮನು. “ಅಭಿರಾಮಸ್ಯ ರಾಮಸ್ಯ ಚರಿತಂ ಕರ್ತುಮುದ್ಯತಃ” (ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣ ಬಾಲಕಾಂಡ, ಸರ್ಗ 3.) ಎಂದು ಮಹರ್ಷಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಳು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ರಮಣೀಯನಾದವನು. “ತದೇವ ರಮ್ಯಂ ಪರಮನಯನೋತ್ಸವಕಾರಣಂ ಸಕಲನಿಷ್ಕಲಂ ಆಪೋಜ್ಯೋತಿಸ್ಥಲಂ ನಾರಾಯಣಸ್ಥಲಂ ಚೇತಿ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರೇಷು ಪ್ರಸಿದ್ಧಂ” (ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ರಾಜಯೋಗಭಾಷ್ಯ,) ಎಂದು ಮಹಾಯೋಗಿಗಳು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ವರ್ಣಿಸಿರುವ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಅಲ್ಲವೇ? “ಸತ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಾಣಾರಾಮಂ ಮನ ಆನಂದಂ” (ತ್ಯ. ಉ.) ಎಂದಲ್ಲವೇ ಉಪನಿಷತ್ತು ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುವುದು?

(ಇದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಅವತಾರದಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿದವನು. ರಾಕ್ಷಸರ ಮರಣಕ್ಕೆ

ಕಾರಣನಾದವನು, ಧರ್ಮ-ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯ ಐಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನು. “ರಾಜತೇ ಮಹ್ಯಾಮಿತಿ ರಾಮಃ” “ರಾಕ್ಷಸಾ ಮರಣಂ ಯಾನ್ತಿ ಅನೇನ ಇತಿ ರಾಮಃ” “ರಾತಿ ದದಾತಿ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಂ ಚರಿತ್ರೇಣ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗಂ ನಾಮತಃ ವೈರಾಗ್ಯಂ ಧ್ಯಾನೇನ ಐಶ್ವರ್ಯಂ ಚ ಸ್ವಸ್ತ ಪೂಜನಾತ್ ಇತಿ ರಾಮಃ” ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿಯೂ ಇದರ ಸಂಕೇತಾರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವುದುಂಟು.)

ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನೂ ಹೇಳುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ರಾಮ ಶಬ್ದವು ಪರಮಾತ್ಮವಾಚಕ ವಾಗುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ಇಲ್ಲ.

ಇನ್ನು ಆದಿಕಾವ್ಯಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಥಾನಾಯಕನೆಂದು ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಂದ ವರ್ಣಿತನಾಗಿರುವ, ಮಹಾಪುರುಷ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಆ ದೇವದೇವನ ಅವತಾರವಾಗಿದ್ದನೇ? ಎಂಬುದನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು. ಹಾಗೆ ದೇವತ್ವವನ್ನು ಅಳಿಯುವ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಯಾವುವು? ಎಂಬುದನ್ನೂ ಮೊದಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ದೇವರನ್ನು ಅಪ್ರಮೇಯ, “ಅಮೇಯೋಮಿತಲೋಕಸ್ವಂ” (ರಘುವಂಶ ಸರ್ಗ 10.) ಅಳಿಯಲು ಆಗದವನು, ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕದವನು ಎಂದೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸ್ಥೂಲವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಳಿಯಲು ಸಾಧನವಾಗಿರುವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಪ್ರಮಾಣ ದಿಂದಲಂತೂ ಅವನನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಗ್ರಾಹ್ಯ:

“ನ ಸಂದೃಶೇ ತಿಷ್ಠತಿ ರೂಪಮಸ್ಯ ನ ಚಕ್ಷುಷಾ ಪಶ್ಯತಿ ಕಶ್ಚ ನೈನಂ”
(ಮಹಾನಾರಾಯಣ)

“ಯತ್ಪದ್ಯೇಶ್ಯಮಗ್ರಾಹ್ಯಂ” “ನ ಶಕ್ಯಃ ಚಕ್ಷುಷಾ ದೃಷ್ಟಂ ದೇಹೇ
ಸೂಕ್ಷ್ಮತಮೋ ವಿಭುಃ”

ಚರ್ಮದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅವನು ಗೋಚರಿಸುವವನಲ್ಲ. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ನೋಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಅವನು ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಲ್ಲ. ಅವನು ಇದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಆ ಮಾತಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ. ದೇವನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಬೇಕಾದರೆ ದಿವ್ಯದೃಷ್ಟಿಯೇ ಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಜ್ಞಾನನೇತ್ರ, ತಪಸ್ಸಿನ ಕಣ್ಣು ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. “ದೃಶ್ಯತೇ

ಜ್ಞಾನಚಕ್ಷುರ್ಭಿಃ ತಪಶ್ಚಕ್ಷುರ್ಭಿರೇವ ಚ” ಆ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಪಡೆದ ಅನುಭವವೇ ದೈವತ್ವವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಪರಮಪ್ರಮಾಣವಾಗಬಲ್ಲದು.

ಶ್ರೀರಂಗಮಹಾಗುರುಗಳು ಈ ಬಗೆಗೆ ನೀಡಿರುವ ಸ್ವಾನುಭವದ ರಸಾಯನವೂ ಅಂತೆಯೇ ಯುಕ್ತಿಭೂಷಿತವೂ ಆಗಿರುವ ಉಪದೇಶದೊಡನೆ ಅದರ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಮನಗಾಣೋಣ.

ಶ್ರೀರಂಗಮಹಾಗುರುಗಳು ಭ್ರಮೆಯ ದೃಷ್ಟಿ, ಪ್ರಮೇಯ ದೃಷ್ಟಿ ಎಂದು ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಣಮಾಡಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದಾದ “ಪ್ರಮಾಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು ತಾನೇ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು, ಯಥಾರ್ಥ ದರ್ಶನವುಳ್ಳವರು” ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸತ್ಯ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆದವರು “ಆಪ್ತ”ರೆನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಪ್ತರೆಂದರೆ ಲೋಕಸಾಮಾನ್ಯರು ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ “ತುಂಬಾ ಬೇಕಾದವರು, ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಹಿತವನ್ನು ಬಯಸುವವರು” ಎಂಬ ಪರಿಮಿತವಾದ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ತಪಸ್ಸು ಜ್ಞಾನಗಳ ಬಲಗಳಿಂದ ರಜಸ್ಸು ತಮಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ತ್ರಿಕಾಲ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ಬಾಧವಾಗಿ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರು, ಶಿಷ್ಯರು, ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಎಂದರ್ಥ.

“ರಜಸ್ತಮೋಭ್ಯಾಂ ನಿರ್ಮುಕ್ತಾಃ ತಪೋಜ್ಞಾನಬಲೇನ ಯೇ |
ಯೇಷಾಂ ತ್ರಿಕಾಲಮಮಲಂ ಜ್ಞಾನಮವ್ಯಾಹತಂ ಸದಾ ||
ಆಪ್ತಾಶ್ಚಿಷ್ಣ್ವಾ ವಿಬುದ್ಧಾಸ್ತೇ ತೇಷಾಂ ವಾಕ್ಯಮಸಂಶಯಂ”

ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಅವರನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ. ಅವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರವೇ ರಾಮನು ದೇವರೇ, ದೇವರ ಅವತಾರವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಬೇಕು. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯು ಬರುವವರೆಗೂ ಅದನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಾತ್ಮರ ಅನುಭೂತಿವಚನವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ‘ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಪ್ರಮಾಣ’ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಸರು. ಶುದ್ಧಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ಸುಳ್ಳನ್ನು ಏಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ? “ಸತ್ಯಂ ವದಂತಿ ತೇ ಕಸ್ಮಾದಸತ್ಯಂ ನೀರಜಸ್ವಮಾಃ” ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿವೇಕದಿಂದ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಟ್ಟು, ಅವರಿಂದ ಉಪದಿಷ್ಟವಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಾಗಲೇ

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಹಾಸಮಸ್ಯೆಯು ಪರಿಹಾರವಾಗುವುದು. ಹೀಗೆ ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಮಾತೂ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಸನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆಮಾಡುವಾಗ ಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿಕಲ್ಪವುಂಟಾಗದಿರಬೇಕಾದರೆ, ಬುದ್ಧಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗುವ ಶುದ್ಧವಾದ ತರ್ಕ-ಯುಕ್ತಿಗಳೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆ ಸತ್ಯಾನುಭವಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ನಿರ್ದುಷ್ಟವಾದ ಅನುಮಾನವನ್ನೂ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಬಹುದು. ತರ್ಕವು ತಾರ್ಕಿಕನ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವು ಸಿಕ್ಕಿಯೇ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆಯೆಂಬ ನಿಯಮವೇನೂ ಇಲ್ಲ. “ತರ್ಕೇ ನೈವಾಸ್ತಿ ನಿಶ್ಚಯಃ” (ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ಸದಾಚಾರಸ್ತೋತ್ರ.) “ತರ್ಕಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಾತ್” (ಬ್ರ.ಸೂ. II-1) “ನೈಷಾ ತರ್ಕೇಣ ಮತಿರಾಪನೇಯಾ” (ಕಠೋಪ II-9) ಆದರೂ ಆಪ್ತವಚನಕ್ಕೆ ಆ ತರ್ಕವು ಪೋಷಕವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವುಂಟು. “ಶ್ರುತಿಮತಸ್ತರ್ಕೋಽನುಸಂಧೀಯತಾಂ” (ಉಪದೇಶಪಂಚಕ.) “ಯಸ್ತರ್ಕೇಣಾನು- ಸಂಧತ್ತೇ ಸ ಧರ್ಮಂ ವೇದ ನೇತರಃ” (ಮನುಸ್ಮೃತಿ 12-106:) “ಯುಕ್ತಿಹೀನೇ ವಿಚಾರೇ ತು ಧರ್ಮಹಾನಿಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ”

(ಸ್ಮೃತಿ ಚಂ)

ಒಟ್ಟಾರೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ರಾಮನು ಭಗವದವತಾರವೇ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನಾನುಭವವು ಬೇಕು, ಅದಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವ ಆಪ್ತವಚನಗಳು ಬೇಕು, ಅದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾದ ಯುಕ್ತಿಗಳೂ ಬೇಕು. (“ಶ್ರುತಿ, ಯುಕ್ತಿ, ಅನುಭವ” ಎಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ವಾದಗಳ ಸಮರ್ಥನೆಗೆ ವೇದಾಂತಸಾರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.) ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಆದುದರಿಂದ ಉಳಿದ ಎರಡನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅವತಾರಗಳು ಉಂಟು. ಶ್ರೀರಾಮನೂ ಅಂತಹ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವನು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯ ಪ್ರಮಾಣವುಂಟೇ? ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗ ಗಮನಿಸಬೇಕು.

“ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದೆಯೇ (ಹುಟ್ಟಿನ ಧರ್ಮಗಳ ಲೇಪವಿಲ್ಲದೆಯೇ) ನಾನಾ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ.” “ಅಜಾಯಮಾನೋ ಬಹುಧಾ ವಿಜಾಯತೇ.” (ಯಜುರ್ವೇದ ಪುರುಷಸೂಕ್ತ.) “ಅವನ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಯಾವನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ಧನ್ಯನು” “ಯೋ ಜಾತಮಸ್ಯ ಮಹತೋ ಮಹಿ ಬ್ರವಾತ್”

(ತೃತ್ತೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ.) ಎಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ. ಆಪ್ತತಮನಾದ ಕೃಷ್ಣಪರಮಾತ್ಮನು ಉಪನಿಷತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯೆಯೂ ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಆಗಿರುವ ತನ್ನ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ “ಧರ್ಮವು ಕ್ಷೀಣಿಸಿ ಅಧರ್ಮವು ತಲೆಯೆತ್ತಿದಾಗ ನಾನು ನನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ” “ಅಜನೂ ಅವ್ಯಯನೂ ಭೂತಗಳ ಈಶ್ವರನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ ನಾನು ನನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸಂಭವಿಸುತ್ತೇನೆ” (ಗೀತಾ. ಅ-4 ಶ್ಲೋಕ 7-6 “ಯದಾ ಯದಾ ಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಗ್ಲಾನಿರ್ಭವತಿ ಭಾರತ | ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನಮಧರ್ಮಸ್ಯ ತದಾತ್ಮಾನಂ ಸೃಜಾಮ್ಯಹಂ” “ಅಜೋಽಪಿ ಸನ್ನವ್ಯಯಾತ್ಮಾ ಭೂತಾನಾಮೀಶ್ವರೋಽಪಿ ಸನ್ | ಪ್ರಕೃತಿಂ ಸ್ವಾಮಧಿಷ್ಠಾಯ ಸಂಭವಾಮೃತೃಮಾಯಯಾ) ಎಂದು ಸಾರಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಕರ್ಮವಶ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದೆ ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಹುಟ್ಟುಗಳು, ಅವತಾರಗಳು ಕಾಲವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತವೆ ಯೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಗಳ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಂತಹ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವನು ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಗಳ ಪ್ರಾಮಾಣ್ಯವಿದೆ.

ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನು ಭಗವಂತ, ಭಗವದವತಾರ-ಎಂಬುದನ್ನು ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತವೆ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೂ, ವೇದಸ್ವರೂಪವಾದ ಆದಿಕಾವ್ಯ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣವೂ, ಪಂಚಮವೇದವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಇತಿಹಾಸೋತ್ತಮ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಭಾರತವೂ, ಪುರಾಣರತ್ನಗಳೂ, ಜ್ಞಾನಿವರೇಣ್ಯ ರಾದ ಆಳ್ವಾರುಗಳ ಮತ್ತು ಆಚಾರ್ಯರ ಗೀತಾಮೃತವಚನಾಮೃತಗಳೂ ಈ ತತ್ವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸಾರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು:

1. ಓಂ ಮಹಾವಿಷ್ಣುಂ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಲಕ್ಷಣಂ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ದೃಷ್ಟ್ವಾ ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಂ ಮುನಯೋ ವನವಾಸಿನೋ ವಿಸ್ಮಿತಾ ಬಭೂವುಃ ತಗ್ಂ ಹೋಚುಃ (ಕೃಷ್ಣೋಪನಿಷತ್-ಖಂಡ I)
2. ರಾಮ ತ್ವಂ ಪರಮಾತ್ಮಾಸಿ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದವಿಗ್ರಹಃ | ಇದಾನೀಂ ತ್ವಾಂ ರಘುಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರಣಮಾಮಿ ಮುಹುರ್ಮುಹುಃ || (ಮುಕ್ತಿಕೋಪನಿಷತ್)
3. ರಾಮ ಏವ ಪರಂಬ್ರಹ್ಮ ರಾಮ ಏವ ಪರಂ ತಪಃ

- ರಾಮ ಏವ ಪರಂ ತತ್ತ್ವಂ ಶ್ರೀರಾಮೋ ಬ್ರಹ್ಮತಾರಕಂ
(ರಾಮರಹಸ್ಯ - I)
4. ಪುತ್ರತ್ವಂ ತು ಗತೇ ವಿಷ್ಣೌ ರಾಜ್ಞೋಽಸ್ಯ ಸುಮಹಾತ್ಮನಃ |
(ರಾಮಾಯಣ, ಬಾಲಕಾಂಡ 17-11)
5. ಕೌಸಲ್ಯಾಜನಯದ್ರಾಮಂ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುತಮ್ |
ವಿಷ್ಣೋರರ್ಥಂ ಮಹಾಭಾಗಂ ಪುತ್ರಮಿಕ್ಷ್ವಾ ಕುನಂದನಮ್ ||
(ಬಾಲ 18-11)
6. ಅಕ್ಷಯಂ ಮಧುಹನ್ತಾರಂ ಜಾನಾಮಿ ತ್ವಾಂ ಸುರೋತ್ತಮ ||
(ರಾ. ಬಾಲ 17-18)
7. ಪ್ರೀಯತೇ ಸತತಂ ರಾಮಃ ಸ ಹಿ ವಿಷ್ಣುಸ್ಸನಾತನಃ ||
(ರಾ. ಯುದ್ಧ 131-115)
8. ಸೀತಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ಭವಾನ್ವಿಷ್ಣುಃ ದೇವಃ ಕೃಷ್ಣಃ ಪ್ರಜಾಪತಿಃ ||
(ರಾ. ಯುದ್ಧ 20-29)
9. ತ್ರಯಾಣಾಮಪಿ ಲೋಕಾನಾಂ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಂ ಮಮ ಸಂಭವಃ ||
(ರಾ. ಉತ್ತರ 104-18)
10. ಕೃತ್ವಾತ್ಮಾನಂ ಮಹಾಬಾಹುಃ ಚತುರ್ಧಾ ವಿಷ್ಣುರವ್ಯಯಃ |
ಲೋಕೇ ರಾಮ ಇತಿ ಖ್ಯಾತಃ ತೇಜಸಾ ಭಾಸ್ಯರೋಪಮಃ |
(ಮ.ಭಾ. ಸಭಾಪರ್ವ 38)
11. ಅಥ ದಾಶರಥಿರ್ವೀರೋ ರಾಮೋ ನಾಮ ಮಹಾಬಲಃ |
ವಿಷ್ಣುರ್ಮಾನುಷರೂಪೇಣ ಚಿಚಾರ ವಸುಧಾತಲೇ
(ಮ.ಭಾ.ವನ 148-31)
12. ಅಸತ್ತ್ವಸಾದಸುಮುಖಃ ಕಲಯಾ ಕಲೇಶ
ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶ ಅವತೀರ್ಯ ಗುರೋರ್ನಿದೇಶೇ ||
(ಭಾಗವತ II 7-23)
13. ಅನ್ರುನೇಂದನಿಶಾಶರರೈ ಕವಂದರ್ ವೆಂಕಣೈ ಕಾಕುತ್ಸ್ತನ್
(ಅಮಲನಾದಿಪಿರಾನ್ II,)
14. ಮುನ್ನುಪುಹಳ್ ಕೌಸಲ್ಯೈತನ್ ಮಣಿಮಯಿರುವಾಯ್ ತ್ವವನೇ.
(ಪರಿಯತಿರುಮೋಳಿ 8-1)

15. ನಮೋ ದೇವದೇವಾಯ ರಾಮಾಯ ತುಭ್ಯಂ
ನಮೋ ಜಾನಕೀಜೀವಿತೇಶಾಯ ತುಭ್ಯಂ
(ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ರಾಮಭುಜಂಗಸ್ತೋತ್ರ)
16. ಸತ್ಯಕಾಮ, ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ, ಆಪತ್ಸಖಿ, ಕಾಕುತ್ಸ್ಥ, ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ.
(ಶ್ರೀರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಶ್ರೀರಂಗಗದ್ಯ)
17. ಆನಂದರೂಪತ್ವಾತ್ಪೂರ್ಣತ್ವಾತ್ ಲೋಕರಮಣತ್ವಾಚ್ಚರಾಮಃ.....
.....ಸ ಏವೈಕೋ ಭಾರ್ಗವ ದಾಶರಥಿ ಕೃಷ್ಣಾದ್ಯಾಃ
(ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಷಾರ್ಯರ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯ X)

ಇಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಸಾಧುಕುಲತಿಲಕರಾದ ಶ್ರೀತುಲಸೀದಾಸರು, ಸಂಗೀತದ ಪರಮಾರ್ಥಾನುಭವದಿಂದ ಧನ್ಯರಾದ ಯೋಗಿರಾಜ-ರಾಮಭಕ್ತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮ-ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜಸ್ವಾಮಿಗಳು, ಭದ್ರಾಚಲದ ಶ್ರೀರಾಮದಾಸರು ಇವರೇ ಮುಂತಾದ ಮಹಾನುಭಾವರು ಶ್ರೀರಾಮನ ದಿವ್ಯವತಾರವೈಭವವನ್ನು ಸ್ವಾನುಭೂತಿ ರಸಾಯನವಾದ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತು ಗೀತಗಳ ಮೂಲಕ ಸೇವಿಸಿರುವುದು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವೇ ಆಗಿದೆ.

ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಗಳೆಂದು ಉದಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವಚನಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದಾಗ ಕೆಲವು ಶಂಕೆಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳು ಪರಿಹಾರವಾದ ಹೊರತು ಆ ವಾಕ್ಯಗಳ ಆಪ್ತತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ನಮಗೆ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆ ಶಂಕೆಗಳು ಯಾವುವೆಂದರೆ:-

1) ಮೇಲೆ ಉದ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಉಪನಿಷದ್ವಚನಗಳು ಋಗ್ವೇದ ಸಂಹಿತೆಯಂತೆ ಅತಿಪ್ರಾಚೀನವಲ್ಲ. ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸ್ಥಾನತ್ರಯ ಭಾಷ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಈಶಾವಾಸ್ಯಾದಿ ದಶೋಪನಿಷತ್ತುಗಳಿಗೆ ಅವು ಸೇರಿಲ್ಲ. ಅವು ಅನಂತರಕಾಲದ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಸನಾತನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಆದರಣೆಯೇ ಇಲ್ಲದ ಅವುಗಳಿಗೆ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಕಬಹುದೇ?

2) ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣದ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಮೌಲಿಕ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಇರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅವು ರಾಮಾಯಣ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಾರಂಭಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಬರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲಾ

ಅನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ಭಾಗಗಳು, ಶೈಲಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿದಾಗಲೂ ಇದೇ ತೀರ್ಮಾನಕ್ಕೆ ನಾವು ಬರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ “ರಾಮನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂದು ಸಾಧಿಸಲು ಹೇಳಿರುವ ಕಥಾಭಾಗವು ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಿರುಕುಬಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ” ಹೀಗೆ ಕೃತಕವಾಗಿ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಅನಂತರಕಾಲದ ರಚನೆಯಾದ ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯವೆಂಬ ಅಗ್ಗಲಿಕೆ ಸಲ್ಲುವುದೇ?

3) ಮಹಾಭಾರತದ ವಿಷಯದಲ್ಲೂ ಇದೇ ಮಾತು. ಆ ಇಡೀ ಗ್ರಂಥವು ಏಕಕರ್ತೃಕವಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಇವರುಗಳನ್ನು ದೇವರ ಅವತಾರವೆಂದು ಕರೆಯುವ ಭಾಗಗಳೆಲ್ಲಾ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯ ಮೂರನೆಯ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕೆಯಲ್ಲಿ ನಂತರ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಸನಾತನವಾದ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಗಳೆಂದು ಹೇಗೆ ಗೌರವಿಸುವುದು?

4) ಆಳ್ವಾರುಗಳೂ ಈಚಿನವರು. ಶ್ರೀಶಂಕರರೇ ಮುಂತಾದ ಆಚಾರ್ಯರೂ ಈಚಿನವರು. ತುಲಸಿದಾಸರು, ತ್ಯಾಗರಾಜರಂತೂ ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಆಧುನಿಕರು. ಇವರ ವಚನಗಳನ್ನು ವೇದಗಳಂತೆ ಪುರಾತನವಾದ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾದೀತೇ? -ಎಂಬಿವು ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು.

‘ಆಪ್ತವಾಕ್ಯ’ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿರುವ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಈ ಎಲ್ಲಾ ಶಂಕಾಕಲಂಕವೂ ತೊಡೆದುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆಪ್ತವಾಕ್ಯ ಎಂದರೆ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಮಾತು. ತಪೋಜ್ಞಾನಸಮಾಧಿಗಳ ಫಲವಾಗಿ ಬಂದ ಭೂತಹಿತವಾದ ಮಾತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹಳೆಯದು ಹೊಸದು-ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಏಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹಳೆಯದೆಲ್ಲಾ ಸರಿ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಮೂಢನಂಬಿಕೆ. ಅದು ಹಳೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲು “ಪುರಾಣಮಿತ್ಯೇವ ನ ಸಾಧುಸರ್ವಂ” (ಮಾಲವಿಕಾಗ್ನಿಮಿತ್ರ-ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ) ಎಂದು ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಕಾಳಿದಾಸನು ಧೀರವಾಣಿಯನ್ನು ಮೊಳಗಿದ. ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ಹೊಸದೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದುದು ಎಂಬ ಮೂಢಭಾವನೆ ಬಹುಜನರಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿದೆ. ಇದು ಮತ್ತೊಂದು ಮೂಢ ವಿಶ್ವಾಸ. ಈಗ “ನವೀನಮಿತ್ಯೇವ ನ ಸಾಧುಸರ್ವಂ” (ಹೊಸದು ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ

ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿಯಲ್ಲ) ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ನಾವು ಸಾರಬೇಕಾಗಿದೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಸತ್ಯದ ಉಪಾಸಕನು ಈ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನೂ ದೂರಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಬೇಕು. “ಅದರದರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಹೊಸದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅನಂತರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಹಳೆಯದಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ನೂತನತ್ವವಾಗಲಿ ಪುರಾತನತ್ವವಾಗಲಿ ಯಾವುದೂ ದೋಷಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಗುಣಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

“ತದಾತ್ಮೇ ನೂತನಂ ಸರ್ವಂ ಆಯತ್ಯಾಂ ಚ ಪುರಾತನಂ |

ನ ದೋಷಾಯುತದುಭಯಂ ನ ಗುಣಾಯ ಚ ಕಲ್ಪತೇ ||

(ಯಾದವಾಭ್ಯುದಯ, ಸರ್ಗ I)

ಎಂಬ ವೇದಾಂತದೇಶಿಕರ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಕದ ಹಾದಿಯನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ.

“ಇದು ತಲೆಮಾರುಗಳಿಂದ ಬಂದಿರುವ ರೋಗ. ಅತಿ ಪುರಾತನವಾದುದು ಎಂದು ಯಾರೂ ರೋಗವನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಅತ್ಯಾಧುನಿಕವಾದ ಖಾಯಿಲೆ ಎಂದು ಅದನ್ನು ಬಯಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಅಂಧವಿಶ್ವಾಸವು ಹಳೆಯದಾಗಲಿ, ಹೊಸದಾಗಲಿ ಅದು ತ್ಯಾಜ್ಯವೇ. ಆರೋಗ್ಯ ಅಮೃತತ್ವಗಳ ಉಪದೇಶವು ಹಳೆಯದಾಗಿದ್ದರೂ ಪೂಜ್ಯವೇ, ಹೊಸದಾಗಿದ್ದರೂ ಪೂಜ್ಯವೇ” ಎಂಬ ಮಹಾಗುರುವಚನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಆದುದರಿಂದ ಮೇಲ್ಕಂಡ ವಚನಗಳು ಸತ್ಯಾನುಭವದ ಗುರುತುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವುದರಿಂದ ನಾವು ಅವುಗಳನ್ನು ಹಳೆಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಪುರಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಹೊಸದಾಗಿದ್ದರೂ ಗೌರವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸತ್ಯವು ಚಿರಪುರಾತನ, ನಿತ್ಯನೂತನ. ಹಾಗೆ ಗೌರವದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಆಪ್ತವಚನಗಳನ್ನು ಸಾಧನೆಯ ಒರಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದನಂತರ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ಣವಾದ ಗೌರವವನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದ ಮಾರ್ಗ.

ಇನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಆ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಆಧುನಿಕ ಎಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಒಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ನಿರ್ಣಯ

ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಾತ್ವಿಕವಾದ ವಿಕಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೀರ್ಮಾನ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಜ್ಞಾನದ ಬಲ ಬೇಕು. ಪುಸ್ತಕ ಪಾಂಡಿತ್ಯ, ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಚಮತ್ಕಾರಗಳು, ಬುದ್ಧಿಯ ಕಸರತ್ತು ಇವೆಲ್ಲಾ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣೋಪನಿಷತ್ತು, ರಾಮರಹಸ್ಯೋಪನಿಷತ್ತು-ಇವು ಕೆಲವು ಅತೀಂದ್ರಿಯವಾದ ಯೋಗದ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಈ ಅನುಭವಗಳು ಐತರೇಯೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಲಾದೀತೇ? ಅಂದ ಬಳಿಕ ಆ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೂ ಅರ್ವಾಚೀನ ಎಂದು ಶಪಥಮಾಡುವುದೂ ಸರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೂ ಅಲ್ಲದೆ ವೇದರಾಶಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮಸ್ತ ಗ್ರಂಥವೂ ನಮಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. “We have no right to suppose that we have even one hundredth part of the religious and popular poetry that existed during the Vedic Age” (Six systems of Indian philosophy. page.41) ಎಂದು ಒಬ್ಬ ಆಧುನಿಕ ವೇದವಿಮರ್ಶಕ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ವೈದಿಕ ಭಾವನೆಗಳ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಅರ್ವಾಚೀನತೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯ?

ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣ-ಮಹಾಭಾರತಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವರೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಶ್ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಾ ಈಚೆಗೆ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು, ಅವು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ಭಾಗಗಳು. ಆ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕರ್ತರಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವರೆಂಬ ಭಾವನೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಾದವನ್ನು ಈಗ ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ.

ಮೊದಲು ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣದ ವಿಷಯ. ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಭಾಗಗಳು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರು ಹೇಳುವ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ - ಆ ಭಾಗಗಳು ಆಯಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬಿರುಕು ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ; ಕೃತಕವಾಗಿ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ದೇಹಾಂತರದ ಅಂಗಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ; ಆ ಭಾಗಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕಥೆಯು ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು.

ಆದರೆ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಅಧ್ಯಯನಮಾಡಿದ ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಕರಿಗೆ ಆ ಭಾಗಗಳು ಹಾಗೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಸಹಜ ಅಂಗಗಳೆಂದು ಅನ್ನಿಸಿಲ್ಲ. ರಾಮಾಯಣಶರೀರದ ಸಹಜಭಾಗಗಳೆಂದೇ

ತೋರಿಬಂದಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಾನುಷಭಾವವನ್ನೇ ಸುಂದರವಾಗಿ ವಿಮರ್ಶೆಮಾಡಿರುವ ಆಧುನಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಬ್ಬರು “ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವರೆಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿಯೂ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಆಗಿತ್ತು, ಆತನಿಗೆ ದೈವತ್ವವು ಅನಂತರಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಎಂಬುದು ಕೇವಲ ಊಹೆಯ ವಿಷಯ, ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಹೇಳಿರುವ ಕಥೆಯು ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವರೆಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಅಡಿಪಾಯದ ಮೇಲೆಯೇ ನಿಂತಿದೆ” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. (“Those, who think that, to the kernel of the story representing Sri Rama as a man, subsequent ages added elements of divinity are only guessing, while the story itself, as it is told by Valmiki, has this foundation on this faith and there is no mistake about it. Valmiki says in so many words that Rama was God.” (Lecture on the Ramayana by V.S.S Shastri, Page-5.))

ಹೀಗೆ ಒಂದೇ ವಿಷಯವು ರಾಮಾಯಣದ ಓದುಗರಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಕಾಣುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದರೆ ಅವರವರ ಸಂಸ್ಕಾರಭೇದ, ದೃಷ್ಟಿಭೇದಗಳು. ದೇವರು ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಅದು ಅಸಹಜ-ಎಂಬ ಭಾವನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದಲೇ ನೋಡಿದಾಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವರೆಂದು ಹೇಳಿರುವ ಕಥಾಭಾಗಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಿರುಕಿನ ಭಾಗಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಇದು ಒಂದು ಪೂರ್ವಗ್ರಹದ ಫಲ. ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವರೆಂಬ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಕನ್ನಡಕದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ, ಆ ಭಾಗಗಳು ಗ್ರಂಥದೊಡನೆ ಸಹಜ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ಭಾಗಗಳಂತೆಯೇ ತೋರಿಬರುತ್ತವೆ. ಇದೂ ಒಂದು ಪೂರ್ವಗ್ರಹದ ಫಲ. ಯಾವ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೂ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾದ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಪಡೆಯದೆ, ಮೊದಲಿಗೆ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಓದಿದಾಗ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ರಾಮನು ದೇವರೆಂದೇ ಅನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಅನಂತರ ಕೆಲವು ವಿಮರ್ಶಾಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಮೇಲೆ ಆತನ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಜಾಗಗಳು ಬಿರುಕಿನ ಭಾಗಗಳೆಂದು ನಮಗೆ ಈಗ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಇದೊಂದು ತರಹದ ‘ಪಶ್ಚಿಮಗ್ರಹ’ದ ಫಲ. ಈ ಯಾವ ಗ್ರಹದ ಆಕ್ರಮಣಕ್ಕೂ ಒಳಪಡದೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿಗಿರಿಸಂಭೂತವಾದ

ರಾಮಕಥಾವಾಹಿನಿಯಲ್ಲೇ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅವಗಾಹನೆ ಮಾಡೋಣ; ಆ ಗ್ರಂಥವನ್ನೇ ವಾಲ್ಮೀಕಿಸಹೃದಯತೆಯಿಂದ ಪರಾಯಣರಾಗಿ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡೋಣ. ಆಗ ಯಾವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಋಜುಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಹೇಳಬೇಕು. ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸ, ಕಥಾಸಂದರ್ಭ, ಶೈಲಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ರಾಮನ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಅನೇಕ ಶ್ಲೋಕಗಳು ರಾಮಾಯಣದ ಸಹಜಭಾಗಗಳೆಂದು ನಮಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ನಿಜವಾದ ಆಶಯವನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕಾದರೆ ಯೋಗದೃಷ್ಟಿಯು ಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣವು 'ಆರ್ಷ' ಗ್ರಂಥವೇ ಆಗಿದೆ. ಋಷಿದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಅದರ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ದೇವ, ಕಾಲ, ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಭಿರುಚಿ ಮುಂತಾದ ಉಪಾಧಿಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡದ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಸತ್ಯವು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಪನ್ನರಾದ 'ಆಪ್ತ'ರು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ದೇವರೆಂದೂ ನಾವು ಅನುಭವಿಸಿದೆವು, ಆತನ ಮಾನವಭಾವವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸಿದೆವು. ತತ್ವದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಎಲ್ಲ ಜನರೂ ಹಾಗೆ ಅವನನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು"-ಎಂದು ಸಾರಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಋಷಿಕವಿಯಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಗೆ ಆ ದೃಷ್ಟಿಯು ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾವು ಏಕೆ ವಾದಿಸಬೇಕು?

ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವರು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕಥಾಭಾಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯು ನಡೆಯುವುದಲ್ಲಾ-ಎಂದರೆ ಮಾನುಷಕಥೆಯ ಅಷ್ಟು ಭಾಗವು ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಹುದು. ಆ ಮಾನುಷಕಥಾಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೂ ಕಥೆಯು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಒಬ್ಬ ರಾಜನಿದ್ದ. ಅವನು ಯಾವುದೋ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ವೇಷಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಬೇರೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದ. ಅಲ್ಲಿಯ ಅನೇಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡು ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ-ಎಂಬ ವಸ್ತುವುಳ್ಳ ಒಂದು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಒಬ್ಬ ಕವಿಯು ರಚಿಸಿದ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ರಾಜನಾಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ವೇಷಾಂತರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬೇರೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದು, ಸ್ವದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ್ದು-ಇಷ್ಟು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೂ ಉಳಿದ

ಭಾಗಗಳೇ ಒಂದು ಕಥೆಯಾಗಬಹುದು. ಅವನ ವೇಷಾಂತರದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳನ್ನೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೂ ಅವೂ ಒಂದು ರೋಚಕವಾದ ಕಥೆಯಾಗಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ವೇಷಾಂತರದ ರೂಪವೇ ರಾಜನ ನಿಜಸ್ವರೂಪ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕಥೆಯಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ, ಕವಿಕೃತವಾದುದು, ಉಳಿದುದೆಲ್ಲಾ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ-ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡುವುದು ಸರಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವರು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಗ್ರಂಥದ ಆರಂಭ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ಎಂದು ಹೇಳುವುದೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಗ್ರಂಥದ ಇತರ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. 1) ಶ್ರೀರಾಮನು ಜಟಾಯುವಿಗೆ ಉತ್ತಮಲೋಕಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವ ಜಾಗ:- 'ಉತ್ತಮಲೋಕಗಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ನಿನಗೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಆತನು ಹೇಳುವುದು. "ಮಯಾ ತ್ವಂ ಸಮನುಜ್ಞಾತೋ ಗಚ್ಛ ಲೋಕಾನ್ ಅನುತ್ತಮಾನ್" (ಅರಣ್ಯಕಾಂಡ, ಸರ್ಗ 68, ಶ್ಲೋಕ 30) 2) ಅವನು ಮರುಕಾಂತಾರವೆಂಬ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ವರವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವುದು. "ವರಂ ತಸ್ಮೈ ದದೌ ವಿದ್ವಾನ್ ಮರವೇಮರವಿಕ್ರಮಃ", "ರಾಮಸ್ಯ ವರದಾನಾಚ್ಚ ಶಿವಪಂಥಾ ಬಭೂವ ಹ" (ಯುದ್ಧಕಾಂಡ, ಸರ್ಗ-22, ಶ್ಲೋಕ 41-43.) (ರಾಮಾಯಣ, ಲಾ ಜರ್ನಲ್ ಸಂಸ್ಕರಣ.)

ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಆದರೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ಲೋಕಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು ಗ್ರಂಥದ ಪ್ರಾರಂಭ ಮತ್ತು ಕೊನೆಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೇ. ಆತನ ಮನುಷ್ಯ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಶ್ಲೋಕಗಳೇ ಉಳಿದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಉತ್ತರವು ಮೇಲ್ಕಂಡ ರಾಜನ ಕಥೆಯ ಉದಾಹರಣೆಯಲ್ಲೇ ಅಡಕವಾಗಿದೆ.

'ರಾವಣನಿಗೆ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಮರಣವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಬ್ರಹ್ಮನ ವರ. ಅದನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿಯೇ ಅವತರಿಸಿ ನೀನು ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಬೇಕು' ಎಂದು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು

ಮೊರೆಯಿಟ್ಟರು. ಆ ಭಗವಂತನೂ “ತಥಾಸ್ತು” ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ದಶರಥನ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸಿದ-ಎಂದು ರಾಮಾಯಣವು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

“ತತ್ರ ತ್ವಂ ಮಾನುಷೋ ಭೂತ್ವಾ ಪ್ರವೃದ್ಧಂ ಲೋಕಕಣ್ಡಕಮ್ |

ಅವಧ್ಯಂ ದೈವತೈರ್ವಿಷ್ಣೋ ಸಮರೇ ಜಹಿ ರಾವಣಂ ||

ವಧಾಯ ದೇವಶತ್ರುಣಾಂ ನೃಣಾಂ ಲೋಕೇ ಮನಃಕುರು ||

ಮಾನುಷಂ ರೂಪಮಾಸ್ಥಾಯ ರಾವಣಂ ಜಹಿ ಸಂಯುಗೇ ||

ಸಂತುಷ್ಟಃ ಪ್ರದದೌ ತಸ್ಮೈ ರಾಕ್ಷಸಾಯ ವರಂ ಪ್ರಭುಃ |

ನಾನಾವಿಧೇಭ್ಯೋ ಭೂತೇಭ್ಯೋ ಭಯಂ ನಾನ್ಯತ್ರ ಮಾನುಷಾತ್ ||

... ಏವಂ ದತ್ವಾ ವರಂ ದೇವೋ, ದೇವಾನಾಂ ವಿಷ್ಣುರಾತ್ಮವಾನ್ |

ಮಾನುಷೇ ಚಿಂತಯಾಮಾಸ ಜನ್ಮಭೂಮಿಮಥಾತ್ಮನಃ ||

(ಬಾಲಕಾಂಡ, ಸರ್ಗ 15-16, ಶ್ಲೋಕ 20-29, 3-61)

ಆದುದರಿಂದ ಕಥೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆತನ ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲವೂ ಮನುಷ್ಯಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಇರುವುದೇ ಉಚಿತ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ದೇವದೇವನಲ್ಲಿ ದೌರ್ಬಲ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಒಂದು ಕಥೆ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಧ್ರುವನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ನಾಟಕದ ಅಭಿನಯ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ನಾಟಕದ ಕಂಪೆನಿಯ ಡೈರೆಕ್ಟರೇ ನಾರಾಯಣನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದ. ಕಂಪೆನಿಗೆ ಸೇರಿದ ಒಬ್ಬ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗನು ಧ್ರುವನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ನಾಟಕದ ನಾರಾಯಣನು ಆ ಧ್ರುವಕುಮಾರನನ್ನು “ವತ್ಸ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವರವನ್ನು ಬೇಡು” ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಒಡನೆಯೇ, ಆ ಧ್ರುವಕುಮಾರನು “ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಸಂಬಳವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಯ್ಯ” ಎಂದು ಬಿಟ್ಟನಂತೆ. (ಆ ಬಡಪಾಯಿಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಸಂಬಳ ಬರದೆ ಅದರದೇ ಚಿಂತೆಯಾಗಿತ್ತು.) ಶ್ರೀರಾಮನೇನಾದರೂ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥೆಯ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬಾರಿಬಾರಿಗೂ ತನ್ನ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಹಿರಿಗಂಪಡಿಸಿದ್ದರೆ, ಅವನೂ ಕೂಡ ಅಂತಹ “ಬಚ್ಚಾ” ಆಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನು ‘ಆತ್ಮವಾನ್’ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವೇಗದಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮರೆತು ರಸಾಭಾಸಮಾಡುವ ಹಗುರವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಆದುದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಮನುಷ್ಯನೆಂದು ವಾಚ್ಯವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮನುಷ್ಯರಂತೆಯೇ ಇಷ್ಟಜನವಿಯೋಗದಿಂದ ದುಃಖಿಸುವುದು, ಬಂಧುಮಿತ್ರರ

ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷಪಡುವುದು-ಇವೆಲ್ಲಾ ಆತನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಸಹಜವರ್ತನೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ‘ಲೋಕಚರಿತೆ’ ಎಂದು ರಸದಿಂದ ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಇದು ಪೋಷಕವೇ ಆಗುತ್ತದೆ.

ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ (ಉತ್ತರಕಾಂಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಕಾಂಡಗಳಲ್ಲಿ) ಭಗವಂತನ ಧಾಮಕ್ಕೆ ವೈಕುಂಠ ಎಂಬ ಪದವಿಲ್ಲ. ‘ಸ್ವರ್ಲೋಕ’, ‘ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ’ ಎಂಬ ಪದಗಳೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ‘ಸ್ವರ್ಲೋಕಮಾಗಚ್ಛ ಸುರೇಂದ್ರಗುಪ್ತಂ’, ‘ರಾಮೋ ರಾಜ್ಯಮುಪಾಸಿತ್ವಾ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಂ ಪ್ರಯಾಸ್ಯತಿ’ (ರಾಮಾಯಣ ಬಾಲಕಾಂಡ, ಸರ್ಗ 15-1). ಆದುದರಿಂದ ರಾಮನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವರ್ಗ, ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಜೀವನದ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂಬ ನಂಬಿಕೆಯ ಕಾಲದವನು ಎಂದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ “ಸ್ವಃ” “ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕ” ಎಂಬ ಪದಗಳನ್ನು ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ಥಾನವೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳೇ ಬಳಸುತ್ತವೆ. ಉದಾ: ‘ಆಪ್ನೋತಿ ಸ್ವಾರಾಜ್ಯಂ’, ‘ಬ್ರಹ್ಮಣಸ್ಸಾಯುಜ್ಯಗ್ಂ ಸರ್ಲೋಕತಾಂ ಯನ್ತಿ’, ‘ತಸ್ಮಾದ್ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮಹಿಮಾನಮಾಪ್ನೋತಿ’ (ತೈ. ಉ. ಬ್ರಾ.)

ರಾಮಾಯಣದ ಉತ್ತರಕಾಂಡದಲ್ಲೇನೋ, ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ವೈಕುಂಠಪತಿ ಯೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ, ಉತ್ತರಕಾಂಡವು ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ರಚನೆಯೇ ಅಲ್ಲ, ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ತರಕಾಂಡವನ್ನು ಪಾರಾಯಣಮಾಡುವ ವಾಡಿಕೆಯಿಲ್ಲ, ಶೈಲಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಅದು ಇತರ ಕಾಂಡಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕೀಳುಮಟ್ಟದ್ದು, ಅದು ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಹೋಲುವುದು - ಎಂದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸುವುದುಂಟು. ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಉತ್ತರವೇನೆಂದರೆ ರಾಮಾಯಣದ ಉಳಿದ ಕಾಂಡಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆಯೇ ಉತ್ತರಕಾಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಗಳಿವೆ. ಕಥೆಯ ಪೂರ್ವಾಪರ ವಿರೋಧ, ಅಸಹಜತೆ, ತಾತ್ವಿಕ ವಿರೋಧ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳು ಇರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಬಿರುಕಿನಜಾಗಗಳು, ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಆದರೆ ಇಡೀ ಉತ್ತರಕಾಂಡವು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಏತಕ್ಕೆ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ? ಎಂದರೆ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥರು ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವುದು ಕುಟುಂಬವೃದ್ಧಿ, ಆಯುಸ್ಸು, ಆರೋಗ್ಯ

ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ. “ಕುಟುಂಬವೃದ್ಧಿ, ಧನಧಾನ್ಯವೃದ್ಧಿ, ಸ್ತ್ರೀಯಶ್ಚ ಮುಖ್ಯಾಃ ಸುಖಮುತ್ತಮಂ ಚ”, “ಆಯುಷ್ಯಮಾರೋಗ್ಯಕರಂ ಯಶಸ್ಕಂ ಸಭಾತ್ಯಕಂ ಬುದ್ಧಿಕರಂ ಶುಭಂ ಚ.” (ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕಾಂಡ). ಅದಕ್ಕೆ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವೇ ಸಹಜವಾದ ಮಂಗಳ. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಫಲಶ್ರುತಿಯು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಉತ್ತಮ ಲೋಕಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಬಯಸುವವರು ಸಪರಿವಾರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಮಹಾನಿಯಾಣ, ವೈಷ್ಣವಪದಪ್ರಾಪ್ತಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಉತ್ತರಕಾಂಡವನ್ನೂ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಅನುಚಿತ್ಯವಿಲ್ಲ. “ಅವತಾರಮಾಡಿದ ಆದಿಪುರುಷನನ್ನು ಮೂಲಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಬಿಜಯಮಾಡಿಸಿದಾಗಲೇ ಈ ಆರ್ಷಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದ ಅನ್ತಃಮಂಗಳ. ರಾಮಾಯಣದ ಕಾಂಡಗಳಿಗೆ “ಸಪ್ತತ್ವ” ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಅವಶ್ಯಕ. ಉತ್ತರ ಕಾಂಡವೂ ಸೇರಿದ ಏಳುಕಾಂಡಗಳೂ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ರಚನೆಯೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ಶ್ರೀರಂಗಮಹಾಗುರುಗಳು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ದ ವೈಚಾರಿಕಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮಾತನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಭಗವಂತ, ಭಗವದವತಾರ ಎಂಬ ವಿಷಯವು ಆತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಎಲ್ಲ ಜನರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರಕಾಲದಲ್ಲೂ ಪ್ರಾಕೃತರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಎಲ್ಲ ಅವತಾರ ಪುರುಷರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಮಾತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರತ್ವವನ್ನು ಶಿಶುಪಾಲನು ಅಲ್ಲಗಳೆದುದನ್ನೂ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. “ನನ್ನ ಮಾನುಷದೇಹವನ್ನು ನೋಡಿ ಮೂಢರು ನನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. (ಅವಜಾನನ್ತಿ ಮಾಂ ಮೂಢಾಃ ಮಾನುಷೀಂ ತನುಮಾಶ್ರಿತವ್ಷ್ಠಂ ಎಂದು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿಯೂ “ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಹಾತ್ಮ ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆ. ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ವಸಿಷ್ಠರು ಬಲ್ಲರು. ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು” ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮರ್ಷಿ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಕಂಡು ನಂಬುವವರೂ ಉಂಟು, ಕಾಣದೇ ನಂಬುವವರೂ ಉಂಟು, ನಂಬದಿರುವವರೂ ಉಂಟು; ಆದರೆ

ತಪಸ್ವಿಯೂ ಜ್ಞಾನಿ-ಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಆದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಗೇ ಆ ನಂಬಿಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ತಾತ್ವಿಕವಾದ ಯಾವ ಆಧಾರವೂ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಆಂತರಿಕವಾದ ಅಥವಾ ಬಾಹ್ಯವಾದ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಇಲ್ಲ.

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಶ್ರೀರಾಮಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರಾಸ್ಥಳಗಳೆಂದು ಕರೆದಿದೆ. ಆತನನ್ನು ಭಗವದವತಾರವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿರುವ ಜಾಗಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಈ ಜಾಗಗಳು ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸ, ಶೈಲಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ನಾವು ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತವಲ್ಲವೆಂದೇ ಪುರಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಇತ್ತೀಚಿನ ಗ್ರಂಥವಾದ ಅಮರಕೋಶದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಏಕೆ ಪರಿಗಣಿಸಿಲ್ಲ? (ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂದು ನಂಬುವ ಜನರೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೇ?) ಎಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮತ್ಸ್ಯ, ಕೂರ್ಮ ಮುಂತಾದ ಉಳಿದ ಅವತಾರಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಲೆಕ್ಕಿಸಿಲ್ಲ. ರಾಮಾವತಾರ ಒಂದನ್ನೇ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಎಣಿಸಿರಲು ಕಾರಣ ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಿಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯ ನಂಬಿಕೆಯ ಕಾಲ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಪರತತ್ವ. “ಈಶ್ವರಃ ಪರಮಃ ಕೃಷ್ಣಃ” ಮತ್ಸ್ಯ ಕೂರ್ಮಾದಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ಅವತಾರಗಳು. (“ದಶಾಕೃತಿಕೃತೇ ಕೃಷ್ಣಾಯ ತುಭ್ಯಂ ನಮಃ”) ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ. (ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವಾಗಿ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಬೋಧಿಸತ್ವನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದೂ ಬೌದ್ಧನಾದ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಿನ ಆಶಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಬೌದ್ಧಗ್ರಂಥ “ದಶರಥಜಾತಕ”ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ರಾಮಪಂಡಿತ, ಒಬ್ಬ ಬೋಧಿಸತ್ವ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.) ರಾಮನ ಅವತಾರತ್ವದ ನಿರಾಕರಣೆಯೇನೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ರಾಮನನ್ನು ದೇವರೆಂದೇ ಸಂಭಾವಿಸಿರಬಹುದು. ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಯವರೂ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಗೌರವಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವನನ್ನು ದೇವರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದರಿಂದ ರಾಮಾಯಣದ ಖ್ಯಾತಿಗೆ ಕುಂದು ಉಂಟಾಯಿತು. ಅದರ ಮೌಲ್ಯವು

ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು ಎಂದು ಕೆಲವರು ವಾದಿಸುವುದುಂಟು. ಹಾಗೆ ವಾದಿಸುವವರು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಆ ಗ್ರಂಥದ ಖ್ಯಾತಿಯು ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹರಡಬೇಕು? ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಏನು ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು? ಎಂಬುದು ಅದನ್ನು ಓದುವ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ಅವರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಪುರುಷಾರ್ಥ ಇವುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಹಾಗೆ ಒಂದು ಪಕ್ಷ ರಾಮನ ದೈವತ್ವದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯಿಂದ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಅಪಮೌಲ್ಯ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತಿಯ ಕೊರತೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ರಾಮನ ದೈವತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ಅಪಲಾಪಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸತ್ಯವು ಖ್ಯಾತಿ, ಲಾಭಗಳಿಗಿಂತ ಬಹುಮೂಲ್ಯವಾದುದು. ಆದರೆ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ನೋಡಿದಾಗ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ರಾಮನು ಆದರ್ಶ ಮಾನವನು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಪರದೇವತೆಯ ಅವತಾರವೂ ಆಗಿದ್ದ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ವಿವೇಕದಿಂದ ಆರಾಧನೆಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಓದುಗರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭವೇ ಉಂಟಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಮಗೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಮಾನುಷ ಆದರ್ಶಭಾವದ ಆನಂದದಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲದೆ ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಆರಾಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಮನ ಪರಬ್ರಹ್ಮಾನ್ಯಂದದಲ್ಲೂ ಅವಗಾಹನೆಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆ ಆನಂದವು ಮಾನುಷ ಆನಂದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕೋಟಿ ಕೋಟಿ ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಿನದು, ಅನುಪಮವಾದುದು, ಅಲಭ್ಯಲಾಭ ಎನಿಸಿರುವುದು. “ಯಲ್ಲಾಭಾನ್ನಾಪರೋ ಲಾಭಃ ಯತ್ಸುಖಾನ್ನಾಪರಂ ಸುಖಂ” ಅದನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ರಾಮಾಯಣದ ಮೌಲ್ಯವೂ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಇದರಿಂದ ಅದರ ಖ್ಯಾತಿಯು ಭೌತಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ದೈವಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಬ್ಬುವಂತಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಇನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಯಾವ ಅವತಾರವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಅವತಾರಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧ, ಯುಕ್ತಿಗೂ ವಿರುದ್ಧ, ಎಂಬ ವಾದವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸೋಣ. ಇಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಶಾಸನ; ಅದಕ್ಕೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಉದ್ಧಾರಮಾಡುವ ಶಾಸನ “ಶಾಸನಾತ್ ತ್ರಾಣನಾಚ್ಚೈವ ಶಾಸ್ತ್ರಮಿತ್ಯಭಿಧೀಯತೇ.” ಅಂತಹ ಶಾಸನವನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರುತಿ, ಸ್ಮೃತಿ ಮುಂತಾದುವೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೇ.

ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅವತಾರ

ಮಾಡುವುದುಂಟು ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಉದಹರಿಸಿದ್ದೇವೆ. “ಯೋ ಜಾತಮಸ್ಯ ಮಹತೋ ಮಹಿ ಬ್ರವಾತ್” (ಆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಹುಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವವನು ಧನ್ಯನು.) “ಅಜಾಯಮಾನೋ ಬಹುಧಾ ವಿಜಾಯತೇ” (ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದೆಯೇ ಬಹು ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾನೆ), “ಸಂಭವಾಮ್ಯಾತ್ಮ ಮಾಯಯಾ” (ನನ್ನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ನಾನು ಆವಿರ್ಭವಿಸುತ್ತೇನೆ), “ತದಾತ್ಮಾನ್ಯಂ ಸೃಜಾಮ್ಯಹಮ್” (ಆಗ ನನ್ನನ್ನು ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ) ಎಂದು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಭಗವಂತನ ಅವತಾರವಾದವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧ ಎಂದು ವಾದಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಸರಿಯಾಗುತ್ತದೆ? ಎಂದು ಕೇಳಬಹುದು.

ಆದರೆ ಅಂತೆಯೇ ಭಗವಂತನು “ವಿಭು” “ಸರ್ವಗತ” “ಅಜ” “ಅವಿಕಾರಿ” ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಉದ್ಘೋಷಿಸುವ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳೂ ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅವುಗಳಿಗೆ ತೀರ ವಿರೋಧವಾಗಿದೆಯಲ್ಲವೇ? ಅಜನೂ ನಿರಂಜನನೂ ಆದ ದೇವನಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿನ ವಿಕಾರವನ್ನು ಆರೋಪಿಸುವುದು ದೊಡ್ಡ ಅಪಚಾರವಲ್ಲವೇ? ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕನಾದ ದೇವನು ಇಳಿಯುವುದು ಹತ್ತುವುದು ಎಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲಿಗೆ? ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವೈಕುಂಠದಿಂದ ಇಳಿದು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಇದ್ದು ಸ್ವಧಾಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗುವವರೆಗೂ ಅವನ ಪದವಿಯು ಖಾಲಿಯಾಗಿತ್ತೇ? ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಅವನ ‘ಬದಲಿ’ ಆಗಿದ್ದವರು ಯಾರು? ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಚೋದ್ಯವನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಮಾಡಬಹುದು.

ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಭಗವಂತನ ಅವತಾರ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸದಿರುವುದೇ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉಪಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಕಾರಣ. ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಆ ಎರಡೂ ವರ್ಗಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಏರಿಕೆ ಇಳಿಕೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಸರ್ವತ್ರ ಸದಾ ಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಕರ್ಮಸಂಬಂಧದಿಂದಂಟಾಗುವ ಹುಟ್ಟೂ ಅವನಿಗೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಅವತಾರವನ್ನು ಹೇಳಿರುವುದು ಔಪಚಾರಿಕವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಅವನು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ

ಯಾವಾಗ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ 'ವ್ಯಕ್ತ' ಪಡುತ್ತಾನೆಯೋ ಆಗ ಅದು ಅವನ ಅವತಾರ ಎಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥರು (ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರು) “ಜಗ್ರಹೇ ಇತಿ ತು ವ್ಯಕ್ತಿಃ ವಸುದೇವಾದಿಷು ಜಾತ ಇವ ಪ್ರತಿಯೇ” ಎಂದು ತಮ್ಮ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯ ಸೂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಆಶಯವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. “ಸಂಭವಾಮಿ = ದೇಹವಾನಿವ ಭವಾಮಿ, ಜಾತ ಇವ ಆತ್ಮಮಾಯಯಾ (ಭಗವದ್ಗೀತಾ ಅಧ್ಯಾಯ 4, ಶ್ಲೋಕ 5 ಮತ್ತು 6 ಇವುಗಳಿಗೆ ಶಂಕರ, ರಾಮಾನುಜ, ಮಧ್ವ, ಆಚಾರ್ಯರ ಭಾಷ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದು.) ಆತ್ಮನೋ ಮಾಯಯಾ, ನ ಪರಮಾರ್ಥತೋ ಲೋಕವತ್” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶಂಕರ ಭಗವತ್ಪಾದರೂ ಇದೇ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೆಯೇ “ಆದಿ ಮಧ್ಯ ಅನ್ತರಹಿತನಾದ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಜನ್ಮದಿನವೆನ್ನುವುದು ನಗುವ ಮಾತು” “ಇಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಕಂಡ-ಎಂದು ನಾವು ಹೇಳುವುದು ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಅಕ್ಷಾಂಶ ರೇಖಾಂಶಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜನರಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಮಾತೇ ಹೊರತು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ಮಾತಲ್ಲ.” “ಭಗವಂತನಿಗೆ ಹುಟ್ಟು ಎಂಬುದು ನಮ್ಮಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೇ ಹೊರತು ಸ್ವರೂಪತಃ ಅಲ್ಲ” ಎಂಬ ಶ್ರೀರಂಗವಚನಾಮೃತವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನ ಅವತಾರವು “ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ”ಯೇ ಹೊರತು ವಾಸ್ತವವಾದ ಇಳಿತವಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಪೂರ್ಣತೆ ವ್ಯಾಪಕತೆಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಭಗವದ್ರಾಮಾನುಜರು ತಮ್ಮ ಗೀತಾಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುವಂತೆ ಭಗವಂತನು ಹಾಗೆ ಹುಟ್ಟುವುದೂ ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ. ಕರ್ಮಾಧೀನತೆ ಯಿಂದಲ್ಲ. ಜನ್ಮಸಂಬಂಧವಾದ ದೋಷಗಳೂ ಅವನನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಾರವು. “ಅಪಹತಪಾಪತ್ವಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಾತ್ಮಕತ್ವಂ ಸರ್ವಮೈಶಂ ಸ್ವಭಾವಮಜಹತ್... ಆತ್ಮಸಂಕಲ್ಪೇನ ದೇವಾದಿರೂಪಃ ಸಂಭವಾಮಿ ಸ್ವೇನೈವ ರೂಪೇಣ ಸ್ವೇಚ್ಛಯಾ ಸಂಭವಾಮೀತ್ಯರ್ಥಃ”. ಈ ಹಿಂದೆ ಉದ್ಧರಿಸಿದ “ಅಜಾಯಮಾನೋ ಬಹುಧಾ ವಿಜಾಯತೇ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯದ ಅಂತರಂಗವೂ ಇದೇ ಆಗಿದೆ.

ಅವತಾರವಾದವನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವವರು ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಆಕ್ಷೇಪವನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತಾರೆ. ಅದೇನೆಂದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಮೂರ್ಖರೂ ಕೂಡ ಕೆಲಸಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. “ಪ್ರಯೋಜನಮನುದ್ದಿಶ್ಯ ನ

ಮಂದೋಽಪಿ ಪ್ರವರ್ತತೇ” ಹೀಗಿರುವಾಗ ಜ್ಞಾನಪ್ರಭುವಾದ ಅವಾಪ್ತ ಸಮಸ್ತಕಾಮನಾದ ಭಗವಂತನು ಯಾವ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಅವತಾರ ಮಾಡಬೇಕು? ಎಂಬುದು.

ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥವೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಶಿಷ್ಟಜನರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ದುಷ್ಟರ ನಿಗ್ರಹ, ಧರ್ಮಸೇತುವಿನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ಅವನು ಅವತಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳ ಭಕ್ತರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ಪರಿತ್ಯಾಣಾಯ ಸಾಧೂನಾಂ ವಿನಾಶಾಯ ಚ ದುಷ್ಕೃತಾಂ |

ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥಾಯ ಸಂಭವಾಮಿ ಯುಗೇ ಯುಗೇ ||”

ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಭಗವದ್ವಚನವನ್ನೂ ಅವರು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಭಗವಂತನು ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿಯಲ್ಲವೇ? ಸರ್ವಜ್ಞನಲ್ಲವೇ? ಸರ್ವಶಕ್ತನಲ್ಲವೇ? ಆದುದರಿಂದ ಅವತಾರ ಎತ್ತದೆಯೇ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಅವನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅವನು ಅವತಾರದ ಶ್ರಮವನ್ನು ಏಕೆ ವಹಿಸಬೇಕು? ಎಂದರೆ ಅವತಾರಮಾಡದೆಯೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲನಾದರೂ ಅವತಾರಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವನು ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಕೂಡದೇ? ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಭಕ್ತರು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಸಂಕಲ್ಪ ತನಗೆ ಉಂಟೆಂದು ಭಗವಂತನು ತಾನೇ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಲ್ಲವೇ? “ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಅವನತಿಯುಂಟಾಗಿ ಅಧರ್ಮವು ತಲೆಯೆತ್ತಿದಾಗ ತಾನು ತನ್ನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿ ಅವನು ಉದ್ಘೋಷಿಸಿಲ್ಲವೇ? ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (“ಯದಾ ಯದಾ ಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಗ್ಲಾನಿರ್ಭವತಿ ಭಾರತ! ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನಮಧರ್ಮಸ್ಯ ತದಾತ್ಮಾನಂ ಸೃಜಾಮ್ಯಹಂ”-ಗೀತಾ ಅ. 4-7.)

ಆದರೆ ಈ ಗೀತಾವಚನಕ್ಕೆ “ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲ. ಭೂತದಯಾಪರ ನಾದ ಒಬ್ಬ ಮಹಾಪುರುಷ-ಅವನು ಧರ್ಮಾತ್ಮನಾಗಿದ್ದು ಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಪಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದುದರಿಂದ ಯುಗಯುಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಾನು ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಕಾಪಾಡಿ ದುಷ್ಟರನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆ ಪಡುತ್ತಿರುವುದರಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳೂ ಇಲ್ಲ. “ಪರೋಪಕಾರಾಯ ಸತಾಂ ವಿಭೂತಯಃ” (ಸತ್ಯಾರ್ಥ ಪ್ರಕಾಶ, ಉಲ್ಲಾಸ-7) ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರತ್ವವನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದುಂಟು.

ಆದರೆ ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು “ನಾನು ಅಜ, ಅವ್ಯಯಾತ್ಮ ಭೂತಗಳ ಈಶ್ವರ” (ಅಜೋಽಪಿ ಸನ್ನವ್ಯಯಾತ್ಮಾ ಭೂತಾನಾಮೀಶ್ವರೋಽಪಿ ಸನ್)” ಎಂಬ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನದೇ ಆದ ಮತ್ತೊಂದು ವಚನಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅನಾದರಣೀಯ.

ಭಗವಂತನು ಅವತಾರಮಾಡುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತರಿಗೋಸ್ಕರ. “ಅನ್ಯರ್ಥೇ ಅವತರಿಕ್ಕುಂ ಮಾಯನ್” ಎಂದು ಶ್ರೀವೇದಾಂತದೇಶಿಕರು ಭಗವಂತನ ಈ ಕರುಣೆಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆನಂದಾನುಭವವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು, ಶರಣು ಹೊಂದಿಸುವುದು, ನಾವು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗುವುದು, ಅಗಲದೇ ಇರುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಂಧುವಾಗುವುದು, ದುಷ್ಟವಿಷಯಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಡಿಸುವುದು, ತನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು, ಪಾಪಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡುವುದು, ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಪರಮಸಾಮ್ಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದು ಇವು ಹತ್ತೂ ಅವತಾರಿಯಾಗಲು ಅವನ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಎಂದೂ ಆ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠರು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

“ಇನ್ದ್ರಪ್ರಿತ್, ಇರೈಂಜುದಲಿಲ್, ಇಶೈಯುಂ ಪೇತ್ರಿಲ್
ಇಹಳಾದ ಪಲ್ಲರವಿಲ್, ಇರಾಗಂ ಮಾಟಿಲ್,
ತನ್‌ಪಟಿಲ್, ವಿನೈವಿಲಕ್ಕಿಲ್, ತರುವೋಕ್ಕತ್ತಿಲ್,
ತತ್ತುವತ್ತೇ ಉಣರ್ತುದಲಿಲ್, ತನ್ನೈ ಅಕ್ಕಿಲ್”

ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ (ಅನ್ತರ್ದೃಷ್ಟಿಗೆ) ಕಾಣುವ ಅವತಾರಗಳು, ಮತ್ತು ಒಳದೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾಣುವಂತೆಯೇ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೂ ಆಡಿ ತನ್ನ ವೈಭವವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಅವತಾರಗಳು-ಎಂದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು ಶ್ರೀರಂಗಮಹಾಗುರುಗಳು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನರಸಿಂಹ, ವರಾಹ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಶ್ರೀರಾಮ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೂ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಉದಾಹರಣೆಗಳೆಂದು ಅವರು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿದ್ದರು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದು ಪ್ರಾಕೃತ ಜನರಿಗೂ ಭೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ. ಹೊರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಅನುಭವಿಸಿದ ಆ ದಿವ್ಯಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಒಳಕ್ಕೂ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಶುಭಾಲಂಬನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು

ಧ್ಯಾನಿಸಿ, ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕೂ ಅದು ಮಹಾಸಹಾಯ ವಾಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

“ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಿದಾಗ ಭಗವಂತನು ಅವತಾರ ಮಾಡುವನಂತೆ. ಹಿಂದೂಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ ನರಸಿಂಹ, ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ ಮುಂತಾದ ಅವತಾರಗಳೆಲ್ಲಾ ಆಗಿರುವುದು ಭಾರತದೇಶದಲ್ಲೇ ಆದುದರಿಂದ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಧರ್ಮವು ತುಂಬಿ ತುಳುಕಾಡಿದ ದೇಶವು ಭಾರತದೇಶವೇ” ಎಂದು ಕೆಲವರು ಗೇಲಿ ಮಾಡಿರುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಅವತಾರಗಳು ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಕಾಲಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿರಬಹುದು, ಆಗಬಹುದು, ಆದರೆ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಗೌರವಿಸಿ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಾಗರೀಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಭಾರತದ ಮಹರ್ಷಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು-ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಮೇಲ್ಕಂಡ ಕುಚೋದ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಬೀಗಮುದ್ರೆಯು ಬೀಳುವುದೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಏಕಕಾಲದಲ್ಲೇ ಅನೇಕ ಅವತಾರಗಳು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ? ಶ್ರೀರಾಮನು ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವಂತೆ. ಹಾಗೆಯೇ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಅವತಾರವೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಪರಶುರಾಮನೂ ಅವನ ಸಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದು ಹೇಗೆ ಸಂಭವ? ಎಂದು ಕೆಲವರು ಕೇಳುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಸಂಭವವೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀಮದ್ ಭಾಗವತವು ಹೇಳುವಂತೆ ಅವತಾರಗಳು ಮಹಾಸರೋವರದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಕಾಲುವೆಗಳಂತೆ. “ಯಥಾವಿದಾಸಿನಃ ಕುಲ್ಯಾಃ ಸರಸಸ್ತುಃ ಸಹಸ್ರಶಃ” (ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ಭಾಗ 1-3-26). ಒಂದು ಮಹಾಸರೋವರದಿಂದ ಅನೇಕ ಕಾಲುವೆಗಳು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲೇ ಹೊರಟು ಹರಿಯುತ್ತಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಅಸಂಗತಿಯೇನೂ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಲ್ಬುಗಳಲ್ಲಿ ಅವತಾರಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಇದನ್ನು ಹೋಲಿಸಬಹುದು.

ಅವತಾರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟು? ಅವುಗಳ ಪ್ರಭೇದಗಳೇನು? ಎಂಬುದೂ ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಣೀಯ. ಅವತಾರಗಳು ಅನನ್ತ, ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಭಗವಂತನ ಸಹಸ್ರಾರು ಶುಭಸಂಕಲ್ಪ-ವೃತ್ತಿಗಳಂತೆಯೇ ಇವೂ ಸಹಸ್ರಾರು ಆಗಿರುವುದೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. “ಅವತಾರಾ ಹ್ಯಸಂಖ್ಯಾತಾ ಹರೇಃ

ಸತ್ತ್ವನಿರ್ದೇಶ್ವರಾಃ” (ಭಾಗ 1-3-26). ಆದರೂ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮುಖ್ಯ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಮೂರು, ಹತ್ತು, ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು, ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಲೆಕ್ಕಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಇವು ಆಯಾ ಕಾಲ, ಕರ್ಮ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಗಣನೆಗಳು.

ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅವತಾರಗಳು, ಅನುಪ್ರವೇಶಾವತಾರಗಳು ಎಂದು ವಿಭಾಗಿಸುವುದುಂಟು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯವು ಭಗವಂತನ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಸ್ವರೂಪ-ರೂಪಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಶ್ರೀರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ ಮುಂತಾದವು ಇವಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಅನುಪ್ರವೇಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಕೆಲವು ಸುಕೃತಿಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಾಲವಿಶೇಷದವರೆಗೆ ತನ್ನ ವಿಶೇಷ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿ, ತನ್ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪರಮಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಯಾ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಆ ಸುಕೃತಿ ಜೀವಿಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದೇ ಪೂಜೆಗೆ ಯೋಗ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸನಕಾದಿಗಳು, ಪ್ರಜಾಪತಿಗಳು, ಪೃಥು ಮಹಾರಾಜ ಇವರು ಈ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು.

ಇವಲ್ಲದೆ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಾವತಾರ ಅಂಶಾವತಾರ ಎಂದೂ ಕೆಲವು ಕಡೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡುವುದುಂಟು. ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಷಾಡ್ಗುಣ್ಯವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಆ ಗುಣಗಳ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ವಾಸುದೇವನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನ, ಬಲ, ಐಶ್ವರ್ಯ, ವೀರ್ಯ, ಶಕ್ತಿ, ತೇಜಸ್ಸು-ಎಂಬ ಆರೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಂಕರ್ಷಣ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿರುದ್ಧರಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಎರಡೆರಡು ಗುಣಗಳು ಮಾತ್ರ ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಮೂಲದ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಾಗ ಈ ಅಂಶಗಳೂ ಸ್ವರೂಪತಃ ಪೂರ್ಣಗಳೇ ಆಗುತ್ತವೆ.

ಒಳಗಿನ ಪ್ರಪಂಚದ ಅವತಾರಗಳು, ಮತ್ತು ಒಳಗಿನ ಮತ್ತು ಹೊರಗಿನ ಎರಡೂ ಪ್ರಪಂಚಗಳ ಅವತಾರಗಳು - ಎಂಬ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಗಮನಿಸಿದೆ.

ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಯಾವ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತಾನೆ? ಎಂದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅವತಾರವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮೂರನೆಯ ವರ್ಗೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಒಳ-ಹೊರಪ್ರಪಂಚಗಳ ಅವತಾರ ವಾಗುತ್ತಾನೆ. ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು “ವಿಷ್ಣೋರರ್ಥಂ

ಮಹಾಭಾಗಂ” ಎಂಬ ರಾಮಾಯಣ ವಚನದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಅರ್ಧಾಂಶಾವತಾರವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ನಿಯತವಾದ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಈ ಅರ್ಧಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಕಟನೆಯೇ ಹೊರತು ಆತನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪೂರ್ಣನೇ. ಲಕ್ಷಾಧಿಪತಿಯೊಬ್ಬನು ಯಾವುದೋ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ 50ಸಹಸ್ರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅವನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಲಕ್ಷಾಧಿಪತಿಯೇ ಆಗಿರುವನಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಮೂಲರಾಮನು ಪೂರ್ಣನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ರಾಮಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ತುಲಸೀದಾಸರ ಬಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಕೃಷ್ಣಪಂಥದವನು ಹೋಗಿ “ನಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣನು ಪೂರ್ಣಾವತಾರ, ನಿಮ್ಮ ರಾಮನಾದರೋ ಕೇವಲ ಅರ್ಧಾವತಾರ” ಎಂದು ಜಂಭಕೊಚ್ಚಿದನಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಜ್ಞಾನಶಕ್ತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾದ ತುಲಸೀದಾಸರು “ನಮ್ಮ ರಾಮನು ಅವತಾರವೇ ಅಲ್ಲ. ಪೂರ್ಣ ಶುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮಪರಾತ್ಪರ ಅವನು” ಎಂದು ಉತ್ತರಕೊಟ್ಟು ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಿದರೆಂದು ಕಥೆಯಿದೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾದರೆ ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರ, ಕಾಳಿಂಗ ಮರ್ದನ ಮುಂತಾದ ಪವಾಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ. ಅವನು ಅವತಾರಪುರುಷ ಎಂದು ಒಪ್ಪೋಣ. ಅತಿಮಾನುಷವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡದೆ ಮನುಷ್ಯವರ್ತನೆಯನ್ನೇ ತೋರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಹೇಗೆ ಭವದವತಾರವಾಗುತ್ತಾನೆ? ಎಂದು ಹಲವರು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಇದು “ಅವತಾರಪುರುಷರ ಲಕ್ಷಣ ಪವಾಡವನ್ನು ಮಾಡುವುದು”-ಎಂಬ ಪ್ರಾಕೃತ ಜನರ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದರಿಂದ ದುರ್ಬಲವಾದ ಆಕ್ಷೇಪ. ಇಡೀ ವಿಶ್ವದ ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ “ಅಖಿಲಶಕ್ತಿಧರ”ನಾದ ದೇವದೇವನಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕವಾದ ಪವಾಡಗಳು ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯವೇನೂ ಅಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಅತಿಮಾನುಷವಾದ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುವುದು ಅಥವಾ ತೋರದಿರುವುದು ಭಗವಂತನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬೇಕು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಲೌಕಿಕವಾದ ಪವಾಡಗಳಾಗಿರದೆ ತಾತ್ವಿಕ ಕೃತಿಗಳಾಗಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕು.

‘ಭಗವಂತನ ಅವತಾರಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ಅವನ ಪರಸ್ವರೂಪದ ಕೃತಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಆ ಅವತಾರಗಳಿಗೆ ಔಪಚಾರಿಕವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಾದರೂ ಅವತಾರ (ಇಳಿಯುವಿಕೆ) ಎಂಬ ಪದವು ಏಕೆ ಬಂದಿತು? ಎಂದರೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ

ಭಗವಂತನು ನಮ್ಮ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಇಳಿದುಬಂದಂತೆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುವುದರಿಂದ, ನಮ್ಮಂತೆ ಸಂಭಾಷಣೆ, ಆಹಾರ, ವಿಹಾರ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ನಾವು ಅವನನ್ನು ಇಳಿದು ಬಂದ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ವಸ್ತುತಃ, ಅವನು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲೇ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಅವತಾರವನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯೇಬೇಕು. ಅತೀಂದ್ರಿಯ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನು ಇಳಿದುಬಂದಂತೆ ಭಾಸವಾದಾಗ ಅದು ಅಂತರಂಗದ ಅವತಾರವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೀಗೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅವತಾರಗಳುಂಟು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವನ ಅವತಾರ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಕ್ಷೇಪ ಸಮಾಧಾನ ಪುರಸ್ಕರವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಶ್ರುತಿಸ್ಮೃತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದೆ. ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಮಂಡಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿಯ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ಶ್ರುತಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ರೀತಿ ಅರ್ಥಮಾಡಬಹುದು, ಯುಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಶುದ್ಧಾತ್ಮರ ಅನುಭವವನ್ನು ಅಪಲಾಪ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ತಪೋಜ್ಞಾನ ಸಮಾಧಿಗಳಿಂದ ಬುದ್ಧಿಯು ಶುದ್ಧವಾದಾಗ ಎಲ್ಲ ದೇಶಕಾಲಗಳ ಜನರೂ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾದ ಸಾರ್ವಭೌಮಸತ್ಯವದು. ಅವತಾರದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಉಪದೇಶಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವು ಅಂತಹ ಶುದ್ಧಾತ್ಮರಿಗೇ ಇರುವುದು. ಅಂತಹ ಅನುಭವವುಳ್ಳ ಅನೇಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವತಾರವೈಭವವನ್ನು ಬಹುಪ್ರಕಾರದಿಂದ ಕೊಂಡಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಅವತಾರವೆಂದೇ ನಾವು ಭಾವಿಸಿ ಭಜಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಆದರ್ಶಮಾನವನಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಶ್ರೀರಾಮನ ಚಾರಿತ್ರವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಆಶಯವಾಗಿತ್ತು. (ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಾಮನು ಮಾನುಷಭಾವದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಕೃತಕವಾಗಿ ದೈವತ್ವದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ ರಾಮಾಯಣಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಸಹೀನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಜನರ ಸಂಘಕ್ಕೆ ನಾವು ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ.) ಶ್ರೀರಾಮನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಉಪೇಂದ್ರನೆಂಬ ದೇವತೆಯಲ್ಲವೆ? ಎಂದರೆ ಅದರಲ್ಲೂ ಸತ್ಯಾಂಶವಿದೆ. ಆದರೆ ಅನುಭವದ ಪೂರ್ಣವಾದ ಆಳದಲ್ಲಿ

ಅವಗಾಹನೆಮಾಡಿದಾಗ ಅವನು ಮುಕ್ತಿಮುಕ್ತಾಫಲವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುವ ಜ್ಞಾನದಯಾಸಿಂಧುವೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರೀರಂಗಮಹಾಗುರುಗಳು ಸ್ವಾನುಭವಾಮೃತವಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿಸಿರುವಂತೆ “ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ರಾಮನು ಸ್ಥೂಲದೃಷ್ಟಿಗೆ ಮನುಷ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಗೆ ದೇವತೆ ಮತ್ತು ಪರಾದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ.”

ರಾಮನವಮೀ ಹಬ್ಬದ ನಿರೂಪಣೆಗೆ ಹೊರಟಿರುವಾಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವತಾರಿಯಾದ ದೇವನೋ ಅಥವಾ ಮಾನವನೋ? ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲು ವಿಷಯವನ್ನು ಇಷ್ಟೇಕೆ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು? ಎಂದು ಕೆಲವರು ಕೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ರಾಮನವಮಿಯಂತೆಯೇ ನೃಸಿಂಹಜಯನ್ತ್ರಿ, ಕೃಷ್ಣಜಯನ್ತ್ರಿ ಮುಂತಾದ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಏಳಬಹುದಾದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಈ ಅವತಾರವಾದ. ಆರ್ಷಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಒಂದು ತಾತ್ವಿಕ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಮುಖ್ಯಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಇದಾಗಿದೆ. ಅದುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡಿರುವ ವಿಮರ್ಶೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸಮಾಧಾನವುಂಟಾಗಿದ್ದರೆ ಅದು ಮುಂದೆ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಬರುವ ಹಬ್ಬಗಳ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಶಂಕಾಕಲಂಕವಿಲ್ಲದೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತದೆಯೆಂದು ನಮ್ಮ ನಂಬಿಕೆ.

ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಎಂದು ಆಚರಿಸಬೇಕು?

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪರ್ವದ ಆಚರಣೆಯ ದಿನ, ವಿಧಿ, ವಿಧಾನಗಳು, ಪರಿಷ್ಕಾರ, ಪ್ರಯೋಜನ, ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಇನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದಾದ ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ಆಚರಣೆಯ ದಿನ ಯಾವುದು? ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

“ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪರಮಾತ್ಮ; ಆತ್ಮಾರಾಮರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸದಾ ರಮಿಸುತ್ತಿರುವ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ; ಪರಮನಯನೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಪರಮಪುರುಷನು. ಶುದ್ಧವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಕೌಸಲ್ಯ. ಆಕೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಉದಯವು ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆಯೋ ಅಂದರೆ ಅಂತರಂಗದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆ

ಭಗವಂತನ ದರ್ಶನವು ಯಾವುದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆಯೋ ಅದೇ ರಾಮನ ಆವಿರ್ಭಾವಕಾಲ, ರಾಮನವಮೀ” ಎಂದು ಶ್ರೀರಂಗಮಹಾ ಗುರುಗಳು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಮದೇವರ ಅಂತಹ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸಮಯದ ಸೌಲಭ್ಯವು ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಕೂಡಿಬರುತ್ತದೆ? ಭಗವಂತನ ಕಾಲರೂಪವಾದ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸ್ಥಾನವು ಯಾವುದು? ಎಂಬುದನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಗುರುತಿಸಿ, ಅದನ್ನೂ ‘ರಾಮನವಮೀ’ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ.

ಪ್ರತಿ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲೂ ಅಂತಹ ಕಾಲವಿಶೇಷವು ಯಾವ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಒದಗಿ ಬರುತ್ತದೆ? ಎಂದರೆ ‘ರಾಮನವಮೀ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲೇ ಅದರ ಸೂಚನೆಯಿದೆ. ನವಮೀ ತಿಥಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಿವಸ ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ನವಮಿಯು ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮಿಯು ರಾಮನ ಆರಾಧನೆಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದು. (“ಕೇವಲಾಪಿ ಸಿತೋಪೋಷ್ಣಾ ನವಮೀ ಶಬ್ದಸಂಗ್ರಹಾತ್”-ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧು. ಪರಿ. II.) ಪ್ರತಿಮಾಸದ ಶುಕ್ಲನವಮಿಯೂ ರಾಮಪೂಜೆಯ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದರೂ ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನೇ ರಾಮನವಮಿಯೆಂದು ಕರೆಯುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕೃಷ್ಣಚತುರ್ದಶಿಯೂ ಶಿವರಾತ್ರಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಕೃಷ್ಣಚತುರ್ದಶಿಯನ್ನೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ‘ಶಿವರಾತ್ರಿ’ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅದರಂತೆಯೇ ‘ರಾಮನವಮಿ’ಯನ್ನೂ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಆದರೆ ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದಲ್ಲೇ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ನವಮಿಯು ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದನ್ನು ರಾಮನವಮಿಯ ವ್ರತಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಆ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ನವಮಿಯು ಇರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ನವಮಿಯು ಇರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ನವಮಿಯೊಡನೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಹುಟ್ಟಿನ ನಕ್ಷತ್ರವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಪುನರ್ವಸುವೂ (ನಕ್ಷತ್ರೇಽದಿತಿದೈವತೈ ಸ್ವೋಚ್ಚ ಸಂಸ್ಥೇಷು ಪಂಚಸು-ರಾಮಾ. ಬಾಲ. ಸರ್ಗ 18.) ಸೇರಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಯೋಗಗಳು ಇರುವಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ

ರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಎಂದು ಆಚರಿಸಬೇಕು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳು ಕೆಲವು ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಷ್ಟೋ ಸಮಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಕೆಲವು ಗ್ರಂಥಗಳು ನಮ್ಮ ನೆರವಿಗೆಂದು ಬರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವುದು “ಧರ್ಮ ಸಿಂಧುವೇ” ಅಥವಾ “ನಿರ್ಣಯ ಸಿಂಧುವೇ”? ಅಥವಾ ಮನೆಯ ವಾಡಿಕೆಯೇ ಸಿಂಧುವೇ? ಅಥವಾ ಇವೆಲ್ಲಾ ತೊಡಕಾಗಿ ತಲೆ ತಿನ್ನತೊಡಗಿದಾಗ “ಅನುಕೂಲ ಸಿಂಧು”ವನ್ನೇ ಶರಣು ಹೊಂದಬೇಕೇ? ಎಂಬ ಸಮಸ್ಯೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ಈ ಕಾಲನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಯದಿಂದೂಟಾದ ಪೈಪೋಟಿಯ ಭಾವನೆಯೂ ಈ ಅಂಧಕಾರಯುಗದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದುಂಟು. “ರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ನಾಳೆಯೂ ಆಚರಿಸಬಹುದು. ನಾಳಿದ್ದೂ ಆಚರಿಸಬಹುದು. ಎರಡಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ನಮ್ಮ ಮಠದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಪರ್ವ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ?” ಎಂದು ಗುರುಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯ ಕೇಳಿದನಂತೆ. “ಆ ಮಠದಾಗ ಎಂದು ಮಾಡ್ತಾರಂತೆ?” ಎಂದು ಅವರು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕೇಳಿದರು. “ಅವರು ನಾಳೆ ಮಾಡ್ತಾರಂತೆ” ಎಂದು ಉತ್ತರ ಬಂದಿತು. “ಹಾಗಾದರೆ ನಾವು ನಾಳಿದ್ದೂ ಮಾಡುವಾ” ಎಂದು ಹಿರಿಯರು ಆಣತಿ ಮಾಡಿದರಂತೆ. ಇದು ಕಲ್ಪಿತವಾದ ಕಥೆಯಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮೀಮಾಂಸೆಯಿಂದ ರಜಾ ಪಡೆದು ಒಬ್ಬರು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ತಾವು ಮಾಡಿದರೆ ಅದೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡಪ್ಪಿಕೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವ ಜನರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಏನು ಹೇಳುತ್ತವೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ಷಿಪ್ತಗಳು ಸೇರಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಶುದ್ಧವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುವ ಪ್ರಮಾಣ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನಯನಮಾಡಿಕೊಂಡು

ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ರಾಮನವಮಿಯ ಕಾಲದ ಬಗೆಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಾಕ್ಯಗಳು ಏನು ಹೇಳುತ್ತವೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡೋಣ. ರಾಮದೇವರ ಸಾಕ್ಷಾದವತಾರದಿನವನ್ನು ಅವು ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿಸುತ್ತವೆ.

ತತಶ್ಚ ದ್ವಾದಶೇ ಮಾಸೇ ಚೈತ್ರೇ ನಾವಮಿಕೇ ತಿಥೌ |
ನಕ್ಷತ್ರೇಽದಿತಿದೈವತ್ಯೇ ಸ್ತೋಚ್ಛಸಂಸ್ಥೇಷು ಪಂಚಸು ||
ಗೃಹೇಷು ಕರ್ಕಟೇ ಲಗ್ನೇ ವಾಕ್ಯತಾವಿನ್ದನಾ ಸಹ |
ಪೋದ್ರಮಾನೇ ಜಗನ್ನಾಥಂ ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಸಂಯುತಮ್ ||
ಕೌಸಲ್ಯಾಜನಯದ್ರಾಮಂ ಸರ್ವಲೋಕನಮಸ್ತುತಂ |
ವಿಷ್ಣೋರರ್ಧಂ ಮಹಾಭಾಗಂ ಪುತ್ರಮೈಕ್ಯಾಕುವರ್ಧನಮ್ ||”

(ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾ. ಬಾಲ. ಸರ್ಗ 18/8-10)

“ಚೈತ್ರೇ ಶುಕ್ಲೇ ನವಮ್ಯಾಂ ತು ಜಾತೋ ರಾಮಃ ಸ್ವಯಂ ಹರಿಃ”

(ಅಗಸ್ತ್ಯಸಂಹಿತಾ. ಅ. 28. ಶ್ಲೋ. 1.)

“ಚೈತ್ರೇ ನವಮ್ಯಾಂ ಪಾಕ್ ಪಕ್ಷೇ ದಿವಾ ಪುಣ್ಯೇ ಪುನರ್ವಸೌ |
ಉದಯೇ ಗುರುಗೌರಾಂಶ್ಚೋಃ ಸ್ತೋಚ್ಛಸ್ಥೇ ಗೃಹಪಂಚಿಕೇ ||
ಮೇಷಂ ಪೂಷಣಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ಯೇ ಲಗ್ನೇ ಕರ್ಕಟಕಾಹ್ವಯೇ |
ಆವಿರಾಸೀತ್ಸಕಲಯಾ ಕೌಸಲ್ಯಾಯಾಂ ಪರಃ ಪುಮಾನ್ ||”

(ನಿರ್ಣಯ ಸಿಂಧು. ಪರಿ. II ಅಗಸ್ತ್ಯವಚನವೆಂದು ಉದ್ಧೃತ. “ಉಚ್ಛಸ್ಥೇ ಗೃಹಪಂಚಿಕೇ ಸುರಗುರೌ. ಸೇಂದೌ ನವಮ್ಯಾಂ ತಿಥೌ ಲಗ್ನೇ ಕರ್ಕಟಿಕೇ ಪುನರ್ವಸುದಿನೇ ಮೇಷಂ ಗತೇ ಪೂಷಣಿ” ಚಂಪೂ. ರಾಮಾ. I)

ಈ ವಚನಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಅವತಾರಸಮಯದಲ್ಲಿ ಚೈತ್ರಮಾಸ, ಮೇಷಮಾಸ, ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮಿ, ಪುನರ್ವಸುನಕ್ಷತ್ರ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲ, ಬೃಹಸ್ಪತಿ-ಚಂದ್ರರ ಉದಯ, ಕರ್ಕಟಲಗ್ನ, ಗೃಹಪಂಚಿಕದ ಉಚ್ಛಸ್ಥಿತಿ - ಇವಿಷ್ಟೂ ಕೂಡಿದ್ದವು. ಇವೆಲ್ಲಾ ಕೂಡಿರುವ ಸಮಯವು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಆ ದಿನ ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು-ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿವಾದವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟೂ ಯೋಗ ಇರುವುದು ತುಂಬಾ ವಿರಳ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾತ್ರ ಸೇರಿರುವ ದಿನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಆಗ ಮಾಸ, ತಿಥಿ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಇವುಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು

ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಕೊಡಬೇಕು? ಎಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳು ಹೀಗೆ ಅನುಶಾಸನಮಾಡುತ್ತವೆ.

ನವಮಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಪುನರ್ವಸುನಕ್ಷತ್ರವೂ ಸೇರಿದರೆ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಸ್ತ. ಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪುಣ್ಯಕರವಾದುದು- ಆ ನಕ್ಷತ್ರದ ಯೋಗವು ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಸೇರಿದ್ದರೂ ಅದು ಉತ್ತಮವಾದ ಎಲ್ಲ ಫಲಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತದೆ-ಎಂದು ಅಗಸ್ತ್ಯಸಂಹಿತೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

“ಪುನರ್ವಸುನಕ್ಷತ್ರಸಂಯುಕ್ತಾ ಸಾ ತಿಥಿಃ ಸರ್ವಕಾಮದಾ |
ಶ್ರೀರಾಮನವಮೀ ಪೋಕ್ತಾ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಗ್ರಹಾಧಿಕಾ ||
ಪುನರ್ವಸುನಕ್ಷತ್ರಸಂಯೋಗಃ ಸ್ವಲ್ಪೋಽಪಿ ಯದಿ ವಿದ್ಯತೇ |
ಚೈತ್ರಶುಕ್ಲನವಮ್ಯಾಂ ತು ಸಾ ತಿಥಿಃ ಸರ್ವಕಾಮದಾ ||”

(ಅಗಸ್ತ್ಯ ಸಂ. ಅ. 28/1-3)

“ಚೈತ್ರೇ ಮಾಸಿ ಪುನರ್ವಸೋಃ ಜನ್ಮ ರಾಮಸ್ಯ ಮಂಗಲಂ |
ತಿಥೌ ನವಮ್ಯಾಂ ಲಗ್ನೇ ಚ ಕುಲೀರೇ ಕಮಲಾಸನ ||”

(ಪಾದ್ಮಸಂಹಿತಾ XIV)

“ಋಕ್ಷೇ ಪುನರ್ವಸೌ ಕಾರ್ಯಂ ಚೈತ್ರೇ ನಾವಮಿಕೇ ತಿಥೌ |”

(ವಾಸಿಷ್ಠ ಸಂ. ಪಟಲ ೨೩)

ಮಾಘಮಾಸೇಽಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ರಾಘವೋತ್ಸವಮುತ್ತಮಮ್ |”

(ವಿಷ್ಣುಕ್ಷೇನಸಂ. ಅ. 29)

“ತಥಾ ವಸನ್ತಸಮಯೇ ಮಧುಮಾಸೇ ದ್ವಿಜೋತ್ಸವ |

ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ನವಮ್ಯಾಂ ಚ ತಾರಕೇಽದಿತಿದೈವತೇ ||

ಪ್ರಾದುರ್ಭೂತಂ ಚ ಮಧ್ಯಾಹ್ನೇ ಮುಹೂರ್ತೇ ಭಜಿತೇ ದ್ವಿಜ ||”

(ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಸಂ. ಪು. 24)

“ಚೈತ್ರೇ ಮಾಸಿ ಸಿತೇ ಪಕ್ಷೇ ನಕ್ಷತ್ರಂ ಚ ಪುನರ್ವಸೌ |

(ವಿಷ್ಣುಸಿದ್ಧಾಂತ ಪಟಲ 9.)

ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಗದಿದ್ದರೆ ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಾದರೂ ರಾಮನವಮಿ ಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಒಂದು ಸಂಹಿತೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ನವಮೀತಿಥಿಯೊಡನೆ ಪುನರ್ವಸುನಕ್ಷತ್ರವೂ ಸೇರಿರುವುದು ತುಂಬಾ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಈ ಎಲ್ಲ ವಾಕ್ಯಗಳೂ ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ನವಮೀ ತಿಥಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಇರಬೇಕೆಂದೂ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಸಂಹಿತೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

“ಸೈವ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಯೋಗೇನ ಮಹಾಪುಣ್ಯತಮಾ ಭವೇತ್ |

ನವಮಿಯು ಎರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವಾಗ ಎಂದು ವ್ರತವನ್ನಾಚರಿಸಬೇಕು? ಎಂದರೆ ಆಗ ಆ ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೇ ದಿನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ನವಮಿಯು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಂದೇ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಎರಡೂ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನವಮಿಯು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ಎರಡೂ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನವಮಿಯು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಇರದಿದ್ದರೆ ಆಗ ದಶಮಿಯೊಡನೆ ಮಿಶ್ರವಾಗಿರುವ ನವಮಿಯಿಂದೇ ಪರ್ವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. (ಅಷ್ಟಮೀಮಿಶ್ರವಾದ ನವಮಿಯಂದು ಆಚರಿಸಬಾರದು). ಅಷ್ಟಮಿಯ ವೇಧೆಯಿದ್ದರೆ ಪುನರ್ವಸುನಕ್ಷತ್ರವಿದ್ದರೂ ಅಂದು ವ್ರತವು ಕೂಡದು.

“ಅಷ್ಟಮೀವಿದ್ಧಾ ಸರ್ಕ್ಷಾಪಿ ನೋಪೋಷ್ಣಾ”

“ನವಮೀ ಚಾಷ್ಟಮೀ ವಿದ್ಧಾ ತ್ಯಾಜ್ಯಾ ವಿಷ್ಣುಪರಾಯಣೈಃ
ಉಪೋಷಣಂ ನವಮ್ಯಾಂ ವೈ ದಶಮ್ಯಾಮೇವ ಪಾರಣಂ”

(ಅಗ್ನಿ, ಸಂ. ಆ. 28-12)

“ದಶಮ್ಯಾದಿಷು ವಿದ್ಧಾ ಚೇತ್ ವಿದ್ಧಾ ತ್ಯಾಜ್ಯೈವ ವೈಷ್ಣವೈಃ”

(ರಾಮಾರ್ಚನಚಂದ್ರಿಕಾ.)

ಆದರೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನವಮಿಯು ಮೂರು ಮುಹೂರ್ತಕಾಲ ಇದ್ದು ದಶಮಿಯು ಕ್ಷಯವಶದಿಂದ ಸೂರ್ಯೋದಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಮುಗಿದು ಹೋಗುವ ಪಕ್ಷೇ ಸ್ವಾರ್ತರು ಅಷ್ಟಮೀವೇಧೆಯುಳ್ಳ ದಿವಸದಲ್ಲೇ ರಾಮನವಮೀ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ದಿವಸ ಏಕಾದಶೀ ನಿಮಿತ್ತವಾದ ಉಪವಾಸವು ಬಂದುಬಿಡುವುದರಿಂದ ನವಮೀವ್ರತಾಂಗವಾದ ಪಾರಣೆಯು ತಪ್ಪಿಹೋಗುತ್ತದೆ.-ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿಂಧು ಗ್ರಂಥವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. (ಪರಿಚ್ಛೇದ II. ರಾಮನವಮೀ ನಿರ್ಣಯಃ)

ಹೀಗೆ ರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಯಾವ ದಿನದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ‘ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗ್ರಂಥಗಳು ಹೇಳುವ ಉತ್ತರವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏಳಬಹುದಾದ ಆಕ್ಷೇಪಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪರಮನಿರ್ಣಯದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಉತ್ಸವಾಚರಣೆಯ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳ ನಿರೂಪಣೆ ವಿಮರ್ಶೆಗಳನ್ನು ಅನಂತರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಚೈತ್ರಶುಕ್ಲನವಮಿಯಂದು ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು

ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳ ಒಟ್ಟಾರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಅಂದು ಪುನರ್ವಸುನಕ್ಷತ್ರವೂ ಸೇರಿದ್ದರೆ ತುಂಬಾ ಪ್ರಶಸ್ತವೆಂದೂ ಪ್ರಮಾಣವಾಕ್ಯಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. “ಪುನರ್ವಸ್ವಕ್ಷರಸಂಯುಕ್ತಾ ಸಾ ತಿಥಿಃ ಸರ್ವಕಾಮದಾ” (ಅಗ್ನಿ, ಸಂಹಿತಾ 8-28). ಮೇಲ್ಕಂಡ ಮಾಸ, ಪಕ್ಷ, ತಿಥಿ (ಮತ್ತು ಕೂಡಿಬಂದರೆ ನಕ್ಷತ್ರ) ಇವುಗಳ ಯೋಗವಿರುವ ದಿನವೇ ರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಏಕೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು? ಅನುಕೂಲ ಇರುವ ಬೇರೆ ದಿನದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಮಾಡಬಾರದು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಏಳುತ್ತದೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಬಹುದು; ರಾಮನವಮಿಯು ರಾಮನ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಬ್ಬ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯೋಗ ಇರುವ ದಿನದಲ್ಲೇ ಅವನು ಹುಟ್ಟಿದನೆಂದು ಇತಿಹಾಸ ಆಖ್ಯಾನಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಆ ಯೋಗ ಇರುವ ದಿನದಲ್ಲೇ ರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕಾದುದು ನ್ಯಾಯವಾಗಿದೆ. ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ನಾವು ಗಾಂಧೀಜೀ ಮುಂತಾದ ಜನಪ್ರಿಯ ನಾಯಕರ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನೂ ಅವರು ಹುಟ್ಟಿದ ಆಯಾ ತಿಂಗಳು ತಾರೀಖುಗಳಲ್ಲೇ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಆಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅದೇ ಉದಾಹರಣೆಯಂತೆಯೇ ರಾಮನವಮಿಯನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಬಹುದು. ಇದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕೊಡುವ ಉತ್ತರವಾದರೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಮತ್ತು ಗಂಭೀರವಾದ ವಿಚಾರದ ಫಲವಾಗಿ ಬರುವ ಉತ್ತರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಅಕ್ಟೋಬರ್ ಎರಡನೆಯ ತಾರೀಖಿನಂದೇ ಏಕೆ ಹುಟ್ಟಿದರು? ಎಂದರೆ ಅದು ಆಕಸ್ಮಿಕ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಾರಣವನ್ನೂ ನಾವು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರಾಮನ ವಿಷಯ ಹಾಗಲ್ಲ, ನಾವು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಗಮನಿಸಿರುವಂತೆ ಅವನು ಅವತಾರ ಪುರುಷ. ಮಹಾವಿಷ್ಣುವು ತನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ. ಸಂಕಲ್ಪರೂಪದಲ್ಲಿ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯುಳ್ಳ ಚೇತನರು ಮಾಡುವ ಕೃತಿಯು ಆಕಸ್ಮಿಕ, ಅರ್ಥರಹಿತ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಸರ್ವಜ್ಞ ಮತ್ತು ತತ್ತ್ವಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಂತನ ಸಂಕಲ್ಪದ ಫಲವಾದ ಕೃತಿಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಲಾದೀತೇ?

ಭಗವಂತನು ದಶರಥನನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯನಾದ ತಂದೆಯನ್ನಾಗಿ ಆರಿಸಿಕೊಂಡ. “ಪಿತರಂ ರೋಚಯಾಮಾಸ ತದಾ ದಶರಥಂ ನೃಪಮ್”

ಎಂದು ರಾಮಾಯಣವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ. (ಬಾಲಕಾಂಡ, ಸರ್ಗ, 15-20.) ಹಾಗೆಯೇ ನಿಯತವಾದ ಆಯನ, ಋತು, ತಿಂಗಳು, ತಿಥಿ, ನಕ್ಷತ್ರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಅವನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ ಎಂದು ಪ್ರಮಾಣಗ್ರಂಥಗಳು ಹೇಳಿರುವುದಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಆಯನವೇ ಮುಂತಾದ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಅವತಾರ ಸಮಯವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಧರ್ಮಗಳಿವೆಯೇ? ಶ್ರೀರಾಮನ ಆವಿರ್ಭಾವವನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗ ಬಹಿರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಪ್ರಸನ್ನತೆ ಮುಂತಾದವು ಆ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಬರುತ್ತವೆಯೋ? ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸೋಣ. ಅಂತಹ ಧರ್ಮಗಳು ಇವೆ ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾದರೆ ತಾತ್ತ್ವಿಕವಾಗಿ ಅದೇ ಆತನ ಅವತಾರಮಂಗಲವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಿನ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬಹುದು.

ರಾಮನವಮಿಯ ಆಚರಣೆಯು ವಿಹಿತವಾಗಿರುವುದು ಉತ್ತರಾಯಣದಲ್ಲಿ. ಈ ಆಯನವು ದೇವತೆಗಳ ಹಗಲು, ದೇವಯಾನದ ದಿವ್ಯಮಾರ್ಗ, ಅರ್ಚಾರಾದಿಗತಿಯ ದಾರಿ-ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. (ಗೀತಾ - 8-24). ಈ ಉತ್ತರಾಯಣದ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಅರ್ಥವೇನು? ಅದಕ್ಕೆ ಏತಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಉತ್ತರಾಯಣ ಪುಣ್ಯಕಾಲದ ಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡುವಾಗ ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಅದು ದೇವತೆಗಳ ಪೂಜೆಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಕಾಲ. ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಇರುವ ದೇವತೆಗಳ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ತೆರೆಯಿಸುವ ಕಾಲವಿಶೇಷ, ಎಂದು ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಪರಾದೇವತೆ, ದೇವದೇವೋತ್ತಮ, “ನರೋ ವೇದ ಯೋ ದೇವ ಚೂಡಾಮಣಿಂ ತ್ವಾಂ” (ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ ರಾಮಭುಜಂಗಸ್ತೋತ್ರಮ್) ದೇವತಾಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಿ ದೇವಯಾನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವವರ ಗುರಿಯೂ ಆಗಿರುವ ಭಗವಂತ “ಸೋಽಧ್ವನಃ ಪಾರಮಾಪ್ನೋತಿ ತದ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪರಮಂ ಪದಂ” (ಕರೋಪನಿಷತ್), ಆದುದರಿಂದ ಅವನ ಅವತಾರದಿನವೂ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವೂ ವಿಹಿತವೂ ಹಿತವೂ ಆಗಿರುವ ಆ ಕಾಲಾವಯವದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಾದುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. (ಹಾಗಾದರೆ ಪರಾದೇವತೆಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ

ಜಯಂತಿಯು ದಕ್ಷಿಣಾಯನದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಾಡೋಣ.)

ಇನ್ನು ರಾಮನವಮಿಯ ಋತುವಾದರೋ ವಸಂತ. ವಸಂತ ಮಾಧವನಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಋತು. ಪ್ರಕೃತಿಯು ಹೊಸ ಹೂಗಳಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹೊಸತನದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಸಾರುವ ಕಾಲ. ಹಳೆಯತನದ ಜಾಡ್ಯವನ್ನು ಕೊಡವಿಕೊಂಡು ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಘಟ್ಟವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಎಂದು ದೇವಭಕ್ತರಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಸಂದೇಶ ನೀಡುವ ಸಮಯ. ಹೊರಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪಗಳು ಪ್ರಪುಲ್ಲಿತವಾಗುವಂತೆಯೇ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯಪದ್ಮವೂ ಮೇಲ್ಮುಖವಾಗಿ ವಿಕಾಸಗೊಂಡು ಅದರ ಅಷ್ಟದಳಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾರಾಮಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ-ಎಂಬ ಕರೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ ಕಾಲ. ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬಾಹ್ಯಸೌಂದರ್ಯವು ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಸುಂದರವಾದ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇದೆಲ್ಲಾ ಭಾವುಕರಿಗೆ ಬರುವ ಸಂದೇಶವಾಯಿತು.

ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ತಾತ್ತ್ವಿಕವಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ಇದು ಶಿವಶಕ್ತಿಗಳ ಯೋಗದ ಕಾಲ. ಉಷ್ಣವಾದ ವಸಂತವು ಅಗ್ನಿ ಅಥವಾ ಶಿವಪ್ರಧಾನವಾದರೆ, ಅದರ ಹಿಂದಿನದಾದ ಶೈತ್ಯದ ಶಿಶಿರಋತುವು ಸೋಮ ಅಥವಾ ಶಕ್ತಿಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ. ಈ ಎರಡು ಋತುಗಳ ಸಂಧಿಕಾಲವು ಒಳಗೂ ಶಿವಶಕ್ತಿಗಳ ಒಳಮುಖವಾದ ಸೇರುವೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಸಮಾಧಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಏರಲು ಸಹಾಯಮಾಡುವ ಸಮಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಆವಿರ್ಭಾವದ ಸಂದೇಶ ಉಂಟಾಗುವುದು! ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಋತುವಿನ ಹಿತವಾದ ಸಮಶೀತೋಷ್ಣ ವಾತಾವರಣವು ದೇವತಾ ಪೂಜೆಗೂ, ಪೂಜೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಅರ್ಥಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅತ್ಯಂತ ಅನುಕೂಲ ವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಹಾಗೆಯೇ ಚೈತ್ರಮಾಸವು ಮಧುವು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವ ಕಾಲ. ಮಧುಮಯನಾಗಿ (“ಮನನೀಯತ್ವಾತ್ ಮಧುರತಮತ್ವಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮೈವ ಮಧು” ಮಹಾನಾರಾಯಣ, ಭಟ್ಟಭಾಸ್ಕರ ಭಾಷ್ಯ) ಮಧುವಿದ್ದೆಯಿಂದ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುವ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪೂಜೆಗೆ ತಕ್ಕ ಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ಪ್ರಕಾಶವು ವೃದ್ಧಿಹೊಂದುವ ಕಾಲ, ಓಷಧಿಗಳ ರಾಜನಾದ ಸೋಮನ

“ಆಪೂರ್ವಮಾಣಪಕ್ಷ”, ಅಭ್ಯುದಯ ತುಷ್ಟಿ ಪುಷ್ಟಿಗಳ ಪಕ್ಷ. ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಪ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸುವ ಭಗವಂತನ ಆವಿರ್ಭಾವಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಉಚಿತವಾದ ಪಕ್ಷವಾಗಿದೆ. (ಅಯನ, ಋತು, ಮಾಸ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿರುವ ಯುಗಾದಿ ಪರ್ವದ ಮೀಮಾಂಸೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸೂಚನಾಮಾತ್ರ ಸಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ).

ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷದ ನವಮಿಯು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪೂಜೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ತಿಥಿ. ಇದು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಧಿಸ್ಥಾನ, ಪರ್ವಕಾಲವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ದಿನದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನ ಪ್ರಕಾಶದ ಕಲೆಯು ವೃದ್ಧಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅಂಧಕಾರದ ಕಲೆಯು ಕ್ಷೀಣತೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ತಾನೇ ದೈವೀಸಂಪತ್ತಿನ ವೃದ್ಧಿಯೂ ಆಸುರೀಸಂಪತ್ತಿನ ಹ್ರಾಸವೂ ಈಗ ಆಗುವುದು ಎಂದು ಭಗವಂತನ ಅವತಾರದ ಫಲಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಸಾರುವುದು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾಸದ ಶುಕ್ಲ ನವಮಿಯಲ್ಲೂ ಈ ಧರ್ಮವು ಇದ್ದರೂ ಚೈತ್ರಮಾಸದೊಡನೆ ಸೇರಿದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾದ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ದಿವ್ಯಾನುಕೂಲ್ಯಗಳು ಕೂಡಿಬರುವುದರಿಂದ ಚೈತ್ರಶುಕ್ಲನವಮಿಯನ್ನೇ ‘ಶ್ರೀರಾಮನವಮೀ’ ಎಂದು ಕರೆಯುವ ವಾಡಿಕೆಯಿದೆ.

ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರದ ದೇವತೆಯು ಅದಿತಿ. ಇಂದ್ರ ಉಪೇಂದ್ರರ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ತಾಯಿ ಎಂದು ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುವ ಅದಿತಿ, ತನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿ ಪುಷ್ಟಿಹೊಂದುವ ಪುತ್ರನ ಅಭ್ಯುದಯವನ್ನು ಆಶಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಸಾಧಿಸುವುದು ಆಕೆಯ ಸಹಜಸ್ವಭಾವವೇ ಅಲ್ಲವೇ? ತಾತ್ಪ್ರಿಕವಾದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ಸಮಯವು ಉಪೇಂದ್ರಾವತಾರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವತಾರಮಂಗಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಪೋಷಣೆಯನ್ನು ನೀಡುವ ನಕ್ಷತ್ರದ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವತಾರಕಾಲವಾದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅವನ ಪ್ರಕಾಶದ ದ್ಯೋತಕ (ಹಾಗಾದರೆ ಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿಯ ಮತ್ತು ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಆಯಾ ಪರ್ವದ ಮೀಮಾಂಸೆ ಮಾಡುವಾಗ ಮುಂದೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ.) ಮತ್ತು ಅಂದು ಗ್ರಹಪಂಚಕಗಳು ಉಚ್ಚವಾಗಿರುವಿಕೆ ಮತ್ತು

ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು ಚಂದ್ರನೊಡನೆ ಸೇರಿರುವಿಕೆ-ಇವು ಮಹಾಪುರುಷನ ಜನ್ಮಯೋಗವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆಯೆಂಬುದು ಜ್ಯೋತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೋಡಿದಾಗ ರಾಮನವಮಿಯ ಆಚರಣೆಗೆ ಹೇಳಿರುವ ಅಯನ, ಋತು, ಮಾಸ, ಪಕ್ಷ, ತಿಥಿ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಸಮಯ ಇವು ಆಕಸ್ಮಿಕವಲ್ಲ. ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಭಗವಂತನ ಅವತಾರ ಮಂಗಲಕ್ಕೆ ಕಾಲಪುರುಷನು ಒಪ್ಪಿಸಿರುವ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿವೆ ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪರ್ವದ ಆಚರಣೆಯ ದಿನದ ಬಗೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳಿರುವ ವಾಕ್ಯಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏಳುವ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವಿಶೇಷಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮೀಮಾಂಸೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿ ಹಬ್ಬದ ಆಚರಣೆಯ ದಿವಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಈಗಿನ ಕಾಲದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಅನಾವಶ್ಯಕ ಎನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಒಂದು ಪಕ್ಷ ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವು ದೊರಕಲಿ - ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ವಿವೇಕವನ್ನು ಅವಧರಿಸಬೇಕು.

1) ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ರಾಮನವಮಿ ಆಚರಣೆಯ ಮಾಸಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟದ್ದು. ಈ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯಕಲ್ಪ ಎಂದು ಈ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆವು. ಈ ಚೈತ್ರಮಾಸವು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಷಮಾಸದೊಡನೆ ಒಂದಾಗುವುದೂ ಉಂಟು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಬರುವುದೂ ಉಂಟು. ಹಾಗೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಏಕೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಮೇಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಮಾಡಬಾರದು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳುತ್ತದೆ.

ಅದಕ್ಕೆ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವತಾರವು ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಯಿತು-ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆವಲ್ಲಾ! ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾದ ಧರ್ಮಗಳೂ ಪುಷ್ಕಳವಾಗಿವೆ ಯೆಂಬುದನ್ನೂ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿಯಾಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದೇ ರಾಮನವಮಿಯ ಆಚರಣೆಗೆ ತಕ್ಕ ಮಾಸ. ಮೇಷಮಾಸದ ಸಮಸ್ಯೆಯೇ ಏಳುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲಾ! ಎಂದರೆ, ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವತಾರವು ಮೇಷಮಾಸದಲ್ಲಿ

ಆಯಿತು ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಚನೆಯಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರಾಮದೇವರ ಅವತಾರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಐದು ಗ್ರಹಗಳು ತಮ್ಮ ಉಚ್ಚದಲ್ಲಿದ್ದವು. “ಸ್ವೋಚ್ಚಸಂಸ್ಥೇಷು ಪಂಚಸು” (ಬಾಲ 18) ಎಂದು ವಾಲ್ಮೀಕಿರಾಮಾಯಣವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನೂ ಸೇರಿದ್ದಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಆ ಅವತಾರ ದಿನದಂದು ಮೇಷಮಾಸವಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದು ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. “ಮೇಷಂ ಪೂಷಣಿ ಸಂಪ್ರಾಪ್ತೇ ಲಗ್ನೇ ಕರ್ಕಟಕಾಹ್ವಯೇ” (ದಶನಿರ್ಣಯ, ಪುಟ. 179.) ಎಂದು ಅಗಸ್ತ್ಯಸಂಹಿತೆಯು ಮೇಷಮಾಸದ ಹೆಸರನ್ನು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಮನ ಅವತಾರ ಮಾಸವಾದ ಮೇಷದಲ್ಲಿಯೇ ಪರ್ವವನ್ನು ಏಕೆ ಆಚರಿಸಬಾರದು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಅವಕಾಶವಿದೆಯೆನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಚೈತ್ರಮಾಸವು ಚಾಂದ್ರಮಾನದ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು. ಮೇಷಮಾಸ ವೆಂಬುದು ಸೌರಮಾನದ ಗಣಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಾಂದ್ರಮಾನದ ಆಚರಣೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲಿ. ಸೌರಮಾನವು ಆಚರಣೆ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಆಚರಿಸಲಿ. ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಗೆಹರಿಯಿತಲ್ಲಾ? ಎಂದು ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದು ಸುಲಭವಾದ ಉತ್ತರವಾದರೂ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವತಾರದಿನದಂದು ಚೈತ್ರಮಾಸ, ಮೇಷಮಾಸ ಎರಡೂ ಕೂಡಿದ್ದವು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳಿದ್ದರೂ ರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಮೇಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅಂತಹ ವಚನಗಳಿಲ್ಲ. ಚೈತ್ರಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಚನಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿವೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ವ್ರತಗಳ ಆಚರಣೆಗೆ ಚಾಂದ್ರಮಾನವು ಪ್ರಶಸ್ತ. “ವತೇ ಚಾಂದ್ರಮಸಂ ಶಸ್ತಂ” ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ವಿಧಿವಾಕ್ಯವಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ರಾಮನವಮಿಯು ಅಪವಾದವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯ ಯಾವುದೂ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಚಾಂದ್ರಮಾನದ ಚೈತ್ರಮಾಸವೇ ರಾಮನವಮಿಗೆ ಯುಕ್ತವಾದದ್ದು ಎಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀರಂಗಮಹಾಗುರುಗಳೂ ಈ ಚೈತ್ರಮಾಸವನ್ನೇ ರಾಮನವಮಿಯ ವಿಶೇಷವಾದ ಧ್ಯಾನೋಪಾಸನೆಗೆಂದು

ನಮಗೆ ನಿಯತಮಾಡಿದ್ದರು. ಉಪಾಸನೆಗೆ ಪೋಷಕವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಸೌಲಭ್ಯವು ಆಗ ಪ್ರಭೂತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅದನ್ನೇ ನಾವು ರಾಮನವಮಿಯ ಆಚರಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವ ಮಾಸವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅದರೊಡನೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಮೇಷಮಾಸವೂ ಸೇರಿಬರಬಹುದು.

2) ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವತಾರದಿನದಲ್ಲಿ ನವಮಿಯ ತಿಥಿಯಂತೆಯೇ ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರವೂ ಇದ್ದಿತು ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ. “ನಕ್ಷತ್ರೇ ಅದಿತಿ ದೈವತ್ಯೇ” “ದಿವಾ ಪುಣ್ಯೇ ಪುನರ್ವಸೌ”. ಶ್ರೀರಾಮನ ಜನ್ಮೋತ್ಸವದ ಆಚರಣೆಗೆ ಈ ತಿಥಿ ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಎಂಬುದು ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಜನ್ಮನಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇದೆ. ಜನ್ಮತಿಥಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ರೂಢಿಯೂ ಇದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಿಥಿ ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರ ಇವೆರಡೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಅಂಗಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಎರಡು ಪದ್ಧತಿಗಳು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಅದೇ ಕಾರಣ. ಆದರೆ ಜನ್ಮೋತ್ಸವದ ಆಚರಣೆಗೆ ತಿಥಿಗಿಂತಲೂ ನಕ್ಷತ್ರವೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಎಂದು ನಾರದೀಯ ಸ್ಮೃತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. “ತಿಥಿರೇಕಗುಣಾ ಪೋಕ್ತಾ ನಕ್ಷತ್ರಂ ತು ಚತುರ್ಗುಣಂ” (ದಶನಿರ್ಣಯ, ಜಯನೀರ್ಣಯಾಧ್ಯಾಯ. ಪುಟ. 25) ಈ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಜನ್ಮೋತ್ಸವಕ್ಕೂ ನವಮೀತಿಥಿಗಿಂತಲೂ ಪುನರ್ವಸುನಕ್ಷತ್ರವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಲ್ಲವೇ? “ಋಕ್ಷೇ ಪುನರ್ವಸೌ ಕಾರ್ಯಂ” (ಅಗಸ್ತ್ಯ ಸಂ. 28, ಪಾದ್ಮ XIV) “ಚೈತ್ರೇ ಮಾಸಿ ಪುನರ್ವಸೋಃ” ಎಂದು ಅಗಮಗಳೂ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಎಂದರೆ, ರಾಮನವಮಿಯಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ತಿಥಿಗೇ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕೆ ವಿಕಲ್ಪವಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಣೆಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜಯಂತೀ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಜಯಂತೀ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ತಿಥಿಯೇ ಮುಖ್ಯ. “ಜಯಂತೀ ದ್ವಿವಿಧಾ ಪೋಕ್ತಾ ಮತ್ಯಾದಿ ದಶಜನ್ಮಾಂ| ತಿಥಿಪ್ರಧಾನಂ ಸರ್ವೇಷಾಂ ವಿನಾ ಕೃಷ್ಣತ್ರಿವಿಕ್ರಮೌ” (ಸಂಗ್ರಹರಚನ. ಪುಟ. 185 ದಶನಿರ್ಣಯ.) ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸ್ಪಷ್ಟೋಕ್ತಿ ಇರುವುದರಿಂದ ರಾಮದೇವರ ಜನ್ಮೋತ್ಸವದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ನವಮೀ ತಿಥಿಯೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವೆಂಬ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ನಿವೇದಿಸುತ್ತೇವೆ.

3) ಚಾಂದ್ರಸಂವತ್ಸರದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿವರಿಸುವಾಗ ಕೆಲವು ಚಾಂದ್ರಸಂವತ್ಸರಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಮಾಸ ಎಂಬ ಅಧಿಕಮಾಸವು ಬರುತ್ತದೆಯೆಂದು ಹಬ್ಬಹರಿದಿನಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಕಾಲವಿವೇಚನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದೆವು. ಅಂತಹ ಮಲಮಾಸವು ಯಾವುದಾದರೂ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ ಆಗ ರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕೆ ಅಥವಾ ಶುದ್ಧ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕೇ? ಅಥವಾ ಇವೆರಡು ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬ ವಿಕಲ್ಪವೇ? ಎಂಬುದು ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನೆಂದರೆ:

ರಾಮನವಮಿಯು ಮಹಾವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದು. ಮಹಾವ್ರತ ಮತ್ತು ಮಹಾದಾನಗಳನ್ನು ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಕೂಡದು ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. “ನ ಕುರ್ಯಾನ್ಮಲಮಾಸೇ ತು ಮಹಾದಾನವ್ರತಾನಿ ಚ”. (ಮಾಧವೀಯ ಸಂಗ್ರಹ. ಪು 1827) ರಾಮನವಮಿಯು ಏಕಾದಶಿಯಂತೆ ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಅಪವಾದ ಎಂದು ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರವಚನವೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮಲಮಾಸವನ್ನು ಈ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ವರ್ಜಿಸುವುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತವೆಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಗ್ರಹಕಾರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಸಂಪ್ರದಾಯವೂ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಮಲಮಾಸದಲ್ಲಿ ವ್ರತನಿಷ್ಠೆಗೆ ಧಾತುಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾದ ದೋಷಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಪ್ರಬಲವಾದ ಪ್ರಯತ್ನ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅನುಕೂಲ ಇರುವಾಗ ಶುದ್ಧಮಾಸದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು, ಮಲಮಾಸವು ಪುರಸ್ಕರಣೀಯವಲ್ಲ ಎಂದು ಗುರುಮಹಾರಾಜರು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರ, ಯುಕ್ತಿ, ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರುವ ಸಿದ್ಧಾಂತವೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ.

4) ರಾಮನವಮಿಯು ನಿತ್ಯವಾದ ವ್ರತವೇ? ಅಥವಾ ಕಾಮ್ಯವ್ರತವೇ? ಎಂಬುದು ಮುಂದಿನ ಪ್ರಶ್ನೆ. ನಿತ್ಯ ಎಂದರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿರುವುದು. ಆಚರಿಸದಿದ್ದರೆ ಪ್ರತ್ಯವಾಯ ದೋಷವು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುವ ಕರ್ಮ. ಕಾಮ್ಯ ಎನ್ನುವುದು ಐಚ್ಛಿಕವಾದ ಕರ್ಮ. ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಆಚರಿಸದಿದ್ದರೆ ದೋಷದ ಸಂಕ್ರಮಣವಿಲ್ಲ. ರಾಮನವಮಿಯು ಇಂತಹ ನಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಾಮ್ಯ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರುತ್ತದೆ? ಎಂಬುದು ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯ ವಿಷಯ.

ಈ ಬಗೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಮರ್ಶಕರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ. 1) ಶಾಸ್ತ್ರವು ರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ವ್ರತವೆಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಆಚರಿಸದಿದ್ದರೆ ಮಹಾಪಾತಕವೆಂದೂ ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತದೆ.

“ಸರ್ವೇಷಾಮಪ್ಯಯಂ ಧರ್ಮಃ ಭುಕ್ತಿಮುಕ್ತೀಕ ಸಾಧಕಃ |

ಯಸ್ತು ರಾಮನವಮ್ಯಾಂ ತು ಭುಂಕ್ತೇ ಮೋಹಾದ್ವಿಮೂಢಧೀಃ ||

ಕುಂಭೇಷಾಕೇಷು ಘೋರೇಷು ಪಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ |

ಅಕೃತ್ಯಾ ರಾಮನವಮೀವ್ರತಂ ಸರ್ವೋತ್ತಮೋತ್ತಮಂ ||

ವ್ರತಾನ್ಯನ್ಯಾನ್ ಕುರುತೇ ನ ತೇಷಾಂ ಫಲಭಾಗ್ಯವೇತ್”

(ಹೇಮಾದಿ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಸಂ. ಪು. 180 ದಶನಿರ್ಣಯ.)

ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿ ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಇವು ಮೂರು ಶೈವರು ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವರು ಎಲ್ಲರೂ ಆಚರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ನಿತ್ಯವಾದ ವ್ರತ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

2) ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ‘ಮೇಲೆ ಹೇಳಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳು ಆಯಾ ವ್ರತವನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುವ ಅರ್ಥವಾದಗಳು. ಹೊಗಳಿಕೆಗೋಸ್ಕರ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಎಲ್ಲ ವ್ರತಗಳೂ ಆಯಾ ದೇವತೆಯ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ನಿತ್ಯ, ಉಳಿದವರಿಗೆ ಕಾಮ್ಯ, ರಾಮನವಮಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ,’ ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಅದು ನಿತ್ಯವೋ, ಕಾಮ್ಯವೋ, ಉಭಯರೂಪವೋ? - ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಶಬ್ದವನ್ನಾಗಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ಮಹಾವ್ರತ. ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಪರದೇವತೆಯನ್ನಾಗಿ ಉಪಾಸನೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ನಿಯಮದ ವ್ರತವಾಗಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಮಹಾಶಿವರಾತ್ರಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿಗಳಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಜ್ಞಾನಸಾಧಕರಿಗೂ ಧ್ಯಾನಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ತುಂಬುವ ಪವಿತ್ರ ದಿವಸ; ಆತ್ಮಾರಾಮನಾದ ದೇವದೇವನ ದಿವ್ಯಾವತಾರದ ದಿವಸ; ಯೋಗಭೋಗಗಳ ಪರಮಾರ್ಥಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸುಗ್ಗಿಯ ದಿವಸ; ಸುಮಾನ್ಯದ ದಿವಸ, ಅನ್ವರ್ಥವಾದ ಉತ್ಸವ ದಿವಸ - ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮವಾದ ನಿವೇದನೆ. ಇವೂ ಅರ್ಥವಾದದ ಮಾತುಗಳೆಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಕೇವಲ ಶಾಸ್ತ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಲ್ಲ. ಚೈತ್ರಶುದ್ಧ

ನವಮಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಒಳ ಹೊರ ಪ್ರಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಶೇಷವಾದ ಸೌಲಭ್ಯವಿರುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ಧ್ಯಾನಯೋಗದ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಆಸಕ್ತರಾಗಿರುವ ಯೋಗಿಗಳ ಅನುಭವದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಮಹಿಮೆಯುಳ್ಳ ಸುದಿವಸ ಅದು.

5) ರಾಮನವಮಿಯ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಶುಕ್ಲನವಮಿಯಂದು ಪುನರ್ವಸು ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು ಅಥವಾ ಆ ಉತ್ತಮವಾದ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಾದರೂ ಆಚರಿಸಬಹುದು” (ಋಕ್ಷೀ ಪುನರ್ವಸೌ ಕಾರ್ಯಂ ಚೈತ್ರೇ ನಾವಮಿಕೇ ತಿಥೌ | ಮಾಘಮಾಸೇಽಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ ರಾಘವೋತ್ಸವಮುತ್ತಮಂ || -ವಿಷ್ಣುಕೇನ ಸಂಹಿತಾ-29) ಎಂದು ಒಂದು ಆಗಮಸಂಹಿತಾವಚನವು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಈ ಉತ್ಸವದ ಆಚರಣೆಗೆ ಚೈತ್ರಮಾಸ ಮತ್ತು ಮಾಘಮಾಸ ಇವೆರಡೂ ವಿಕಲ್ಪಗಳೇ? ಅಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಎರಡು ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮಾನವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿದೆಯೇ? ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಮತ್ತು ಇನ್ನೊಂದು ಗೌಣವೇ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ನಮ್ಮ ಉತ್ತರವೇನೆಂದರೆ ರಾಮನವಮಿಯ ಆಚರಣೆಗೆ ಚೈತ್ರಮಾಸವೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದುದು ಎಂಬುದು. ಆ ಮಾಸದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯೇನೆಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಮಾಡಿದೆ. ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲೂ ಭಗವಂತನ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಸೌಲಭ್ಯದ ಹಲವು ಅಂಶಗಳಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅದೂ ಉತ್ತರಾಯಣವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಚೈತ್ರಮಾಸವು ಅದರಲ್ಲೂ ವಸಂತ ಋತುವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮನ ಅವತಾರದ ಮಾಸವೂ ಆಗಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ರಾಮಾವತಾರೋತ್ಸವದ ಆಚರಣೆಗೆ ಅದು ತಾನೇ ವಿಶೇಷ ಸ್ಪೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಯಾವುದಾದರೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಅಸೌಕರ್ಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ಆ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ಆಗ ತಾನೇ ಅದನ್ನು ಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅದು ಗೌಣಕಲ್ಪ ಎಂಬುದು ಬಲ್ಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವುದೂ ಚೈತ್ರಮಾಸದ ಆಚರಣೆಯೇ. ಚೈತ್ರಮಾಸದ ನವಮಿಯಂದು ಅಷ್ಟಮಿಯ ವೇಧೆ ಇದ್ದರೆ ಅಂದು “ವೈಷ್ಣವರು” ರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬಾರದು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ದಶಮಿಯಿದ್ದರೂ ಅಂದೇ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಅವರು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಪುನರ್ವಸು

ನಕ್ಷತ್ರದ ಯೋಗವಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟಮೀವೇಧೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಅವರು ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬಾರದು” ಎಂದು ಕೆಲವು ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. (“ನವಮೀ ಚಾಷ್ಟಮೀ ವಿದ್ಧಾ ತ್ಯಾಜ್ಯಾ ವಿಷ್ಣುಪರಾಯಣೈಃ [ಅಗಸ್ಯಸಂಹಿತಾ.] “ಅಷ್ಟಮೀ ಸರ್ಕ್ಷಾಪಿ ನೋಪೋಷ್ಯಾ” [ಮಾಧವೀಯ], “ವಿದ್ಧಾನಿಷೇಧಶ್ರವಣಾನ್ಯವಮೀ ಚೇತಿ ವಾಕ್ಯತಃ | ವೈಷ್ಣವಾನಾಂ ವಿಶೇಷಾತ್ ತತ್ರ ವಿಷ್ಣುಪರೈರಪಿ” [ರಾಮಾರ್ಚನ ಚಂದ್ರಿಕಾ.] ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತಾ, “ಮೇಲ್ಕಂಡ ವಿಧಾನವು ವೈಷ್ಣವರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾರ್ಥರಿಗೆ ಆ ನಿಯಮ ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ವೇಧೆಯ ದಿವಸದಲ್ಲೇ ರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲವು ಆಚಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. (ಉದಾ: ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧು, ಪರಿ II)

ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ‘ಸ್ವಾರ್ಥರಿಗೆ ಈ ನಿಯಮವು ಅನ್ವಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅವಧ್ಯವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ‘ಸ್ವಾರ್ಥ’ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಈಗ ಸಂಕೇತದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅರ್ಥವು ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಆ ಪದಕ್ಕೆ ಸ್ವತ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಥವಾ ಸ್ವತ್ತಿಯ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡುವ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಅದರಂತೆ ವೈದಿಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಾರ್ಥರೇ ಆಗುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ವೈಷ್ಣವರು, ಶ್ರೀವೈಷ್ಣವರು ಎಂಬ ಸಂಕೇತಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವರೂ ಸ್ವಾರ್ಥರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರೂ ಶ್ರುತಿಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧವಲ್ಲದ ಸ್ವತ್ತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಶ್ರುತ ಸ್ವಾರ್ಥನಿತ್ಯಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಯೋಗ್ಯತಾಸಿದ್ಧರ್ಥಂ” ಎಂದು ಸಂಕಲ್ಪಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಾರ್ಥರು ಎಂದು ಈಗ ಯಾರು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆಯೋ ಅವರೂ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದರಿಂದ ವೈಷ್ಣವರೇ ಆಗುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ವೈಷ್ಣವರು ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಥರು ಭಿನ್ನಮತಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು ಅಥವಾ ವರ್ಗದವರಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಗದವರೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಒಂದೇ ದೇವತೆಯ (ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ) ಆರಾಧನೆಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದಿನಗಳನ್ನು ಆ ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ಹೇಳುವ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಲ್ಲ. ಹಾಗಾದರೆ ವೇಧೆಯಿಲ್ಲದ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವ ಆಚರಿಸಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವೈಷ್ಣವರು ಯಾರು? ವೇಧೆಯಿರುವ ತಿಥಿಯಲ್ಲೇ ವ್ರತವನ್ನು

ಆಚರಿಸಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಉಳಿದವರು ಯಾರು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಉತ್ತರ ಹೀಗಿದೆ:

ವೈಷ್ಣವ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಪರಮೈಕಾನ್ತ: ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವವನು ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇದೆ. ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಮೋಕ್ಷ ಪುರುಷಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಮುಕುಂದನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವವನು ಎಂಬ ಈ ಅರ್ಥವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ, ಸಮಸ್ತೆಯು ಬಗೆಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಪರಮೈಕಾನ್ತಗಳು ವೇದೆಯಿಲ್ಲದ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು, ಉಳಿದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವವರು ವೇದೆಯಿದ್ದರೂ ನವಮಿಯ ತಿಥಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಈ ಎರಡೂ ವರ್ಗದವರೂ ಭಕ್ತರು, ಭಾಗವತರು. ಯಾರೂ ಪಾಪಂಡಿಗಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪುರುಷಾರ್ಥಭೇದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಪೂಜಾದಿನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂಬುದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತ. ಶಾಂಕರ, ರಾಮಾನುಜೀಯ, ಮಾಧ್ವ ಎಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯಭೇದಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಇಲ್ಲಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಸಮಸ್ಯಾಪರಿಹಾರದ ವಿಧಾನವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಚಮತ್ಕಾರವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದು, ಯುಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದೇ ವಿವೇಕದ ಮಾರ್ಗ.

“ಕೇವಲಂ ಶಾಸ್ತ್ರಮಾಶ್ರಿತೃ ನ ಕರ್ತವ್ಯೋ ವಿನಿರ್ಣಯಃ |
ಯುಕ್ತೀನೇ ವಿಚಾರೇ ತು ಧರ್ಮಹಾನಿಃ ಪ್ರಜಾಯತೇ ||”

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಿದಾಗ ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನತೃಪ್ತಾರಾದ ಶ್ರೀರಂಗಮಹಾಗುರುಗಳು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದ್ದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇವೆ: “ವೇದೆಯಿಲ್ಲದ ತಿಥಿ ಮತ್ತು ವೇದೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ತಿಥಿ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿದಾಗ ಫಲಭೇದವುಂಟು. ಮೊದಲನೆಯದು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯದು ಮೋಕ್ಷದೊಡನೆ ಉಳಿದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ ದೊರಕಿಸಲು ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡೂ ದಿನಗಳೂ ಉಪಾಸನೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ.”

3) ರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ ಪೂರ್ತಿ ಉಪವಾಸವಿದ್ದು ಮಾರನೆಯ ದಿವಸ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕೇ ಅಥವಾ ಅದೇ ದಿವಸವೇ

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪೂಜೆಯ ನಂತರ ಪಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕೇ? ಎಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥಕವಾದ ವಾಕ್ಯಗಳಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ:

“ಯಸ್ತು ರಾಮನವಮ್ಯಾಂ ತು ಭುಂಕ್ತೇ ಮೋಹಾದ್ವಿಮೂಢ ಧೀಃ |
ಕುಂಭೀಪಾಕೇಷು ಘೋರೇಷು ಪಚ್ಯತೇ ನಾತ್ರ ಸಂಶಯಃ ||”
“ಪ್ರಾಪ್ತೇ ಶ್ರೀರಾಮನವಮೀದಿನೇ ಮರ್ತ್ಯೋ ವಿಮೂಢ ಧೀಃ |
ಉಪೋಷಣಂ ನ ಕುರುತೇ ಕುಂಭೀಪಾಕೇಷು ಪಚ್ಯತೇ” || (ಆಗಸ್ತ್ಯಸಂಹಿತಾ)

ಮುಂತಾದ ವಚನಗಳು ರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಉಪವಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪಾಪ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ.

ಜಯನ್ತೀನಾಂ ಚ ಸರ್ವಾಸಾಂ ಉತ್ಸವಾನ್ತೇ ತು ಪಾರಣಂ |
ಕರ್ತವ್ಯಮ್ಪಿಹಿಕಾಸಂಗೈಃ ಪಂಚಕಾಲಪರಾಯಣೈಃ” || (ಅನಿರುದ್ಧಸಂಹಿತಾ)
“ತಿಥ್ಯಂತೇ ವಾಥ ಭಾನ್ತೇ ವಾ ಹುತ್ಸವಾನ್ತೇ ತು ಪಾರಣಂ |
ಮುಮುಕ್ಷುಣಾಮಕಾಮಾನಾಂ ಉತ್ಸವಾನ್ತೇ ತು ಪಾರಣಂ” ||
(ಜಯತೇನಸಂಹಿತಾ)

ಮುಂತಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳು ರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸವೇ ಪೂಜಾನಂತರ ಪಾರಣೆಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಸ್ತುತಃ ಮತಭೇದವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಕಾಮವಾಗಿ ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವವರಿಗೆ ಉಪವಾಸ, ನಿಷ್ಕಾಮವಾಗಿ ಉಪಾಸನೆಮಾಡುವವರಿಗೆ ಪೂಜಾನಂತರವೇ ಪಾರಣೆ ಎಂದು ಪುರುಷಾರ್ಥಭೇದದಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಎರಡು ಕಲ್ಪಗಳೂ ಆದರಣೀಯ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳೇ ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ಭೇದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ನಿಯಮವು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಆಯಾ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಯಾರು ಉಪವಾಸಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೋ ಅವರೂ ಅಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೆ ಲಘುವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದು.

ರಾಮನವಮಿಯ ಆಚರಣೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಕಾಲ ಯಾವುದು? ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಹಿಂದೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸೌರಮಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಚಾಂದ್ರಮಾನವು ಈ ವ್ರತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಶಸ್ತ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಸೌರಮಾನದಂತೆಯೇ ಈ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ರೂಢಿಯು ದೇಶದ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಭಗವಂತನು ಅಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಅಪಾರ್ಥವನ್ನು ಯಾರೂ

ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಸಾಧನ ಸಂಪತ್ತು ಪುಷ್ಕಳವಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಇತರ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಸನೆಮಾಡಿದರೂ ಉತ್ತಮ ಫಲವೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮತ್ತು ಕಾಲದ ಸೌಲಭ್ಯವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾವ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರವೇ ನಮ್ಮಿಂದ ವಿವೇಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು.

ಇನ್ನು ಆ ಉತ್ಸವದ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದೆ ಗಮನಹರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಉತ್ಸವದ ಆಚರಣೆಯ ವಿಧಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ಪೂಜಾಕಲ್ಪಗಳು ಏನು ಹೇಳುತ್ತವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ಗಮನಿಸೋಣ. ಅಗಸ್ತ್ಯಸಂಹಿತೆ, ವಾಸಿಷ್ಠಸಂಹಿತೆ, ವಿಷ್ಣುಸ್ಥೋತ್ರಸಂಹಿತೆ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಸಂಹಿತೆ, ವಿಷ್ಣುಸಿದ್ಧಾಂತ ಮುಂತಾದ ಆಗಮಗ್ರಂಥಗಳೂ, ಶ್ರೀರಾಮಾರ್ಚನಚಂದ್ರಿಕೆ, ವ್ರತರಾಜ, ವ್ರತಾರ್ಕ ಮುಂತಾದ ವ್ರತ-ಪೂಜಾಗ್ರಂಥಗಳೂ, ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧು, ದಶನಿರ್ಣಯವೇ ಮುಂತಾದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಂಗ್ರಹಗ್ರಂಥಗಳೂ ಈ ಬಗೆಗೆ ಪ್ರಕಾಶ ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಚೈತ್ರ ಶುಕ್ಲ ಪ್ರಥಮೆಯಂದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿನ ಅದಕ್ಕೆ ಮಂಗಲವನ್ನು ಮಾಡುವ ಒಂದು ಕಲ್ಪವಿದೆ. ಅದನ್ನು “ವಸಂತನವರಾತ್ರ-ರಾಮನವಮೀ ಆರಾಧನ” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಲಾಗದವರು ಶ್ರೀರಾಮನವಮೀ ಮತ್ತು ಅದರ ಹಿಂದಿನ ದಿನವೂ ಮುಂದಿನ ದಿನವೂ ಸೇರಿ ಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪೂಜೆಮಾಡುವುದೂ ಉಂಟು. ಅದೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ ಮಾತ್ರ ಆರಾಧನೆಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇದೆ.

ಆ ದಿವಸ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಂಕುರಾರ್ಪಣಮಾಡಿ ಅನಂತರ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ದೇವರಿಗೆ ಅಭಿಷೇಕ, ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನ, ಪಂಚೋಪನಿಷನ್ಮೃತ್ತ, ಪುರುಷಸೂಕ್ತ, ಮೂಲಮಂತ್ರ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ, ಆಚಾರ್ಯರಿಗೂ ದೀಕ್ಷಿತರಿಗೂ ದಕ್ಷಿಣೆಯ ಸಮರ್ಪಣೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಮರುದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಮಂಗಲೋತ್ಸವ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ತುಪ್ಪ, ಗಂಧೋದಕ ಮುಂತಾದುವುಗಳಿಂದ ಅಭ್ಯಂಗ ಮಾಡಿಸುವುದು, ಅಲಂಕಾರ, ನೃತ್ಯಗೀತ ವಾದ್ಯ ಜಯಜಯಕಾರಗಳೊಡನೆ

ಅವನಿಗೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಸುವುದು, ಘೃತಸೂಪವ್ಯಂಜನಗಳೊಡನೆ (ಘೃತ = ತುಪ್ಪ, ಸೂಪ = ತೊಪ್ಪೆ) ಮಹಾಹವಿಸ್ಸನ್ನು ನಿವೇದಿಸುವುದು, ರಾಜೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುವುದು- ಇವಿಷ್ಟೂ ಅಂದಿನ ಪೂಜಾವಿಧಾನ ಎಂದು ವಾಸಿಷ್ಠಸಂಹಿತೆಯೇ ಮುಂತಾದ ಆಗಮಗ್ರಂಥಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.

ಆದರೆ ಪೂಜಾವಿಧಾನವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಮಾದಾನದ ವಿಧಿಯನ್ನೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿರುವುದು ಅಗಸ್ತ್ಯಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ. ಆ ಗ್ರಂಥವು ಸುತೀಕ್ಷ್ಣ ಮತ್ತು ಅಗಸ್ತ್ಯಮುನಿಗಳ ಸಂವಾದರೂಪದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾ ಮತ್ತು ದಾನಕಲ್ಪವನ್ನು ವಿಶದಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಧಾನ ಪೂಜೆಯ ಸಿದ್ಧತೆಯು ಅದರ ಹಿಂದಿನ ದಿನವೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ವ್ರತಮಾಡುವವನು ಚೈತ್ರಶುದ್ಧ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿವಸ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನಾಗಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಂತಧಾವನ ಮಾಡಿ ನದಿ, ಕೆರೆ, ಕೊಳ, ಬಾವಿ, ಬುಗ್ಗೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ, ರಾಮದೇವರನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನ, ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯನೂ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರವಿಶಾರದನೂ ಶ್ರೀರಾಮಪೂಜಾಪರಾಯಣನೂ ರಾಮಮಂತ್ರ ಪೂಜಾಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತನೂ ಕುಟುಂಬಿಯೂ ಆದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನನ್ನು ಕರೆದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗೌರವಿಸಿ,

“ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರತಿಮಾದಾನಂ ಕರಿಷ್ಯೇಹಂ ದ್ವಿಜೋತ್ತಮ |

ತತ್ಪಾಚಾರ್ಯೋ ಭವ ಪ್ರೀತಃ ಶ್ರೀರಾಮೋಽಪಿ ತ್ವಮೇವ ಮೇ ||

(ಅಗಸ್ತ್ಯಸಂಹಿತಾ ಅ. ೨೬. ಶ್ಲೋ. ೨೫)

(ಓ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ! ನಾನು ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರತಿಮೆಯ ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು. ಆ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಆಚಾರ್ಯನಾಗಿರಬೇಕು. ನೀನೇ ನನಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು) ಎಂದು ಆತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅವನಿಗೆ ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿ ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರ-ಗಂಧ-ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ತಾನೂ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅಂತಹ ವಸ್ತ್ರ-ಗಂಧ-ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಮಾಧ್ಯಾಹ್ನಿಕವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ಸಾತ್ವಿಕವಾದ ಆಹಾರದಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿ ತಾನೂ ಆ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಸಂಜೆಯವರೆಗೂ ರಾಮಧ್ಯಾನ, ರಾಮಕಥಾಶ್ರವಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು.

ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆಮಾಡಿ ಆಚಾರ್ಯನೊಡನೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ, ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆಯೇ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಉಪವಾಸ. ಮಾರನೇ ದಿನ, ರಾಮನವಮಿಯ ದಿನ, ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾದಿಗಳನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿಯೇ ಮುಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಮಂತ್ರಜ್ಞರಾದ ವಿದ್ವಾಂಸರೊಡನೆ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಉತ್ತರಭಾಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಜ್ವಲವಾದ ದಾನಮಂಟಪವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬೇಕು. ನಾಲ್ಕು ದ್ವಾರಗಳಿರುವಂತೆಯೂ ಎತ್ತರವಾಗಿರುವಂತೆಯೂ ಅದನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕು. ತಳಿರುತೋರಣಗಳು, ಮೇಲುಕಟ್ಟು, ಬಾವುಟ ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ಆ ಶೃಂಗಾರದಲ್ಲಿ ಮಂಟಪದ ಪೂರ್ವದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಶಂಖ, ಚಕ್ರ, ಹನುಮಂತ ಇವರು ಇರಬೇಕು. ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರವನ್ನು ಗರುಡ, ಶಾರ್ಙ್ಗಧನುಸ್ಸು, ಬಾಣ ಇವು ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕು. ಪಶ್ಚಿಮದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಗದಾ, ಪದ್ಮ, ತೋಳ್ಳೆಗಳಿಗೂ, ಉತ್ತರದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮ, ಸ್ವಸ್ತಿಕ, ನೀಲಕಮಲಗಳೂ ಇರುವಂತೆ ಸಿಂಗರಿಸಬೇಕು.

ಮಂಟಪದ ಮಧ್ಯೆ ನಾಲ್ಕುಹಸ್ತಪ್ರಮಾಣದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಬೇಕು. ನೃತ್ಯಗೀತವಾದ್ಯಗಳೊಡನೆ ಆ ಮಂಟಪವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕು. ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನ ಮಾಡಿಸಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಹೀಗೆ ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಕು.

“ಅಸ್ತಂ ರಾಮನವಮ್ಯಾಂ ಚ ರಾಮಾರಾಧನತತ್ಪರಃ |
ಉಪೋಷಾಷ್ಯಸು ಯಾಮೇಷು ಪೂಜಯಿತ್ವಾ ಯಥಾವಿಧಿ ||
ಇಮಾಂ ಸ್ವರ್ಣಮಯೀಂ ರಾಮಪ್ರತಿಮಾಂ ಸುಪ್ರಯತ್ನತಃ |
ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರೀತಯೇ ದಾಸ್ಯೇ ರಾಮಭಕ್ತಾಯ ಧೀಮತೇ ||
ಪ್ರೀತೋ ರಾಮೋ ಹರತ್ವಾಶು ಪಾಪಾನಿ ಸುಬಹೂನಿ ಮೇ |
ಅನೇಕಜನ್ಮಸಂಸಿದ್ಧಾನ್ಯಭೃಷ್ಟಾನ್ ಮಹಾನ್ ಚ ||

(ಅಗಸ್ತ್ಯ ಸಂಹಿತೆ - 39-41)

(ಈ ರಾಮನವಮಿಯಂದು ನಾನು ರಾಮಪೂಜಾಸಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ದಿನಪೂರ್ತಿ ಉಪವಾಸಮಾಡುತ್ತಾ ಯಥಾವಿಧಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವೆನು. ಈ ಚಿನ್ನದ ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ರಾಮಭಕ್ತನೂ ಧೀಮಂತನೂ ಆದ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ದಾನಮಾಡುವೆನು.

ಇದರಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನು ನಾನು ಜನ್ಮಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಮತ್ತೆ ಮಾಡಿದ ಮಹಾಪಾತಕಗಳ ರಾಶಿಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲಿ).

ದಾನಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಒಂದುಪಲ (ಮೂರುತೊಲ) ಅಥವಾ ಅರ್ಧಪಲ, ಕಾಲುಪಲ ಅಥವಾ ಅದರ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ತೂಕದ ಚಿನ್ನದಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರಬೇಕು. ಅಶಕ್ತರಾದವರು ಬೇರೆ ಲೋಹ, ಶಿಲೆ, ಅಥವಾ ಮರ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ದಾನಮಾಡಬಹುದು.

“ತತಃ ಸ್ವರ್ಣಮಯೀಂ ರಾಮಪ್ರತಿಮಾಂ ಪಲಮಾನತಃ |
ಪಲಾರ್ಧೇನ ತದರ್ಧೇನ ತದರ್ಧಾರ್ಧೇನ ವಾ ಮುನೇ ||
ಲೋಹೇನ ನಿರ್ಮಿತಾಂ ವಾಪಿ ಶಿಲಯಾ ದಾರುಣಾಪಿ ವಾ|”

ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಎರಡು ಭುಜಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಅದರ ಎಡತೊಡೆಯನ್ನು ಸೀತಾದೇವಿಯು ಅಲಂಕರಿಸಿರಬೇಕು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರೆ ಇರಬೇಕು. ದೇವಿಯು ಬಲತೋಳಿನಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿರಬೇಕು. (ಭಗವಂತನ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಭರತ-ಶತ್ರುಘ್ನರೂ, ಧನುರ್ಬಾಣಹಸ್ತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ಇವರನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿರುವ ನೀಲಮಣಿಶ್ಯಾಮಲನಾದ ಶಿಶುರೂಪಿಯಾದ ದೇವನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವ ದಶರಥನನ್ನೂ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಹೊಂದಿರಬಹುದು ಎಂದು ಕೆಲವು ಕಲ್ಪಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ.)

ಆರು ತೊಲ ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಬಿಜಯಮಾಡಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ನ್ಯಾಸಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕಮಾಡಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದಲೇ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ದ್ವಾರದೇವತೆಗಳು, ಪೀಠದೇವತೆಗಳು, ಅಂಗದೇವತೆಗಳು ಇವರನ್ನು ಮೊದಲು ಆರಾಧಿಸಿ ಅನಂತರ ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ದಶಾವರಣ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೂ ಉಂಟು. “ನಮೋ ದಶರಥಾಯ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ದಶರಥನನ್ನೂ, “ರಾಮಸ್ಯ ಜನನೀ ಚಾಸಿ ರಾಮರೂಪಮಿದಂ ಜಗತ್ | ಅತಸ್ತಾಂ ಪೂಜಯಿಷ್ಯಾಮಿ ಲೋಕಮಾತರ್ನಮೋಽಸ್ತುತೇ” ಎಂಬ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಕೌಸಲ್ಯೆಯನ್ನೂ ಪೂಜಿಸಬೇಕು.

“ದಶಾನನವಧಾರ್ಥಾಯ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾನಾಯ ಚ |
ರಾಕ್ಷಸಾನಾಂ ವಿನಾಶಾಯ ದೈತ್ಯಾನಾಂ ನಿಧನಾಯ ಚ ||
ಪರಿತ್ರಾಣಾಯ ಸಾಧೂನಾಂ ಜಾತೋ ರಾಮಃ ಸ್ವಯಂ ಹರಿಃ |
ಗೃಹಾಣಾಘ್ನಂ ಮಯಾ ದತ್ತಂ ಭ್ರಾತೃಭಿಸ್ಸಹಿತೋಽನಘಃ” ||

ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮದೇವರಿಗೆ ಅಶೋಕಪುಷ್ಪಸಹಿತ ಅರ್ಘ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನಪೂಜಾನಂತರ ಪಿತೃತರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಉಂಟು. (“ಉಪೋಷಣಂ ಜಾಗರಣಂ ಪಿತೃನುದ್ದಿಶ್ಯ ತರ್ಪಣಂ | ತಸ್ಮಿನ್ ದಿನೇ ಪುಕರ್ತವ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಮಭೀಷ್ಟಭಿಃ” - ನಿರ್ಣಯ ಸಿಂಧು ಅ. II.)

ರಾತ್ರಿ ಜಾಗರಣೆಮಾಡಿ ಆಗ ರಾಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡಬೇಕು. ನೃತ್ಯಗೀತ ವಾದ್ಯಸ್ತುತಿಗಳಿಂದಲೂ ಗಂಧಪುಷ್ಪ ಅಕ್ಷತೆಗಳಿಂದಲೂ ದೇವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ರಾಮಭಕ್ತರ ಸಹವಾಸದಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಭಗವದ್ಭಾವದಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ದಶಮಿಯದಿನ ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಹಿಂದಿನ ದಿನದಂತೆಯೇ ಸ್ನಾನಸಂಧ್ಯಾವಂದನಾನಂತರ ಮೂಲಮಂತ್ರದಿಂದಲೇ ಹೋಮವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು; ಆಜ್ಯ, ಪಾಯಸಗಳಿಂದ ನೂರೆಂಟು ಹೋಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು; ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ ಪದ್ಮಾಕ್ಷಾರದ ಹೋಮಕುಂಡದಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಜಾಗದಲ್ಲಾಗಲಿ ಲೌಕಿಕಾಗ್ನಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಹೋಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಆಚಾರ್ಯನನ್ನು ಗಂಧಪುಷ್ಪ ಅಕ್ಷತೆ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಕುಂಡಲ, ಉಂಗುರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. (ರತ್ನಗಳು ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ಸುವರ್ಣವನ್ನೇ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಸಮರ್ಪಿಸಬಹುದು.) ಅನಂತರ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ,

“ಇವಾಂ ಸ್ವರ್ಣಮಯೀಂ ರಾಮಪುತಿಮಾಂ ಸಮಲಂಕೃತಾಂ |
ಚಿತ್ರವಸ್ತ್ರಯುಗಚ್ಛಿನ್ನಾಂ ರಾಮೋಽಹಂ ರಾಘವಾಯ ತೇ |
ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರೀತಯೇ ದಾಸ್ಯೇ ತುಷ್ಣೋ ಭವತು ರಾಘವಃ

(ಅಗಸ್ತ್ಯ ಸಂಹಿತಾ. ಅII, 62-63)

(ಸುವರ್ಣನಿರ್ಮಿತವೂ ಅಲಂಕಾರಶೋಭಿತವೂ ಬಗೆಬಗೆಯ ಬಣ್ಣಗಳ ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಆಚ್ಛಾದಿತವೂ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು

ರಾಮಮಯನಾದ ನಾನು ರಾಮಮಯನೇ ಆಗಿರುವ ನಿನಗೆ ದಾನ ಮಾಡುವೆನು: ಶ್ರೀರಾಮನ ಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ. ಅವನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಲಿ) ಎಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆ ಆಚಾರ್ಯನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ ಅದರ ಅಂಗವಾಗಿ ಇತರ ದಾನದಕ್ಷಿಣೆಗಳನ್ನೂ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಆಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಂಗಡ ಪಾರಣೆಮಾಡಿ ಅವರಿಗೂ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಸಂಪತ್ತಿನ ದಾನದಲ್ಲಿ ದಾಂಭಿಕತನ ಇರಬಾರದು. ಕಪಟ ಇರಬಾರದು. ಕಾರ್ಪಣ್ಯ ಇರಬಾರದು. “ವಿತ್ತಶಾರ್ಙ್ಗಂ ನ ಕಾರಯೇತ್”.

ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದಿದ್ದರೂ ಅಂದು ಹೇಗಾದರೂ ಭಗವಂತನ ವಿಶೇಷ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಭಾಗವತಾರಾಧನವನ್ನೂ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯು ದೇಶದ ಎಲ್ಲ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಅಯೋಧ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದು ಅತ್ಯಂತ ‘ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದ ಪೂಜೆಯು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರು ಭಗವಂತನ ಅವಗಾಹನೆಯಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸರಯೂನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಅವನ ಸಂದರ್ಶನ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲು ಆಗದಿದ್ದವರು ಇರುವ ಜಾಗವನ್ನೇ “ಅಯೋಧ್ಯೆ” ಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ದೇವದೇವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವಮಂದಿರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಾಮಾಯಣ ಪಾರಾಯಣವೂ ರಾತ್ರಿವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಜಾಗರಣೆ, ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣವೂ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ರಾಮಲೀಲೆಯನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸುವುದೂ ಉಂಟು. ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಪೂಜಾನಂತರ ಪ್ರಸಾದವಾಗಿ ಶುಂಠಿ, ಬೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುವ ವಾಡಿಕೆ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಇದೆ. ದೇವರ ಪೂಜಾನಂತರ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ಅವರು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀರಾಮ ಸ್ವರೂಪರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಗಂಧ, ಪುಷ್ಪ, ಅಕ್ಷತೆಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ ಹೆಸರುಬೇಳೆ, ಕಡಲೆಬೇಳೆಯ ಕೋಸುಂಬರಿ, ಪಾನಕ, ಎಳನೀರು, ನೀರುಮಜ್ಜಿಗೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇದೆ. ಇದನ್ನು “ವಡಾಯಾತಿ” “ಪಾನಕಪೂಜೆ” ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಂದು ಉಪವಾಸಮಾಡುವುದೂ ಉಂಟು. ಪೂಜಾನಂತರ ಭೋಜನಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಇದೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಹೇಳುವ ರಾಮನವಮೀ ಮಹೋತ್ಸವದ ಆಚರಣೆಯ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಮೇಲೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ನಿರೂಪಣೆ ಮಾಡಿದೆ.

ರಾಮನವಮೀ ಉತ್ಸವದ ಆಚರಣೆಯ ಫಲ ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ, ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಸಿದ್ಧಿ. ಅವುಗಳ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಈ ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳೂ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳೂ ಹೇಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆ? ಅವುಗಳ ತತ್ತ್ವವೇನು? ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿವೇಚನೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ.

ಮುಖ್ಯ ಕಲ್ಪದಂತೆ ರಾಮನವಮೀ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಚೈತ್ರ-ಶುಕ್ಲಪ್ರಥಮೆಯ ಯುಗಾದಿಯ ದಿನವೇ ಪ್ರಾರಂಭಮಾಡಬೇಕು. ವರ್ಷದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಧರ್ಮಚೈತನ್ಯಮಯವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು-ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿನ ಯುಗಾದಿ. ಆ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಮಾಡುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕುತ್ತಾ, ಅದರ ಗತಿಯನ್ನು ವಿಚ್ಛಿತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದುವರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದಂತೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಧರ್ಮಪ್ರಭುವೇ ಆಗಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಆರಾಧನೆಯ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪೂಜಾಕಲ್ಪವು ವಿಧಾನಮಾಡಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಧರ್ಮದ ಮೂರ್ತಿ. “ರಾಮೋ ವಿಗ್ರಹವಾನ್ ಧರ್ಮಃ,” “ಸತೇ ಧರ್ಮ ಇವಾಪರಃ” ಧರ್ಮ-ವಿಜಯದ ಗುರಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅವನಿಗಿಂತ ಮಿಗಿಲಾಗಿ ಬೇರೆ ಯಾರು ತಾನೇ ಸ್ಪೂರ್ತಿ ನೀಡಬಲ್ಲರು? ಕೆಲವರು ಧರ್ಮದ ಪರಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಅದರ ಉಪದೇಶಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಿಪುಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಂತೆ ತಾವು ಆಚರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಚರಣೆಗೆ ಬರದ ಅರಿವು ಉಳ್ಳವರು ಕಣ್ಣಿದ್ದೂ ನಡೆಯದ ಹೆಳವರಂತೆ. ಕೆಲವರು ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಧರ್ಮದ ವಿಜ್ಞಾನ ವಿವೇಕವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕಣ್ಣಿಲ್ಲದೆ ದಾರಿಯನ್ನು ಕಾಣದಿರುವ ಕುರುಡರಂತೆ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಗುರಿ ಮುಟ್ಟದೆ ಪತಿತರಾಗುವವರೇ. ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇವರು ಯಾರೂ ಆದರ್ಶವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅರಿವು ಅನುಷ್ಠಾನ ಎರಡನ್ನೂ ಸಮರಸವಾಗಿಯೂ, ಸಮಗ್ರವಾಗಿಯೂ ಯಾವನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆಯೋ ಅವನು ತಾನೇ ನಮಗೆ ಯೋಗ್ಯನಾದ ನಾಯಕನಾಗಬಲ್ಲ. ಅಂತಹವನು ದೈವಾಂಶಪುರುಷನೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ವ್ಯವಹಾರದ

ಆದರ್ಶಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಪರಮಾರ್ಥದ ಪೂಜೆಗೂ ಪರಮೋತ್ತಮಪಾತ್ರನಾಗಿ ಇಹಪರಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ನಮಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥನೇತಾರನಾಗುವನು. ಇಂತಹ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಂದ ಸಂಪನ್ನನಾದವನು ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೇ: ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ತನ್ನ ಅಮರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವಂತೆ “ಧರ್ಮಜ್ಞ”ನಾಗಿದ್ದಂತೆಯೇ ಅದರ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೇ ದೃಢವ್ರತ ನಾಗಿದ್ದವನು ಅವನು. “ಧರ್ಮಜ್ಞಶ್ಚ ಕೃತಜ್ಞಶ್ಚ ಸತ್ಯವಾಕ್ಯೋ ದೃಢವ್ರತಃ” “ವಿದ್ಧಿ ಮಾಮೃಷಿಭಿಸ್ತುಲ್ಯಂ ಕೇವಲಂ ಧರ್ಮಮಾಸ್ಥಿತಂ” ಅಂತೆಯೇ ಅವನು ಧರ್ಮದ ಫಲಗಳಾದ ಅಭ್ಯುದಯ ನಿಶ್ಚೇಯಸಗಳೆರಡನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸುವ ದೇವತೆಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ, ಪರಾದೇವತೆಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ, ಅವತಾರವರೇಣ್ಯನಾಗಿ ದೈವಮಾನುಷಗಳ ಸೇತುವೆಯೂ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರೀರಂಗಮಹಾಗುರುಗಳ ವಚನಾಮೃತದಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುವುದಾದರೆ ಅವನು “ಸ್ಥೂಲದೃಷ್ಟಿಗೆ ಮನುಷ್ಯ, ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಗೆ ದೇವತೆ ಮತ್ತು ಪರಾದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪರಂಜ್ಯೋತಿ”. ಈ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದರೆ ತಾನೇ ಯುಗಾದಿಯ ಯೋಜನೆ-ಸಂಕಲ್ಪಗಳ ಸಾಧನಾಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆಯ ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಜ್ಜೆ.

ಹಾಗೆ ಯುಗಾದಿಯ ದಿವಸವೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕವಾಗಿ ತೊಡಕಿದ್ದರೆ ಆಗ ರಾಮನವಮಿಯ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅಂದರೆ ಅಷ್ಟಮಿಯ ದಿನವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು ಎಂಬ ವಿಧಾನವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದೆವು. ಮಾರನೆಯದಿನ ನೆರವೇರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಪೂಜೆಗೆ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವ ಪ್ರಕೃತಿಧರ್ಮವನ್ನು ಅಂದಿನ ಅನುಷ್ಠಾನ ಉಂಟು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಹೇಗೂ ಉಪವಾಸಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಮೂರೂ ವೇಳೆಗಳಲ್ಲೂ ಭೋಜನವನ್ನು ಘಟ್ಟಿಸಿಬಿಡೋಣ ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಂದು ಸಾತ್ವಿಕಾಹಾರದ ಸೇವನೆ ಮತ್ತು ಏಕವೇಳೆಯ ಭೋಜನವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ವಿಧಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಆಹಾರನಿಯಮದಿಂದಲೂ ಭಗವತ್ಪೂಜೆ ಕಥಾಶ್ರವಣಗಳಿಂದಲೂ ಮಾರನೆಯ ದಿನದ ದಿವ್ಯಾರಾಧನೆಗೆ ತಕ್ಕ ಒಳ-ಹೊರ ವಾತಾವರಣ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸವೇ ಆಚರಿಸಲು ಹೇಳಿರುವ ವಿಧಿಗಳ

ವಿಷಯ. ಅಂದು ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಆಹ್ನಿಕಗಳ ನಂತರ ವಿಶೇಷವಾದ ಪೂಜಾಮಂಟಪವನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಕಲ್ಪವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಚಿತ್ರ ಅಲಂಕರಣಗಳನ್ನೂ ಅದು ವಿಧಿಸುತ್ತದೆ. ದೇವರಪೂಜೆಗೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ವೈಭವ ಆಡಂಬರಗಳೇಕೆ? ಸರಳವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶುದ್ಧ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ ಸಾಲದೇ? ಎಂದರೆ, ಧ್ಯಾನಸಿದ್ಧರಾದವರು ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಬಹುದು. ಅವರಿಗೆ ಮಂಟಪದ ರಚನೆಯೂ ಬೇಕಿಲ್ಲ, ಹೊರಗಿನ ಯಾವುದೇ ಪೂಜೆಯೂ ಅವರಿಗಾಗಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಲ್ಲ. ಪೂಜೆಗಿಂತಲೂ ಸ್ತೋತ್ರವು ಬಹುಪಾಲು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಪವು ಮತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಜಪಕ್ಕಿಂತಲೂ ಧ್ಯಾನವು ಇನ್ನೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ಧ್ಯಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಮಾಧಿಯು ಮತ್ತು ಶ್ರೇಷ್ಠ. “ಪೂಜಾಕೋಟಿಗುಣಂ ಸ್ತೋತ್ರಂ ಸ್ತೋತ್ರಾತ್ಕೋಟಿಗುಣಂ ಜಪಃ | ಜಪಾತ್ಕೋಟಿಗುಣಂ ಧ್ಯಾನಂ ಧ್ಯಾನಾತ್ಕೋಟಿಗುಣಂ ಲಯಃ” || ಎಂದು ಯೋಗಶಾಸ್ತ್ರ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಸಿದ್ಧರ ವಿಷಯ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಧಕರಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಪೂಜಾಮಂಟಪ, ಅಲಂಕಾರ, ಪೂಜೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರುವ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಶಿಸ್ತು-ಸಿಂಗಾರಗಳೆಲ್ಲವೂ ದೈವೀ ಸ್ಪೂರ್ತಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತವೆಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹೊರಗೆ ತೋರಣವಿದ್ದು ಒಳಗೆ ಹೊರಣ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾದುದು ಅಂತಸ್ಸಂದರ್ಭ. ಹೊರಗಿನ ಮಂಟಪ ರಚನೆ ಮಾಡಲು ಸೌಕರ್ಯ ಇಲ್ಲದವರು ಒಳಗೆ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಮಹಾಗುರುಗಳು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿರುವಂತೆ “ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವ ದೋಣಿಗೆ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅದು ದಡವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅಲಂಕಾರ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅದು ದಡವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದೋಣಿ ದೃಢವಾಗಿರಬೇಕು. ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಿಸಲ್ಪಡಬೇಕು ಅಷ್ಟೆ.”

ಆದರೆ ಅನುಕೂಲ ಇರುವಾಗ ಒಳಗಿನ ದಿವ್ಯಭಾವಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆ ಯಾಗುವಂತೆ ಹೊರಗಿನ ಪೂಜೆ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಉತ್ತಮ ಕಲ್ಪವೆಂದೇ ಬಲ್ಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಂತಹ ರಚನೆಯಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ನಾಗರಿಕತೆ ಎರಡೂ ಕೂಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದರೆ ಒಳಗಿನ ಸಂಸ್ಕಾರ. ನಾಗರಿಕತೆ ಎಂದರೆ ಅದರ ಹೃದಯಂಗಮವಾದ

ಬಾಹ್ಯರೂಪ. ಅಂತರಂಗದ ವೇದಿಕೆ, ಮಂಟಪ, ಮಾನಸಧ್ಯಾನ, ಇವು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಾದರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಅದರ ಹೊರಗಿನ ವೇದಿಕೆ, ಮಂಟಪ ಮತ್ತು ಪೂಜಾಕಾರ್ಯಗಳು ನಾಗರಿಕತೆ ಆಗುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಾಗರಿಕತೆ ಎರಡೂ ಸೇರಿದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ, ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಲಾಭವುಂಟು. ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕಾಸ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಮತ್ತೆ ಒಳಗಿನ ಸ್ಮರಣೆಯು ಉಂಟಾಗಿ ಸಂತೋಷವು ಉಕ್ಕುವುದು. ಹಾಗೆ ಹೊರಗಿನ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಅವರು ರಚಿಸಿದಾಗ ಆ ರಚನೆಯನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿದರೆ ಇತರರಿಗೂ ಲಾಭವುಂಟಾಗುವುದರಿಂದ ಅದು ದೊಡ್ಡ ಲೋಕೋಪಕಾರವಾಗುವುದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಧಕರು ಹೊರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಆ ರಚನೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದು ಕಾಲವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಒಳಗಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚೈತನ್ಯಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯ ದಿವಸ ಹೊರಗೆ ರಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳಿರುವ ಮಂಟಪವು ರಾಮಧ್ಯಾನದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ತಕ್ಕ ನಾಗರಿಕತೆ ಯಾಗಿದೆಯೇ ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗ ವಿಚಾರ ಮಾಡೋಣ. ಅದು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಂತಹ ನಾಗರಿಕತೆ ಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಜ್ಞಾನವಿಜ್ಞಾನಮಯದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮಂಟಪದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರುವುದು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕು: ಇದು ಭಗವಂತನೊಡನೆ ಪರಮಪದದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಹಾತ್ಮರು ಪ್ರಯಾಣಮಾಡುವ ಉತ್ತರಾಯಣ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತೆಯೇ ಪರತತ್ವವು ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುವ ಸರ್ವೋತ್ತರವಾದ ಸ್ಥಾನವನ್ನೂ ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ನಕ್ಷೆ ಅದಾಗುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನನ್ನು “ವಿಶ್ವೋತ್ತೀರ್ಣಸ್ವರೂಪ” ‘ಪರಾಗತಿ’ ‘ಪರಾಕಾಷ್ಠಾ’ ‘ಪಾರಾವಾರಾ’ ಎಂದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ವರ್ಣಿಸುತ್ತವೆಯಲ್ಲವೇ? ಜ್ಞಾನಿಗಳು ದೇವಾಲಯದ ಉತ್ತರದ ದ್ವಾರವನ್ನು ‘ಸ್ವರ್ಗದ ಬಾಗಿಲು’ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು.

ಆ ಮಂಟಪದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣವಾಗಿ ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪೂರ್ವ, ದಕ್ಷಿಣ, ಪಶ್ಚಿಮ ಮತ್ತು ಉತ್ತರದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಶಂಖಚಕ್ರಾದಿ ದಿವ್ಯಾಯುಧಗಳ ಚಿತ್ರವು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಆಪ್ತಾಯನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ

ಆಯುಧಗಳು, ಬುದ್ಧಿತ್ವ, ಮನಸ್ತತ್ವ, ಅಹಂಕಾರತತ್ವ, ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಪ್ರತೀಕ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೆಂದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಿದರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ಚೇತಶ್ಚಕ್ರತಿ ಚೇತನಾಸಿರಮತಿಸ್ತತ್ಸಂವೃತಿರ್ಮಾಲಿಕಾ |

ಭೂತಾನಿ ಸ್ವಗುಣೈರಹಂಕೃತಿಯುಗಂ ಶಂಖೇನ ಶಾಙ್ಗಾಯತೇ ||

ಬಾಣಾಃ ಖಾನಿ ದಶಾಪಿ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿರ್ಜೀವಃ ಪ್ರಧಾನಂ ಪುನಃ |

ಶ್ರೀವತ್ಸಂ ಕಮಲಾಪತೇ ತವಗದಾಮಾಹುರ್ಮಹಾನ್ತಂ ಬುಧಾಃ ||”

ಪೂರ್ವದ್ವಾರವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿರುವ ಹನುಮಂತರಾಯರು ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರಾಣರಾದ ಪ್ರಾಣದೇವರು, ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಗರುತ್ಮತನಾದರೋ “ಸುಪರ್ಣೋಸಿ ಗರುತ್ಮನ್ ತ್ರಿವೃತ್ತೇ ಶಿರಃ” “ಛಂದೋಮಯೇನ ಗರುಡೇನ ಸಮುಹ್ಯಮಾನಃ” ಎಂದು ಶ್ರುತಿಪುರಾಣಗಳು ಸ್ತುತಿಸುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೇದಪುರುಷನೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ ಸಮಪಕ್ಷಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಅವನು ಪ್ರಾಣಾಪಾನಸಾಮ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಯೋಗಪುರುಷ. ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಉತ್ತರದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪದ್ಮಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೃಷ್ಟಿಕಮಲ. ಮತ್ತೊಂದು ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾಂಕಿತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಓಂಕಾರ ಸಿಂಹಾಸನಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯವಾಗಿರುವ ಊರ್ಧ್ವಮುಖವಾದ ಹೃದಯದ ಅಷ್ಟದಳಪದ್ಮ. ಹೀಗೆ ಯೋಗಿಗಳ ಅಂತರ್ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಂಟಪದ ರಚನೆಯನ್ನು ಧ್ಯಾನದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ತಕ್ಕ ನಾಗರಿಕತೆ ಎಂದು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಅನಂತರ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಪೂಜಾವಿಧಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಈ ದೇವಪ್ರತಿಮಾನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸುವರ್ಣವನ್ನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುವ ದೇವರು ಶ್ರೀಮಂತರ ದೇವರು, ಬಂಡವಾಳಗಾರರ ದೇವರು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಟೀಕೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರು ಒಂದು ವಿಷಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ಹಣದ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದವರು ಮನುಷ್ಯರೇ! ಅದು ಅಪರೂಪವಾಗಿ ದೊರೆಯುವ ಪದಾರ್ಥ. ಮಾಸದೇ ಇರುವ ಬಣ್ಣ-ಕಾಂತಿಗಳುಳ್ಳ ಪದಾರ್ಥ-ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಹಣದ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಶ್ರೀಮಂತರ ಸ್ವತ್ತು ಎಂದು ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. (ಹಿಂದೆ ಮೆಕ್ಸಿಕೋ, ಪೆರು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ

ಚಿನ್ನವು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದರ ಬೆಲೆ ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.) ಆದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಇಲ್ಲಿ ದೇವತಾಪ್ರತಿಮೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಆ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಮೂಲ್ಯದ ಕಾರಣದಿಂದಲ್ಲ. ಭಗವಂತನು ಆ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿರುವಂತೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ಜ್ಞಾನ-ವಿಜ್ಞಾನ ಪೋಷಕವಾದ ಮಹಾಮೌಲ್ಯದ ಕಾರಣದಿಂದ. ಅದರ ದರ್ಶನ, ಸ್ಪರ್ಶಗಳು ಶ್ರೇಯಸ್ಸು, ಪ್ರೇಯಸ್ಸುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ವಿಕಾಸಪಡಿಸುವುದರಿಂದ-

“ಸುವರ್ಣಂ ಶೀತಲಂ ವೃಷ್ಣಂ ಬಲ್ಲಂ ಗುರುರಸಾಯನಂ |

ಪವಿತ್ರಂ ಬೃಹಣಂ ನೇತ್ಯಂ ಮೇಧಾಸ್ತೃತಿಮತಿಪ್ರದಂ ||

ಹೃದ್ಯಮಾಯುಷ್ಯರಂ ಕಾನ್ತಿವಾಗ್ನಿಶುದ್ಧಿಫಲಕೃತ್ |

ವಿಷದ್ವಯಕ್ಷಯೋನ್ಮಾದತಿದೋಷಜ್ವರಶೋಷಜಿತ್ ||” (ಭಾವಪ್ರಕಾಶ-385)

ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅದರ ಗುಣಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಂದಾಗಿ ಸುವರ್ಣವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಮಗೆ ಈಗ ಆ ಪದಾರ್ಥವು ದುರ್ಲಭವಾಗಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ತೆಗಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರನ್ನೂ ನಿಂದಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಬೆಳ್ಳಿ, ತಾಮ್ರವೇ ಮುಂತಾದ ಶುದ್ಧವಾದ ಲೋಹ, ಶಿಲೆ ಅಥವಾ ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಿಗ್ರಹದಲ್ಲೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಬಹುದು-ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಭೌತಿಕವಾದ ಹಣಕ್ಕೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಂತನಿಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಗಂಟುನಂಟುಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಭೌತಿಕವಾದ ಸಂಪತ್ತು ಇರುವವರು ಅದನ್ನೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ದೇವರ ಆರಾಧನೆಗೆ ಹೇಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿಸುತ್ತವೆ. ದೇವತಾವಿಗ್ರಹದ ಸಾಮಗ್ರಿಯು ಬಹುಮೂಲ್ಯ ಅಥವಾ ಅಲ್ಪಮೌಲ್ಯದ ಲೋಹ, ಶಿಲೆ, ಮರ ಯಾವುದೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಪೂಜ್ಯತೆ ಉಂಟಾಗುವುದು “ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆ”ಯ ನಂತರವೇ. ಆಗ ಅದು ಲೋಹ, ಶಿಲೆ, ಮರಗಳ ಮರಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅಮರವಾದ ಚಿನ್ಮೂರ್ತಿಯ ಭಾವವನ್ನು ತಳೆಯುತ್ತವೆ. ಆ ಭಾವದಿಂದ ಯಥೋಕ್ತ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಸತ್ಪಾತ್ರನಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದರೆ ಅದರಿಂದ ದಾನಮಾಡಿದವನು, ದಾನತೆಗೆದುಕೊಂಡವನು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು. ಆಗ ಜ್ಞಾನದ ಭಾವವೇ ಒಬ್ಬರಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಹರಿಯುತ್ತದೆ.

ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧನಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗುವ ಸುವರ್ಣವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಮೂಲ್ಯಪದಾರ್ಥವೇ.

ರಾಮನವಮಿಯದಿವಸ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲೂ ಭಗವಂತನ ಕಥಾಶ್ರವಣ ಧ್ಯಾನಗಳಿಗಾಗಿ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಜಾಗರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಜಾಗರಣೆಯು ಒಂದು ತರಹದ ತ್ಯಾಗ, ತಪಸ್ಸೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ವ್ರತದ ಅಂಗವಾಗಿ ಅಗ್ನಿಪೂಜೆ, ಹೋಮಗಳನ್ನೂ ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಅಗ್ನಿಯು ಜ್ಞಾನಾನ್ನಿ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನ “ಪ್ರತೀಕವೂ ಪ್ರತಿಮೆಯೂ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೂ ಅಭಿಜ್ಞಾನವೂ” ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸುವ ಆಹುತಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಆವಾಹಿತನಾಗುವ ಯಜ್ಞಪುರುಷ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ತಲುಪುತ್ತವೆ.

ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳು ಯಜ್ಞ, ದಾನ ಮತ್ತು ತಪಸ್ಸು ಎಂದು ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಶ್ರೀರಾಮಪೂಜಾಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಅವು ಮೂರೂ ಸೇರುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞ ದ್ರವ್ಯಯಜ್ಞಗಳು ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಾತ್ತ್ವಿಕದಾನವು ನೆರವೇರುತ್ತದೆ. ಕಾಯಿಕ ವಾಚಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕವಾದ ತಪಸ್ಸೂ ಸಂಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. “ಮೂರೂ ಸೇರಿ ಪೂರ್ವಸುಕೃತ” ಎಂಬಂತೆ ಅವುಗಳ ಸೇರುವೆಯಾಗಿ ರಾಮನವಮಿಯನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಮಾಡುವವನು ಅತ್ಯಂತ ಧನ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ರಾಮನವಮಿಯ ಉತ್ಸವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ತಂದಿರುವ ಪಾರಾಯಣ, ಕಥಾಸಂಕೀರ್ತನೆ, ಸಂಗೀತ, ದೇವರಿಗೆ ಅಂದು ಅರ್ಪಿಸುವ ನೈವೇದ್ಯ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವ ಭಾಗವತಪೂಜೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿವೇಚಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಶ್ರೀರಾಮನವಮೀ ಉತ್ಸವದ ಅಂಗವಾಗಿ ದೇವಭಾಷೆ (ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷೆ), ಮತ್ತು ದೇಶಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವ ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪಾರಾಯಣಮಾಡುವ ವಾಡಿಕೆಯಿದೆ. ಈ ರಾಮಾಯಣವು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವೇದಕ್ಕೇ ಸಮವೆಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿರುವ ಅಗ್ಗಳಿಕೆಯ ಗ್ರಂಥ.

“ಇದಂ ಪವಿತ್ರಂ ಪಾಪಘ್ನಂ ಪುಣ್ಯಂ ವೇದೈಶ್ಚ ಸಂಮಿತಂ”

(ರಾಮಾಯಣ, ಬಾಲ I-98)

“ವೇದಃ ಪ್ರಾಚೀತಸಾದಾಸೀತ್ ಸಾಕ್ಷಾದ್ರಾಮಾಯಣಾತ್ಮನಾ”

(ಪಾರಾಯಣದ ಪೀಠಿಕೆ)

ಭಗವಾನ್ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಇದನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದೂ ವೇದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ.

“ವೇದೋಪಬೃಂಹಣಾರ್ಥಾಯ ತಾವಗ್ರಾಹಯತ ಪೃಭುಃ” (ಬಾಲ IV-6)

ಆದುದರಿಂದ ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವೇದವನ್ನು ಪಾರಾಯಣಮಾಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಫಲವೋ ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ಪಾರಾಯಣಮಾಡಿದರೂ ಅದೇ ಫಲವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ವೇದಪಾರಾಯಣದ ಫಲ ಎಲ್ಲ ಅನಿಷ್ಟಗಳ ನಿವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಲಾಭ. ರಾಮಾಯಣದ ಪಾರಾಯಣಕ್ಕೂ ಇವೇ ಫಲಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

“ಯಃ ಪಠೇದ್ರಾಮಚರಿತಂ ಸರ್ವಪಾಪೈಃ ಪ್ರಮುಚ್ಯತೇ”

“ಪ್ರಾರ್ಥಿತಾಂಶ್ಚ ವರಾನ್ಸರ್ವಾನ್ ಪ್ರಾಪ್ನುವನ್ತೀಹ ರಾಘವಾತ್”

“ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಸರ್ವಾಂ ಭುವಿ ಚಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿಂ”

“ತೇಷಾಂ ವಾಸಸ್ತವಿಷ್ಣುಪೇ”

“ಸಂಸಾರಂ ಸ ವಿಹಾಯ ಗಚ್ಛತಿ ಪುಮಾನ್ವಿಷ್ಣೋಃ ಪದಂ ಶಾಶ್ವತಂ”

ಆದರೆ ಈ ಫಲಸಂಪತ್ತು ದೊರೆಯಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ ಭಕ್ತಿ ಶ್ರದ್ಧೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶುದ್ಧವಾದ ಮನೋಧರ್ಮ ಇರಬೇಕು. ಏಕಾಗ್ರತೆ ಇರಬೇಕು. ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸುಸ್ವರ, ಸುಷ್ಕವಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆ, ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನ ಇವು ಇದ್ದರೆ ತಾನೇ ಅದು ವೀರ್ಯವತ್ತಾಗುವುದು. “ಪರಾಯಣರಾಗಿ ಪಾರಾಯಣವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು” ಎಂಬ ಸೂತ್ರಪ್ರಾಯವಾದ ಸೂಕ್ತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀರಂಗಮಹಾಗುರುಗಳು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇವೆ.

ವೇದವಾದರೋ ಅಪೌರುಷೇಯವಾಣಿ, ಅಮರವಾಣಿ, ಈಶ್ವರನವಾಣಿ ಎಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದೆ. “ಅನಾದಿನಿಧನಾ ಹ್ಯೇಷಾ ವಾಗುತ್ಪತ್ತೌ ಸ್ವಯಂಭುವಾ”. ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮವಿಷಯಕವಾದ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಪರಮಪ್ರಮಾಣವಾಗಿದೆ. “ಪ್ರಮಾಣಂ ಪರಮಂ ಶ್ರುತಿಃ”. ಆದರೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಎಷ್ಟೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ವೇದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಮನೆಂದು ಕರೆದಿರುವುದು ಅರ್ಥವಾದವಲ್ಲವೇ? ಅದರಲ್ಲಿ ಅಭಿರುಚಿಯನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಲು ಹೇಳಿರುವ ಹೊಗಳಿಕೆಯ ಮಾತಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಕೆಲವರು ಕೇಳಬಹುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ “ಅಗ್ನಿಮೀಳೇ

ಪುರೋಹಿತಂ” “ಇಷ್ಟೇ ತ್ವೋರ್ಜೇತ್ವಾ” ಮುಂತಾದ ವೇದವಾಕ್ಯಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಅದು ವೇದಕ್ಕೆ ಸಮ ಹೇಗೆ ಆದೀತು? ಎಂದು ಸ್ಥೂಲಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ವೇದ-ರಾಮಾಯಣಗಳ ಸಮೀಕರಣದ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. “ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲೂ ವೇದದ ವಾತಾವರಣವೇ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ವೇದವು ಯಾವುದನ್ನು ಪರತತ್ತ್ವವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆಯೋ ರಾಮಾಯಣವೂ ಅದನ್ನೇ ಹಾಗೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡೂ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯಾದ ನಾರಾಯಣನಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

“ವೇದೇ ರಾಮಾಯಣೇ ಚೈವ ಪುರಾಣೇ ಭಾರತೇ ತಥಾ |

ಆದಾವನ್ತೇ ಚ ಮಧ್ಯೇ ಚ ಹರಿಸ್ಸರ್ವತ್ರ ಗೀಯತೇ ||”

(ಯುದ್ಧಕಾಂಡ-131ನೇ ಸರ್ಗ)

ಅಭ್ಯುದಯ ಮತ್ತು ನೀಶ್ರೇಯಸಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಎರಡೂ ಬೋಧಿಸುತ್ತವೆ. “ಕುದುರೆಯ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಅತಿಥಿಯು ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನೋಣ. ಆಗ ಯಜಮಾನನು ಅತಿಥಿಗೆ ಅನ್ನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು ಕರೆತಂದ ಕುದುರೆಗೆ ಹುರುಳಿಯನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ರಾಮಾಯಣವು ಆತ್ಮನಿಗೂ ಆನಂದವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ವೇದದಂತೆಯೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು, ಪ್ರೇಯಸ್ಸು ಎರಡನ್ನೂ ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪಂಡಿತಪಾಮರರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವ ಸುಂದರವಾದ ಕಾವ್ಯಶೈಲಿಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಹೆಚ್ಚು ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಮಹಾಗುರುಗಳು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದರು. ಈ ತಾತ್ಪರ್ಯದಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ವೇದ ರಾಮಾಯಣಗಳ ಸಮೀಕರಣವು ಅರ್ಥವಾದವಲ್ಲ, ಪರಮಾರ್ಥವಾದ ಎಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತಪಡುತ್ತದೆ.

ಪಾರಾಯಣದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡುವಾಗ ಅದು ಕೇವಲ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂದು ಅನುಭವಿಸದೆ ಅದು ಲೋಕಚರಿತವೂ ಆಗಿದೆ, ಕಾವ್ಯಶ್ರೀಸಂಪನ್ನವೂ ಆಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಆಸ್ವಾದನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿರುವ ಆದರ್ಶ ಜೀವನ, ಅನಾದರ್ಶ ಜೀವನ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ, ಆದರ್ಶವನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಬೇಕು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆದರ್ಶದ ಮರ್ಯಾದೆಯಾಗಿರುವ ಮಹಾಪುರುಷ ಎಂಬುದನ್ನು

ಅನುಭವಿಸಬೇಕು. “ಶ್ರೀರಾಮನಾದರೋ ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಭಗವಂತ. ನಾವು ಅವನನ್ನು ಪೂಜೆಮಾಡಬೇಕು. ಅಷ್ಟೇ. ಹುಲುಮನುಜರಾದ, ನಾವೆಲ್ಲಿ? ಅವನೆಲ್ಲಿ? ಅವನ ಆದರ್ಶವನ್ನು ನಾವು ಅನುಸರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಅದು ಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದೂ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಅಪಚಾರ” ಎಂದು ಕೆಲವು ಭಾಗವತರು ಆಕ್ಷೇಪ ಎತ್ತುವುದುಂಟು. ಇದು ಸ್ಥೂಲವಾದ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ಬಂದ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ದೇವರೇ ಆಗಿದ್ದರೂ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ನೀಡಲು ಮನುಷ್ಯಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ದೇವರು ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಅವನು ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ನಡೆನುಡಿ ಎಲ್ಲವೂ ಕೇವಲ ಅಭಿನಯ. ಅದರ ಪಾಠ, ತಾತ್ಪರ್ಯ ಎಲ್ಲವೂ ಅವನಿಗೇ ಹೊರತು ನಮಗೆ ಅದರ ಸಂಬಂಧವೇನೂ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಆದಿಕಾವ್ಯದ ಆಳವಿಲ್ಲದ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಾತು. ನರರು ತನ್ನ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ನರರೂಪಿಯಾದ ಆ ನಾರಾಯಣನ ಸದಾಶಯವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಭಗವಂತನು ಈ ಭಾವವನ್ನು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. “ಮರ್ತ್ಯಾವತಾರಸ್ಥಿಹ ಮರ್ತ್ಯಶಿಕ್ಷಣಮ್” ಶ್ರೀರಾಮನು ಮನುಷ್ಯನಾಗಿ ಅವತಾರಮಾಡಿದ ಉದ್ದೇಶ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಆದರ್ಶವನ್ನು ನೀಡುವುದೇ ಆಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ವಚನವನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಬಹುದು.) (“ಯದ್ಯದಾಚರತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಃ ತತ್ತದೇವೇತರೋ ಜನಃ! ಸ ಯತ್ಪ್ರಮಾಣಂ ಕುರುತೇ ಲೋಕಸ್ತದನುವರ್ತತೇ”-ಗೀತಾ) ಜೀವನದ ನೋವು ನಲಿವುಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದರೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಭಾವದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ್ದ ಸ್ಥಿತಪ್ರಜ್ಞನು ಶ್ರೀರಾಮ, ಬೇವು ಬೆಲ್ಲಗಳನ್ನು ಮೆಲ್ಲುವ ಯುಗಾದಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಲು ಅತ್ಯಂತಯೋಗ್ಯನಾದ ಆದರ್ಶಮೂರ್ತಿ ಅವನು ತಾನೇ! ಅವನನ್ನು ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿರುವ ಕಾವ್ಯರತ್ನದ ಎಲ್ಲ ಮುಖಗಳ ಕಾಂತಿ-ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುವುದೂ ಅವನ ಆರಾಧನೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಮನಗಾಣಬೇಕು.

ರಾಮಾಯಣದ ಪಾರಾಯಣಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ದರ್ಶನವು ಅದರ ಶ್ರವಣಕ್ಕೂ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣವೂ ಕೀರ್ತನದಂತೆ ಭಕ್ತಿಯ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರವೇ ಆಗಿದೆ.

“ಶ್ರವಣಂ ಕೀರ್ತನಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ಮರಣಂ ಪಾದಸೇವನಮ್ |
ಆರ್ಚನಂ ವಂದನಂ ದಾಸ್ಯಂ ಸಖ್ಯಮಾತ್ಮನಿವೇದನಮ್ ||

ಏವಂ ನವವಿಧಾ ಭಕ್ತಿಃ” ಎಂದು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದರಾಯರು ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶಾಮೃತವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಕೀರ್ತನೆ-ಪಾರಾಯಣಮಾಡುವವರಿಗೆ ಶ್ರಾವಕರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಯೋಗ್ಯತೆ ಇರಬೇಕು. ಅವರು ಕಥೆ-ಕಾವ್ಯವನ್ನು ತಾವೂ ಅನುಭವಿಸಿ ಇತರರಿಗೂ ಆ ಅನುಭವ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಹೊಣೆಯನ್ನೂ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಮೋತ್ಸವದಲ್ಲಿ ನೃತ್ಯ, ಗೀತ, ವಾದ್ಯಗಳ ಮೂಲಕವೂ ರಾಮಕಥೆ ಯನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಈ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿಯೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮನೋಧರ್ಮ ಧ್ಯೇಯ ಧೋರಣೆಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತವೆ. ಅವೂ ವಿಶೇಷವಾದ ಕುಶಲತೆ ಕಲಾವಂತಿಕೆಗಳನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ.

ಇನ್ನು ಆ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ನೈವೇದ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸುವ ಹೆಸರುಬೇಳೆ-ಕಡಲೆಬೇಳೆಗಳ ಕೋಸಂಬರಿ, ಶುಂಠಿ-ಬೆಲ್ಲ, ಎಳನೀರು, ಪಾನಕ-ಎಂಬ ದ್ರವ್ಯಗಳ ವಿಷಯ. ಪೂಜಾಕಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಗಜಾನನ ದೇವರಿಗೆ ಗರಿಕೆ, ಮೋದಕ, ಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರಿಗೆ ಕಡಲೆ ಅಥವಾ ಅದರಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳು-ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ವಿಶೇಷ ನೈವೇದ್ಯಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಿಧಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು? ಎಂದರೆ “ಗಜಾನನನಿಗೆ ಆನೆಯ ಮುಖ. ಅದರಿಂದ ಆನೆಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಗರಿಕೆ, ಅಕ್ಕಿ, ಬೆಲ್ಲ ಮೋದಕಗಳನ್ನು ಆ ಮುಖವುಳ್ಳ ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕುದುರೆಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಆಹಾರವಾದ ಕಡಲೆಯನ್ನು ಹಯಗ್ರೀವರ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದೆ” ಎಂದು ಸುಲಭವಾದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆಯಾ ಮುಖದ ದೇವರಿಗೆ ಆಯಾ ಪ್ರಾಣಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ನಿವೇದಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಸಾಧಾರಣವಾದ ನಿಯಮವು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ನಿಯಮವಿದ್ದರೆ ಸಿಂಹದ ಮುಖವುಳ್ಳ ನರಸಿಂಹದೇವರಿಗೆ ಸಸ್ಯಾಹಾರಿಗಳು ನೈವೇದ್ಯವನ್ನೇ ಅರ್ಪಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಆಗಿರುವ ಸಂಯೋಗವನ್ನು ನಿಯಮವೆಂದು ಹೇಳಬಾರದು. ಅದು ಸರ್ವತ್ರ ಅನುಗತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹಯಗ್ರೀವದೇವರಿಗೆ

ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಘೃತವನ್ನು (ಒಂದೆಲಗದ ಸೊಪ್ಪಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿರುವ ಒಂದು ಔಷಧಿ) ಪ್ರಿಯವಾದ ನೈವೇದ್ಯವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಕುದುರೆಗೆ ಅದು ಪ್ರಿಯವಾದ ಆಹಾರ ಪಾನೀಯವೇನೂ ಆಗಿಲ್ಲ. ಅದುದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಕಾರಣವು ಸರಿಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಕೃತಿಧರ್ಮವನ್ನು ಯಾವ ದ್ರವ್ಯವು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆಯೋ ಆಯಾ ದೇವತಾಸಂಬಂಧವಾದ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಯಾವ ದ್ರವ್ಯವು ವಿಕಾಸ ಗೊಳಿಸುತ್ತದೆಯೋ, ಅದನ್ನು ಆಯಾ ದೇವತೆಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ನೈವೇದ್ಯವೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ದೇವತೆಗೆ ನಿವೇದಿಸಿ ಪ್ರಸಾದಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಅದು ಆ ದೇವತೆಯ ಉಪಾಸನೆಗೆ ವಿಶೇಷಸ್ಪರ್ಶಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ದೇವತೆಯ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನಾನಂತರ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೂ ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರಿಗೆ ಹೆಸರುಬೇಳೆ, ಪಾನಕ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಿಯ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದಕ್ಕೂ ಇದೇ ಕಾರಣ. ಪ್ರಸಾದಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದು ರಾಮಧ್ಯಾನ ಮತ್ತು ಉಪಾಸನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಧಾತುಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ. ಇದು ಊಹೆಯ ಚಮತ್ಕಾರ ದಿಂದ ಹೇಳಿರುವ ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಆ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಅನುಭವದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ.

ಭಾಗವತಪೂಜೆಯೂ ಉತ್ಸವದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಗವೇ ಆಗಿದೆ. ಅದು ಭಗವಂತನ ಪೂಜೆಯಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಖ್ಯ ಎಂದೂ ಭಕ್ತಿಗ್ರಂಥಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. “ವಿಷ್ಣೋರಾರಾಧನಾತ್ಮೋಕ್ತಂ ತದೀಯಾರಾಧನಂ ಪರಂ.” ಆ ಭಾಗವತರು ತಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತು “ತ್ವಾಂ ಚಿಂತಯಂತಸ್ತನ್ಮಯತಾಂ ಪ್ರಪನ್ನಃ” ಎಂಬಂತೆ ಭಗವಂತನಯರೇ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಶ್ರೀರಾಮರೂಪವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಬೇಕು. ಭಗವನ್ನಿವೇದಿತವಾದ ಮೇಲ್ಕಂಡ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ರಾಮಧ್ಯಾನಸಮಾಧಿಗೆ ಏರಿದಾಗ ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕ್ರಾಂತಿಗಳು (ಬದಲಾವಣೆಗಳು) ಆಗಿರುತ್ತವೆ. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಜಾಗ್ರದವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದು

ಹಿಂದಿನಂತೆ ಆಗುವುದಕ್ಕೂ ಆ ದ್ರವ್ಯಯೋಗವು ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಮಹಾಗುರುಗಳು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದರು.

ಇದಲ್ಲದೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದ್ರವ್ಯಗಳ ವಿಶೇಷಸಂಯೋಗವು ಶ್ರೀರಾಮನವಮಿಯು ಬರುವ ಋತುವಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ; ಶರೀರದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯಕ್ಕೂ ಪೋಷಕವಾಗಿದೆ. ಆ ಪಾನಕಕೋಸಂಬರಿಗಳು ಬೇಸಿಗೆಕಾಲಕ್ಕೆ ತಂಪಾಗಿ ರುಚಿಕರವಾಗಿ ಹಿತವೂ ಆಗಿರುವ ದ್ರವ್ಯವಾಗಿವೆ. ಆ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣದೋಷಗಳೆರಡೂ ಇದ್ದರೂ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಿದಾಗ ಅವು ದೋಷಹಾರಕವೇ ಆಗುತ್ತವೆ. ಪುಷ್ಟಿ, ತುಷ್ಟಿ ಸಮಾಧಾನಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಬಹುದು. ಕಫ ಮತ್ತು ಪಿತ್ತಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವಿಕೆ, ಶೀತಲತ್ವ ಮತ್ತು ಒಗಟು ಬೆರೆತ ಮಾಧುರ್ಯ-ಇವು ಹಸಿ ಹೆಸರಿನ ಗುಣಭಾಗಗಳು. ಶೀತಲತ್ವ, ರಕ್ತಪಿತ್ತ ಮತ್ತು ಕಫಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುವಿಕೆ. ಲಾಘವ, ತೊಗರುರುಚಿ, ಜ್ವರಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವಿಕೆ-ಇವು ಕಡಲೆಯ ಗುಣಗಳು, ಅದು ಹಸಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಅತಿಕೋಮಲ, ರುಚಿಕರ ಮತ್ತು ಪಿತ್ತಶುಕ್ರಹರ ಆಗಿದೆ.

“ಚಣಕಃ ಶೀತಲೋ ರೂಕ್ಷಃ ಪಿತ್ತರಕ್ತಕಫಾಪಹಃ |

ಲಘುಃ ಕಷಾಯೋ ವಿಷ್ಣಂಭೀ ವಾತಲೋ ಜ್ವರನಾಶನಃ ||”

“ಆದ್ಯೋಽತಿಕೋಮಲೋ ರುಚ್ಯಃ ಪಿತ್ತಶುಕ್ರಹರೋ ಹಿತಃ |” -ಭಾವಪ್ರಕಾಶ

ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಬದ್ಧತೆ ಮತ್ತು ವಾತವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡುವ ದೋಷವಿದೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೋಸುಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸೌತೆಕಾಯಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಮಲಬದ್ಧತೆಯ ದೋಷವು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಬೆಲ್ಲದ ಪಾನಕ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ವಾತವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಗುಡೋ ವ್ಯಷ್ಣೋ ಗುರುಃ ಸ್ನಿಗ್ಧೋ ವಾತಘ್ನೋ ಮಾತೃಶೋಧನಃ”

ಉಪವಾಸದಿಂದ ಪಿತ್ತವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪಾನಕದಲ್ಲಿ ಬೇಲದಹಣ್ಣು ಮತ್ತು ನಿಂಬೆಹಣ್ಣಿನ ರಸ ಇವು ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಪಿತ್ತದ ಶಮನವಾಗುತ್ತದೆ. ಶುಂಠಿಯು ಕಫವಾತಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ. ಲಾಘವವನ್ನೂ ಜೀರ್ಣಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

“ಶುಂಠೀ ತು ಕಫದೋಷಘ್ನಾ ಸಸ್ತೇಹಾ ಲಘುದೀಪಿನೀ”

ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯ ದೋಷವಿದೆ. ಆದರೆ ಶುಂಠೀಬೆಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತುಪ್ಪವನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಆ ದೋಷವು ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಯೋಗದಂತೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ದೋಷಪರಿಹಾರವಾಗಿ, ಗುಣವೃದ್ಧಿ ಉಂಟಾಗಿ ಶರೀರಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ರಾಮನವಮಿಯಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ವಿಧಿಸಿರುವ ನೈವೇದ್ಯಪ್ರಸಾದವು ಯೋಗ ಮತ್ತು ಆಯುರ್ವೇದ ಎರಡು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಹಿತಕರವಾಗಿದೆ. ಆಧಿವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು ನಿವಾರಣೆ ಮಾಡಿ ಶಾಂತಿ, ತುಷ್ಟಿ, ಪುಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಲು ಸಹಾಯಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಅನಂತರ ಪಿತೃತರ್ಪಣದ ವಿಷಯ. ರಾಮನವಮಿಯ ದಿನ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಅಗಸ್ತ್ಯಸಂಹಿತೆಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಉಪೋಷಣಂ ಜಾಗರಣಂ ಪಿತೃಸ್ತುದ್ವಿತ್ಯ ತರ್ಪಣಮ್ |

ತಸ್ಮಿನ್ ದಿನೇ ತು ಕರ್ತವ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಮುಭೀಪ್ಸುಃ ||28-5||

ಹೀಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯವಿದ್ದರೂ ಆ ದಿವಸ ಪಿತೃತರ್ಪಣವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಧಾನವೇನೂ ಅನುಚಿತವಾಗಿಲ್ಲ. ಮಂಗಳವಾದ ಹಬ್ಬದ ದಿವಸದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆ? ಎಂದರೆ ರಾಮಪೂಜೆಯ ನಂತರ ದೈವಪ್ರೀತಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಪಿತೃವರ್ಗಕ್ಕೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿ “ಅಚ್ಛೋನ್ಯ” ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಸ್ನಾನದ ಅಂಗವಾಗಿ

“ಸೋಮಃ ಪಿತೃಮಾನ್ ಯಮೋಽಚ್ಛಿರಸ್ವಾನ್ ಅಗ್ನಿಕವ್ಯವಾಹನಾದಯೋ

ಯೇ ಪಿತರಃ ತಾನ್ ಪಿತೃಗ್ಂಸ್ತರ್ಪಯಾಮಿ”

ಎಂದು ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ತರ್ಪಣವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೇ? ವಿವಾಹದ ಅಂಗವಾಗಿ ನಾಂದೀಶ್ರಾದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಮನವಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಂಗಲ್ಯಕರರಾದ ಪಿತೃಗಳ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತರ್ಪಣ ರೂಪವಾದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದರೆ ಅದರಿಂದ ಮಾಂಗಲ್ಯವಿವೃದ್ಧಿಯೇ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರ-ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಹೇಳುವ ರಾಮನವಮೀ ಆಚರಣೆಯ

ವಿವೇಚನೆಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈಗ ಈ ಉತ್ಸವವು ಹೇಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ಅದನ್ನು ಆಚರಿಸುವವರಿಗೂ, ಗಮನಿಸಿ ನೋಡುವವರಿಗೂ ಅದು ಉತ್ಸವವಾಗಿಲ್ಲದೆ ಉತ್ಸವದ ಆಭಾಸವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸುವವರು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವುದು ಯಾಂತ್ರಿಕವಾದ ಪೂಜೆ. ಮಂತ್ರ-ತಂತ್ರ ವಿಧಿಗಳ ಬಗೆಗೆ ತಾತ್ಕಾರ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಪೂಜೆಯ ಚೈತನ್ಯವು ಹೋಗಿ ಅದರ “ಶಾಸ್ತ್ರ”! ಮಾತ್ರ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಅದೂ ರೂಢಿವಶದಿಂದಲೋ ಭಯದ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಯಾವಯಾವುದೋ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ. ಕೆಲವರು ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಮಾಡುವವರಲ್ಲೂ ಆಡಂಬರವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಪೂಜೆಯ ಅಂಗವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾದ ಸಂಗೀತದ ಜಾಗವನ್ನು ಮನಸೋಇಚ್ಛೆ, ರಾಗ, ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಹಾಡುಗಳು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಬದಲು ಕ್ಷೋಭೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ರೋಗಕರವಾದ ರಾಗಗಳ ಹಾಡುಗಳು ಧ್ವನಿವರ್ಧಕಗಳ ಮೂಲಕ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಕೊರೆಯುತ್ತಿವೆ. ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಶ್ಲೀಲ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಡುಗಳೂ ಹೆಂಡಕುಡುಕರ ಹಾಡುಗಳೂ ಹರಡುತ್ತಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ರಾಮಾಯಣಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವವರು ಪಲಾಯನ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿ ದೈತ್ಯಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಗತವು ದೊರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಕೆಲವರು ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ವಿಷಕ್ರಮಿನ್ಯಾಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಈ ಹಾಡುಗಳ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು ದ್ವೇಷವೇಕೆ? ಅವೂ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆ? “ಸಂತೋಷಂ ಜನಯೇತ್ ಪ್ರಾಜ್ಞಃ ತದೇವೇಶ್ವರ ಪೂಜನಮ್” ಎಂಬಂತೆ ಹೇಗಾದರೂ ಜನಕ್ಕೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದೂ ದೇವರ ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲವೆ? ಎಂದು ಕೆಲವರು ಕೇಳುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗ ಬೇಕಾದುದು ಸಾತ್ವಿಕವಾದ ಸಂತೋಷವೇ ಹೊರತು ರಾಜಸ-ತಾಮಸಗಳ ಆರ್ಭಟದ ಅಮಲಿನ ಸಂತೋಷದ ಆಭಾಸವಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರು ಅರಿಯಬೇಕು. ಆ ಕಶ್ಮಲಗಳ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿದಾಗ ಅದು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಈಶ್ವರಪ್ರಿಯವಾದ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿರುವ ಸರಿಯಾದ

ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಾಕ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಉತ್ಸವದ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನರಿತು ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುವ ಶಿಕ್ಷಣವು ಜನರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಬಡವರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮಂಟಪರಚನೆ, ಅಲಂಕಾರ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಮಂತರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ರಾಮನಪೂಜೆಯೆಂದು ಆಕ್ಷೇಪ ಮಾಡಬಾರದು. ಅವರು ಹೊರಗೆ ದರಿದ್ರರಾಗಿದ್ದರೂ ಭಕ್ತಿಭಾವಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿ ಹೃದಯ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಮಹಾಪ್ರಭುವಿನ ಆರಾಧನೆಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಭ್ಯಂತರವೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂತರಂಗಪೂಜೆಯೇ ಬಾಹ್ಯಪೂಜೆಗೆ ಚೈತನ್ಯವಲ್ಲವೆ?

ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕವಾದ ದ್ರವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಕಾಲಾವಕಾಶ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸವವನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಬೂಬನ್ನೂ ಹೇಳಬಾರದು. ಇರುವ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದಲೇ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಕಾಲಾವಕಾಶವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಂದು ಭಗವಂತನ ವಿಶೇಷಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಊಟಕ್ಕೆ ತಾನು ಯಾವ ಗಂಜಿಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ ಅದನ್ನೇ ಪ್ರಾಂಜಲಿಯಾಗಿ ಅಂಜನೇಯಪ್ರಭುವಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು.

“ಪತಂ ಪುಷ್ಪಂ ಫಲಂ ವಾಪಿ ರಾಮಾರಾಧನಸಾಧನಮ್”

(ಅಗಸ್ತ್ಯಸಂಹಿತಾ 13-38)

ಆ ಪತ್ರಪುಷ್ಪಗಳಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದಲೇ ಪಂಚೋಪಚಾರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಬಹುದು. ರಾಮನನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಬಹುದು, ಧ್ಯಾನಮಾಡಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ದೇಹ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಅಂತಃಕರಣಗಳೆಂಬ ದ್ರವ್ಯಗಳೇ ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಸಾಕಲ್ಲವೆ? ಆದರೆ ಅನುಕೂಲ ಇರುವವರು ವಿತ್ತಕಾರ್ಪಣ್ಯ(ಜಿಪುಣತನ)ವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು. ಆತ್ಮಾರಾಮನಿಗೆ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಅಂತರ್ಯೋಗ ಬಹಿರ್ಯೋಗಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು.

* * * * *